

Výroční zpráva 2014

Ústav pro studium totalitních režimů
a Archiv bezpečnostních složek

Rok 2014 v číslech

23 projektů
zahrnuje odbornou
činnost Ústavu –
13 badatelských
a 10 dokumentačních
(příloha č. 2, od s. 43)

28
22 neperiodických publikací a 6 časopisů
vydal Ústav v průběhu roku
(příloha č. 6, od s. 60)

1753
badatelů studovalo
v Archivu (s. 32)

17
kilometrů archiválií
spravuje Archiv celkem
(s. 26)

20 výstav uvedli pracovníci
Ústavu v ČR i v zahraničí
(příloha č. 5, s. 58)

400
učitelů prošlo akcemi
Skupiny vzdělávání
(s. 14)

60 konferencí a seminářů
Ústav pořádal nebo spolupřádal
(příloha č. 3, od s. 52)

720
stanovisek podle zákona
262/2011 bylo zpracováno
v Archivu a Ústavu
(s. 13 a dále od s. 23)

4803
evidovaných badatelských
žádostí bylo vyřízeno
(s. 31)

17 540 vzdělávacích DVD
obdržela odborná veřejnost
od Ústavu celkem
(s. 16)

5434
sad DVD
poslal Ústav zdarma do
základních a středních škol
(s. 16)

6 %
výdajů Ústavu bylo
kryto externími granty
(s. 39)

31
exkurzí navštívilo
budovy Ústavu nebo
Archivu
(příloha č. 4, s. 57)

11 646
jmen prověřili na základě
úředních žádostí pracovníci
Archivu
(s. 34)

32 071
jednotek archiválií
bylo předloženo badatelům
(s. 32)

1203
úředních žádostí
bylo podáno pracovníkům Archivu
(s. 34)

Obsah

1. Úvod	
1.1. Rada Ústavu pro studium totalitních režimů.....	8
1.2. Vědecká rada.....	9
1.3. Vedení a činnost Kanceláře Ústavu.....	10
1.4. Personální zabezpečení.....	11
1.5. Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb.....	12
1.6. Naplňování zákona č. 262/2011 Sb. – zpracování odborných stanovisek pro Ministerstvo obrany, spolupráce s Archivem bezpečnostních složek a zpracování odborných stanovisek pro Etickou komisi ČR.....	12
2. Výzkumná, badatelská a dokumentační činnost	
2.1. Badatelské projekty	13
2.2. Dokumentační projekty	14
2.3. Vědecký seminář	14
3. Vzdělávací činnost	
3.1. Semináře pro učitele.....	14
3.2. Letní škola pro učitele.....	14
3.3. Přednášky pro žáky a studenty.....	15
3.4. Exkurze.....	15
3.5. Spolupráce s domácími a zahraničními subjekty.....	15
3.6. Projekt <i>Dějepis v 21. století</i>	15
4. Výstavní a publikační činnost	
4.1. Výstavy	16
4.2. Publikační činnost	16
4.3. Pamětnický digitální archiv Paměť národa	18
4.4. Knihovna Jána Langoše	18
5. Spolupráce	
5.1. Spolupráce s institucemi v České republice	18
5.2. Mezinárodní spolupráce	18
5.3. Stáže	19
5.4. Služební cesty	19
6. Informatika a digitalizace	
6.1. Informační systémy	19
6.2. Digitalizace	20
7. Archiv bezpečnostních složek	
7.1. Úvod	23
7.2. Pracoviště Archivu bezpečnostních složek	24
7.3. Činnost Kanceláře ředitelky	24
7.4. Odborná archivní činnost	26
7.4.1. Přebírání a delimitace archiválií, archivních fondů a sbírek.....	26
7.4.2. Zpracování a zpřístupňování archiválií, archivních souborů, generální inventura.....	27
7.4.3. Ochrana archiválií, archivních souborů.....	30
7.4.4. Využívání archiválií, služby badatelům a úřední činnost	31
7.4.5. Vědecká, publikační a prezentační činnost	35
7.4.6. Spolupráce Archivu bezpečnostních složek s ostatními institucemi.....	37
8. Hospodaření kapitoly 355 – Ústav pro studium totalitních režimů.....	39

Přílohy

Příloha č. 1 – Přehled zasedání Rady Ústavu.....	42
Příloha č. 2 – Podrobný přehled badatelských a dokumentačních projektů	43
Příloha č. 3 – Přehled konferencí, seminářů, symposií a kurzů v roce 2014	52
Příloha č. 4 – Přehled exkurzí žáků a studentů českých škol v Ústavu a Archivu	57
Příloha č. 5 – Přehled výstav uspořádaných v roce 2014.....	58
Příloha č. 6 – Přehled publikací vydaných v roce 2014.....	60
Příloha č. 7 – Spolupráce Ústavu na projektu Paměť národa	68
Příloha č. 8 – Zahraniční návštěvy a exkurze v roce 2014.....	70
Příloha č. 9 – Zahraniční služební cesty – podrobný přehled	72
Příloha č. 10 – Publikační činnost zaměstnanců ABS.....	79
Příloha č. 11 – Přehled plnění příjmů kapitoly 355 v roce 2014.....	80
Příloha č. 12 – Přehled plnění výdajů kapitoly 355 v roce 2014.....	81

1. Úvod

Vážené paní senátorky, vážení páni senátoři,

v roce 2014 Ústav pro studium totalitních režimů (dále ÚSTR, Ústav), stejně jako Archiv bezpečnostních složek (dále ABS, Archiv), začal procházet zásadní proměnou a modernizací. Tento nesnadný proces byl sice některými zdržován či komplikován a obě instituce se musely s touto nebývale náročnou situací vyrovnat, přesto však, v těchto mimořádně náročných podmínkách a pod drobnohledem médií, plnily všechny úkoly, které jim ukládá zřizovací zákon (č. 181/2007 Sb.). Výroční zpráva přesvědčivě dokazuje, že činnost Ústavu ani Archivu nebyla v ničem utlumena (přestože to z jistých míst opakovaně slycháte), ale je naopak otevřenější, transparentnější a uvolňuje se z dřívějšího ideologického sevření.

Klíčovou událostí roku 2014 byla volba nového ředitele ÚSTR. Na základě mimořádně důkladného, tříkolového výběrového řízení, které bylo bedlivě sledováno částí veřejnosti, zvolila Rada ÚSTR ředitelem Mgr. Zdeňka Hazdru, Ph.D., který se v květnu ujal funkce a ukončil tak „přechodné období“ po odvolání Mgr. Daniela Hermana na jaře 2013. V souladu se svou koncepcí učinil první kroky, které směřují ke splnění náročného cíle, totiž pevného ukotvení ÚSTR ve společnosti jako vědecké instituce zabývající se studiem naší nedávné minulosti, se snahou eliminovat ve veřejnosti rozšířené mínění, že jde především o pracoviště digitalizační a „shromaždiště“ snadno zneužitelných, kompromitujících dokumentů. Tento záměr, jistě dlouhodobý, se promítl do několika zásadních systémových opatření.

Koncem roku schválila Rada nový Organizační řád ÚSTR (s platností od 1. dubna 2015), který instituci zpřehledňuje a také zeštíhluje její řídicí strukturu, avšak do důsledků reflektuje všechny zákonem uložené činnosti. Mimo jiné budou jasněji vymezeny kompetence jednotlivých oddělení (dosud například existuje Skupina vzdělávání v Odboru zkoumání totalitních režimů a zároveň Oddělení výstav a vzdělávání v Odboru edičním, což způsobuje kompetenční problémy) a budou také zjednodušeny jejich názvy, což jistě přispěje k větší transparentnosti vykonávaných činností.

Prioritní agenda spojená se zákonem č. 262/2011 Sb. (o účastnících odboje či odporu proti komunismu) bude posílena. V Ústavu z dosavadní skupiny zaměřené na tuto agendu vznikne samostatné oddělení, a v Archivu bude tato agenda posílena také personálně. Tím se značně urychlí vyřizování žádostí týkajících se třetího odboje, což je významné i s ohledem na pokročilý věk většiny žadatelů.

Ústav bude zřetelněji profilován jako vědecko-výzkumná a vzdělávací instituce, přičemž důležitost výzkumu a vzdělávání bude postavena na roveň. Proto také dosavadní Odbor zkoumání totalitních režimů dostane název Odbor výzkumu a vzdělávání.

Digitalizace archiválií svěřených do péče Archivu bezpečnostních složek bude nově prováděna přímo v Archivu. Skončí tím sporná situace, kdy digitalizaci archiválií prováděl Ústav (tedy jiná organizační složka státu než Archiv), přičemž Archiv, ze zákona odpovědný za předkládání archiválií (jak originálů, tak jejich digitálních reprodukcí) veřejnosti i institucím, nejenže digitalizaci svých archiválií neřídil, ale po řadu let nemohl její nastavení a podobu ani odpovídajícím způsobem ovlivňovat. Tato situace krom jiného vyvolávala komplikované a mnohdy absurdní dohady mezi Ústavem a Archivem o tom, kdo o čem rozhoduje, kdo má co kontrolovat, kdo za co odpovídá a komu co patří. V Archivu bezpečnostních složek tedy vzniká nové digitalizační pracoviště a Archiv bude nově zajišťovat také agendu rozvoje evidencí, a to způsobem standardním pro všechny státní archivy. V Ústavu Oddělení rozvoje evidencí zanikne, avšak digitalizace zde (v redukované podobě) zůstane zachována – zaměří se na digitalizování dokumentů sloužících k výzkumu novodobých dějin, přesně podle dikce zřizovacího zákona.

Kontroly v průběhu roku odhalily velmi varovný stav dřívější digitalizace archiválií. Rozsáhlá interní kontrola a poté i kontrola provedená Odborem archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra poukázaly na závažné nedostatky v celém procesu digitalizace, způsobené zejména absencí znalosti archivních pravidel, dostatečných kontrolních opatření a postprodukce, tedy standardních mechanismů běžných pro vyspělá digitalizační pracoviště. Výsledkem je vysoká míra chybovosti v digitálních reprodukcích (neshodují se s originálem, chybějí stránky nebo jsou špatně čitelné apod.). Vedení Ústavu i Archivu ve spolupráci s Radou ÚSTR na základě těchto zjištění přijala několik systémových opatření a do nového organizačního řádu se promítla ta nejzásadnější.

V průběhu roku byl realizován dlouho avizovaný přechod na tzv. projektové řízení, a to v podobě Řádu projektového řízení. Jeho cílem je vytvořit transparentní prostředí z hlediska řízení jednotlivých výzkumných, dokumentačních a vzdělávacích činností Ústavu a také vytvořit transparentní systém hodnocení zaměstnanců, otevřené a přehledné prostředí pro spolupráci s novými externími partnery na společných projektech a přehledný systém, který umožní financování odborných aktivit ÚSTR také z externích zdrojů.

Konečně začala vznikat také Koncepce dlouhodobého odborného rozvoje. Ta vychází z cílů definovaných už v kandidátské koncepci ředitele Zdeňka Hazdry, avšak půjde o propracovanější materiál strategického rázu, který dá Ústavu jasnou vizi, a to jak v odborném, tak ve společenském kontextu. Na vzniku tohoto významného strategického dokumentu se podílejí také členové nové Vědecké rady.

Vědecká rada ÚSTR začala pracovat v novém složení – v čele s významným německým historikem Detlefem Brandesem.

Byl zaveden cyklus vědeckých seminářů, který přináší inovativní formy posuzování odborné práce, pěstuje otevřený a kritický dialog o tématech, jimiž se Ústav zabývá, a propojuje historiky a badatele Ústavu s domácími i zahraničními odborníky.

Nebývale se rozvíjela i mezinárodní spolupráce, ať už s českými centry, velvyslanectvími a konzuláty (např. Rakousko, Austrálie, Albánie, Ukrajina, Bělorusko), nebo s obdobně zaměřenými partnerskými institucemi (Maďarsko, Německo, Polsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Ukrajina). Prohloubila se spolupráce se slovenským Ústavem paměti národa. Za velký úspěch lze označit získání evropského grantu EACEA na společný projekt Ústavu, slovenského ÚPN, litevské Komise a Univerzity Karlovy v Praze *Historie v médiích / Média v historii: Kreativní vzdělávání*. V rámci projektu byla v roce 2014 uspořádána velmi úspěšná mezinárodní konference *Škola vs. Paměť? Konflikt, identita, soužití*. Výzvou pro rok 2015 je snaha Ústavu zapojit se do programu *Horizont 2020*. Za tímto účelem se Ústav již v roce 2014 připojil k mezinárodnímu konsorciu (Polsko, Německo, Maďarsko, Irsko, Velká Británie a Rumunsko), které připravuje společnou grantovou žádost na téma *Kulturní opozice a role samizdatu*.

Byla zahájena výběrová řízení na vedoucí odborné pracovníky a byly vytvořeny podmínky pro postupné zvýšení počtu historiků.

Všechny tyto kroky a počiny – stejně jako další, které podrobně zachycuje tato zpráva – společně charakterizují pozoruhodné nakročení Ústavu i Archivu. Některé výsledky budou ovšem patrné až v dalším období.

PhDr. Emilie Benešová,
předsedkyně Rady ÚSTR

Mgr. Zdeněk Hazdra, Ph.D.,
ředitel ÚSTR

1.1. Rada Ústavu pro studium totalitních režimů

Rada Ústavu pro studium totalitních režimů (dále jen Rada Ústavu) je nejvyšším orgánem Ústavu. Skládá se ze sedmi členů volených Senátem Parlamentu České republiky. Funkční období člena Rady je pět let. Působnost Rady je stanovena zákonem č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů (dále jen zákon č. 181/2007 Sb.).

Členové Rady

Od listopadu 2013 pracovala Rada Ústavu pouze v pětičlenném složení. Na návrh Poslanecké sněmovny PČR zvolil Senát PČR 19. března 2014 Zdeňka Bártu a 18. června 2014 Eduarda Stehlíka. Od června 2014 pracuje Rada v plném složení sedmi členů:

PhDr. Emilie Benešová, zvolena 5. 12. 2012, předsedkyně
Mgr. Lukáš Jelínek, zvolen 5. 12. 2012, místopředseda
MUDr. Naděžda Kavalířová, zvolena 5. 12. 2012, členka
PhDr. Jan Bureš, Ph.D., zvolen 21. 3. 2013, člen
Mgr. Michal Uhl, zvolen 5. 12. 2012, člen
Mgr. Zdeněk Bárta, zvolen 19. 3. 2014, člen
plk. PhDr. Eduard Stehlík, MBA, zvolen 18. 6. 2014, člen

Jednání Rady

Jednání současné Rady jsou dle **Jednacího řádu veřejná**, přičemž Rada může hlasováním rozhodnout o neveřejnosti jednání. V praxi se tak stalo a děje tehdy, pokud Rada projednává osobní údaje konkrétních osob. Zvukové záznamy jsou publikovány na webových stránkách Ústavu bezprostředně po skončení jednání. V roce 2014 se konalo celkem 16 jednání Rady Ústavu.

Na začátku roku 2014 rozhodla Rada na svém 2. jednání (22. 1. 2014) o ukončení členství Ústavu v Platformě evropské paměti a svědomí. Toto rozhodnutí bylo konečným důsledkem jednání představitelů Platformy, kteří ke konci roku 2013 rozhodli o pozastavení členství Ústavu v Platformě. Spor mezi Ústavem a Platformou začal požadavkem Platformy, aby jí Ústav sdělil, zda zaměstnává bývalé placené funkcionáře KSČ. Tento požadavek byl namířen především proti některým členům Vědecké rady Ústavu, zejména proti Petru Pithartovi a Vilému Prečanovi. Ústav opakovaně informoval představitele Platformy, že nemá žádné právní nástroje, na jejichž základě by mohl požadované údaje zjistit, a upozorňoval, že členové Vědecké rady Ústavu nejsou (z hlediska pracovních-právních předpisů ČR) v postavení zaměstnanců Ústavu. Platforma – v rozporu se svými stanovami, které neznají institut „pozastavení členství“ – členství Ústavu pozastavila. Rada Ústavu (ani jeho vedení) nikdy neobdržela zápis z valného shromáždění Platformy, na němž mělo být členství Ústavu pozastaveno, a nemohla tak ani ověřit průběh hlasování o tomto rozhodnutí. Ukončení členství Ústavu v Platformě však žádným způsobem neohrozilo ani vědeckou činnost

Ústavu, ani kontakty Ústavu s obdobnými zahraničními institucemi, neboť tato spolupráce je smluvně založena na bilaterálních smlouvách.

V první polovině roku věnovala Rada Ústavu hlavní pozornost **výběru ředitele ÚSTR** (výběrové řízení bylo vypsáno v září 2013). Rada sestavila nezávislou odbornou komisi, která jí pomohla zhodnotit odbornou úroveň jednotlivých uchazečů. Do výběrového řízení se přihlásilo celkem pět kandidátů, z nichž byl vybrán dosavadní 1. náměstek ředitelky ÚSTR Mgr. Zdeněk Hazdra, Ph.D. Do funkce ředitele byl jmenován 30. dubna 2014.

Po zvolení nového ředitele Ústavu a na jeho návrh jmenovala Rada **nové členy Vědecké rady**, jimiž se staly respektované domácí i zahraniční osobnosti. Předsedou Vědecké rady byl na jejím prvním jednání zvolen přední německý historik a odborník na problematiku česko-německých vztahů, okupace a dějin první Československé republiky a Protektorátu Čechy a Morava prof. Detlef Brandes.

Dále se Rada spolu s vedením Ústavu i Archivu důkladně zabývala **kontrolou procesu digitalizace**. Na 9. jednání dne 3. 7. 2014 byla Radě předložena Zpráva o kontrole digitalizovaných archiválií ABS, jejímž účelem bylo posouzení kvality a úplnosti digitálních reprodukcí archiválií (v namátkově vybraných archivních souborech) předkládaných badatelům ke studiu. **Výsledná zpráva byla alarmující** – upozornila totiž na nezvykle častou chybovost, která spočívala jak v nečitelnosti digitálních reprodukcí archiválií, tak i chybějících stranách při srovnání s originální předlohou. Na základě výsledků této kontroly uložila Rada Ústavu řediteli, aby zjednal nápravu a minimalizoval do budoucna rizika podobných pochybení. Ředitel Ústavu zřídil pracovní skupinu složenou ze zástupců obou organizačních složek státu, Ústavu i Archivu, jejímž úkolem bylo posoudit příčiny nezvykle velké chybovosti a vypracovat návrh řešení, která by podobná pochybení v budoucnu eliminovala. Zároveň se měla pokusit o řešení směřující do minulosti – tedy co učinit s více než 30 miliony skenů, které nikdo nekontroloval a u nichž nelze zajistit (v reálném čase) jejich čitelnost a úplnost. Se Závěrečnou zprávou této pracovní skupiny byla Rada Ústavu seznámena na svém 12. jednání dne 24. 9. 2014. Rada zároveň požádala o vypracování časového harmonogramu pro realizaci opatření navržených touto pracovní skupinou. Harmonogram byl Radě předložen na dalším jednání a řediteli Ústavu bylo uloženo průběžně informovat členy Rady Ústavu o zavádění opatření dle harmonogramu ve stanovených termínech. Výsledky interních kontrol digitalizace potvrdila i následná kontrola provedená odborem archivní správy a spisové služby MV ČR, která se v rámci svých kompetencí zabývala pouze kontrolou digitálních reprodukcí archiválií předkládaných Archivem badatelům (kontrola úložišť spravovaných Ústavem do její kompetence nespádala). Závěrečný Protokol z této kontroly byl Radě Ústavu předložen na 15. jednání dne 25. 11. 2014.

Druhá polovina roku 2014 byla věnována zejména realizaci organizačních změn v Ústavu a s tím souvisejících organizačních změn v Archivu. Jejich cílem je především větší efektivita činnosti obou sesterských organizací. Jejich důsledkem bude snížení finančních nároků obou organizačních složek státu na státní rozpočet, což se ovšem může projevit ze zcela objektivních důvodů až v delším časovém horizontu. V neposlední řadě byla Rada (stejně jako vedení Ústavu) vedena snahou, aby každá organizační složka státu vykonávala činnosti uložené jí zákonem, a byla tak napravena některá minulá pochybení. Především byl připraven nový **Organizační řád Ústavu** (a posléze také Archivu), který počítá s reorganizací na všech úrovních řízení. Organizační řád schválila Rada Ústavu na svém 16. jednání (16. 12. 2014) s účinností od 1. dubna 2015.

Rada se věnovala, vědoma si svých povinností uložených jí zákonem č. 181/2007 Sb., kromě výše uvedených organizačních změn /§ 9 odst. 1 písm. c)/ také metodám pro naplňování činnosti Ústavu /§ 9 odst. 1 písm. a)/ a na svém 13. jednání (22. 10. 2014) schválila (na předcházejících jednáních projednávány) **Řád projektového řízení**, který zavádí zcela nová kritéria pro organizaci, sledování i hodnocení vědecké činnosti Ústavu a transparentní pravidla pro nově zavedené projektové řízení.

V průběhu roku 2014 Rada průběžně projednávala dopisy a stanoviska odborových organizací Ústavu i některých dalších společenských organizací a občanských sdružení, které vždy zodpovědně posuzovala. Obdobně se Rada v průběhu roku 2014 zabývala mnoha žádostmi o informace podle zákona č. 106/1999 Sb. a projednávala návrhy odpovědí žadatelům, vypracované Kanceláří Ústavu. Rozhodovala také o jí podaných odvoláních a stížnostech.

Rada byla pravidelně a podrobně informována o veškeré činnosti Ústavu a Archivu ve všech oblastech, které jsou jim svěřeny zákonem (vědecká a vzdělávací činnost, digitalizace, zpracovávání podkladů pro rozhodování o záležitostech daných zákonem č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu), a intenzivně se věnovala vytváření podmínek pro rozvoj aktivit Ústavu a Archivu ve všech těchto oblastech. Členové Rady se aktivně a se zájmem účastnili vědeckých konferencí, výstav, besed či seminářů realizovaných Ústavem i jednání Etické komise vlády ČR.

Na svých jednáních se Rada rovněž zabývala materiálně-technickými podmínkami práce Ústavu a Archivu. V roce 2014 se členové Rady osobně seznámili se stavem budov Archivu v Praze-Braníku a v Kanicích u Brna. V roce 2014 Rada schválila realizaci opravy pláště a střechy budovy Ústavu a ve spolupráci s vedením Ústavu kladně dořešila nevyjasněné vlastnictví pozemků přilehlých k budově Ústavu v Praze i otázku kolaudace této budovy.

Rada se rovněž věnovala projednávání návrhu **rozpočtu na rok 2015**. Zvýšení finančních prostředků pro rozpočtovou kapitolu č. 355 se stalo prioritou, a to především vzhledem k plánovaným organizačním změnám.

Rada se v průběhu roku 2014 opakovaně zabývala problematikou soudního sporu vedeného Mgr. Danielem Hermanem ve věci jeho odvolání z funkce a neplatnosti výpovědi z pracovního poměru. Po vynesení rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 3 v této záležitosti Rada rozhodla o podání odvolání. Rozsudkem Městského soudu v Praze v odvolacím řízení dne 21. 1. 2015 tento soud rozhodl tak, že *se žaloba na určení neplatnosti odvolání žalobce z funkce ředitele dne 10. 4. 2013 zamítá*. Odvolací soud dále v odůvodnění tohoto rozsudku konstatoval, že žalobce byl *z funkce ředitele Ústavu odvolán platně způsobem předpokládaným v § 9 odst. 1 písm. b) zák. č. 181/2007 Sb. a v Jednacím řádu Rady Ústavu*.

Na svém 12. jednání (24. 9. 2014) schválila Rada zcela **nový Jednací řád**, který zejména odstranil některé nejednoznačnosti, sladil terminologii s jinými předpisy a racionalizoval procesní záležitosti jednání Rady.

Přehled všech jednání Rady je uveden v Příloze č. 1 této výroční zprávy. Podrobné informace o Radě ÚSTR (včetně zápisů a zvukových záznamů z jednání) jsou dostupné na webových stránkách Ústavu <http://www.ustrcr.cz/cs/rada-ustavu>.

1.2. Vědecká rada

Vědecká rada Ústavu pro studium totalitních režimů (dále jen Vědecká rada) je odborným poradním orgánem ředitele pro badatelskou činnost Ústavu, byla zřízena 7. července 2008 Radou Ústavu (podle ustanovení § 9 odst. 1, písm. e) zákona č. 181/2007 Sb.).

Členové Vědecké rady Ústavu do 30. dubna 2014:

Adrian Portmann – von Arburg, Ph.D. – předseda
(ve funkci do 10. 1. 2014)
doc. PhDr. Ladislav Cabada, Ph.D. – předseda
(ve funkci od 15. 1. 2014)
Muriel Blaive, Ph.D. – místopředsedkyně
(členkou do 15. 1. 2014)
Mgr. Vojtěch Vlček – místopředseda
(ve funkci od 10. 3. 2014)

Členové:

prof. PhDr. Zdeněk Beneš, CSc.
doc. Peter Bugge, Ph.D.
doc. Cathleen M. Giustino, Ph.D.
doc. Milan L. Hauner
PhDr. Michal Pehr, Ph.D.
doc. JUDr. Petr Pithart, CSc.
prof. PhDr. Vilém Prečan, CSc.
prof. PhDr. Jan Rataj, CSc.
PhDr. Oldřich Tůma, Ph.D. (členem do 14. 1. 2014)

JUDr. Karel Vodička
PhDr. Tomáš Vrba

Členové Vědecké rady Ústavu od 26. srpna 2014:

prof. Detlef Brandes – předseda
Mgr. Vojtěch Vlček – místopředseda
(členem od 10. 10. 2014)

Členové:

prof. PhDr. Milena Bartlová, CSc.
prof. PhDr. Zdeněk Beneš, CSc.
Paulina Bren, Ph.D.
doc. Peter Bugge, Ph.D.
doc. Cathleen M. Giustino, Ph.D.
prof. Pavel Kolář (členem od 24. 9. 2014)
PhDr. Jakub Končelík, Ph.D.
prof. Mark Kramer
Mgr. Blanka Mouralová
doc. Libora Oates-Indruchová, Ph.D.
PhDr. Michal Pehr, Ph.D.

Na počátku roku 2014 došlo k personálním změnám ve Vědecké radě. Dne 10. ledna 2014 rezignoval Adrian Portmann – von Arburg na post předsedy Vědecké rady. O čtyři dny později, 14. ledna 2014, rezignoval na své členství ve Vědecké radě Oldřich Tůma. Nový předseda Vědecké rady, Ladislav Cabada, byl zvolen formou tajného hlasování per rollam ke dni 15. ledna 2014. K témuž dni rezignovala na své členství v tomto poradním orgánu dosavadní místopředsedkyně Muriel Blaive.

V pozměněném složení se Vědecká rada sešla poprvé v roce 2014 na svém 4. zasedání konaném dne 10. března 2014 a zvolila nového místopředsedu – Vojtěcha Vlčka. Členové Vědecké rady byli informováni o zařazení ÚSTR a ABS na seznam výzkumných organizací a o záměrech vedení ÚSTR v oblasti připravovaných grantových žádostí.

Členové Vědecké rady se shodli, že jejich funkční období je omezeno mandátem ředitelky ÚSTR Pavly Foglové, a to z toho důvodu, aby si nový ředitel mohl zvolit vlastní poradní orgán. Členství všech členů Vědecké rady bylo na základě tohoto konsenzu ukončeno k 30. dubnu 2014. Jedenáct nových členů bylo na základě návrhů nového ředitele Ústavu Zdeňka Hazdry jmenováno Radou Ústavu na jejím zasedání dne 26. srpna 2014. Zbývající dva členové Vědecké rady byli schváleni k 24. září 2014 (Pavel Kolář), respektive k 10. říjnu 2014 (Vojtěch Vlček).

Ustavující schůze nové Vědecké rady proběhla 15. října 2014. Za přítomnosti některých členů Rady

ÚSTR a vedení Ústavu byl zvolen předsedou Vědecké rady Detlef Brandes¹ a místopředsedou Vojtěch Vlček². Následně byl schválen Jednací řád Vědecké rady. Členové Vědecké rady byli seznámeni s činností ÚSTR a se způsobem zapojení Vědecké rady do připravovaného projektového řízení (bude mít například podíl na schvalování nových projektů). Vědecká rada byla taktéž požádána o pomoc při tvorbě Koncepce dlouhodobého odborného rozvoje ÚSTR.

Na 2. zasedání, které se konalo 8. prosince 2014, byla Vědecká rada seznámena s Plánem činnosti na rok 2015 a rámcově schválila nové projekty ÚSTR, které projdou standardním oponentským řízením dle schváleného Řádu projektového řízení. Vedení ÚSTR předložilo Vědecké radě harmonogram tvorby, připomínkování a schvalování Koncepce dlouhodobého rozvoje a požádalo členy Vědecké rady o zodpovězení otázek, které budou podkladem pro vytvoření této koncepce. První návrh dokumentu bude hlavním předmětem příštího jednání v roce 2015.

Bližší informace o jednotlivých členech Vědecké rady a zápisy z jejího jednání jsou k dispozici na webových stránkách Ústavu: <http://www.ustrcr.cz/cs/vedecka-rada-ustavu>.

1.3. Vedení a činnost Kanceláře Ústavu

V roce 2014 došlo ve vedení Ústavu k několika personálním změnám, byly však podstatně méně rozsáhlé než v roce 2013. Na základě výběrového řízení, které bylo vyhlášeno Radou Ústavu již na podzim roku 2013, byl v dubnu 2014 jmenován do čela Ústavu nový ředitel Mgr. Zdeněk Hazdra, Ph.D., do té doby 1. náměstek ředitelky Ústavu. V průběhu roku 2014 došlo k výměně ve funkcích obou náměstků ředitele. V březnu nastoupil Ing. Jakub Stránský, Ph.D., do funkce náměstka pro ekonomiku, provoz a informatiku a v červnu Mgr. Ondřej Matějka jako 1. náměstek ředitele Ústavu, který je odpovědný za vedení úseku zabývajícího se výzkumnou a publikační činností.

Nově jmenovaný ředitel Ústavu zahájil přípravu změn v intencích koncepce, kterou předložil ve výběrovém řízení. Bylo však třeba konkretizovat a precizovat celou řadu záležitostí, z nichž nejdůležitější byla příprava reorganizace některých činností Ústavu a s tím související nový Organizační řád Ústavu. Ředitel spolu s týmem spolupracovníků musel postupovat v těsné součinnosti s vedením Archivu tak, aby veškeré kroky na sebe vzájemně navazovaly. S připravovanou reorganizací úzce souvisejí také v koncepci navržené a Radou schválené

1 Prof. Detlef Brandes, historik, profesor Univerzity Heinricha Heineho (Düsseldorf, SRN): specializuje se na dějiny střední a východní Evropy s důrazem na česko-německé vztahy ve 20. století, patří k předním světovým představitelům svého oboru.

2 Mgr. Vojtěch Vlček, historik a učitel, Ostrava: jeho tématem je pronásledování katolické církve v našich novodobých dějinách (především v 50. a 60. letech 20. století). Je autorem knihy *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948–1964* a dalších. Byl členem minulých Vědecké rady (2013–2014).

změny v systému řízení a stanovení metod pro naplňování činností Ústavu. Proto byly připraveny a schváleny nové interní dokumenty, zejména Řád projektového řízení, jehož hlavní ambicí je zajištění vyšší kvality všech odborných výstupů Ústavu. Bylo tak vytvořeno transparentní prostředí z hlediska řízení jednotlivých výzkumných, dokumentačních a vzdělávacích činností, které umožní transparentní a systémové hodnocení vědeckých a výzkumných pracovníků, zapojování nových externích projektů a partnerů a v neposlední řadě i zajištění externího financování odborných aktivit.

Kancelář Ústavu v roce 2014 zabezpečovala funkci sekretariátu Rady Ústavu a sekretariátu ředitele Ústavu, ve spolupráci s ostatními úseky připravovala podklady pro jednotlivá jednání Rady Ústavu a koordinovala realizaci usnesení Rady Ústavu. Kancelář dále plnila rozhodnutí ředitele Ústavu a koordinovala činnost ostatních úseků Ústavu. Byla rovněž pověřena řízením a vedením spisové služby Ústavu.

V průběhu roku Kancelář Ústavu ve spolupráci se Skupinou pro přípravu odborných stanovisek, podkladů a informací plnila úkoly vyplývající ze zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu, zejména pak poskytovala nezbytné podklady a informace Etické komisi České republiky pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu.

Kancelář Ústavu se rovněž podílela na zajišťování činnosti Vědecké rady Ústavu. Připravovala podklady pro korespondenci se Senátem Parlamentu ČR, s dalšími orgány veřejné moci i s jednotlivými občany.

Kancelář koordinovala účast a prezentaci Ústavu na jednotlivých odborných akcích, včetně výstav a konferencí, propagovala činnost a projekty Ústavu, zabezpečovala oblast personální práce, platů a vzdělávání, prováděla monitorování informací v médiích týkajících se působnosti Ústavu, průběžně komunikovala s odbornými organizacemi a realizovala povinnosti vyplývající ze zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

V neposlední řadě zajišťovala Kancelář právní servis ostatním útvarům Ústavu. V roce 2014 vedl Ústav tři pracovněprávní spory, které převzal z minulých let, z nichž jeden byl soudem rozhodnut ve prospěch Ústavu, druhý ve prospěch žalobce a ve třetím sporu dosud nepadlo pravomocné rozhodnutí. Ústav dále vede jeden spor správněprávní.

Ceny Václava Bendy

Dne 13. listopadu 2014 se v gesci Kanceláře Ústavu uskutečnilo v Brožíkově síni Staroměstské radnice v Praze slavnostní předání Cen Václava Bendy a pamětních medailí Za svobodu a demokracii 16 oceněným osobnostem, <http://www.ustrcr.cz/cs/slavnostni-predani-ceny-vaclava-bendy-2014>.

1.4. Personální zabezpečení

Personální situaci Ústavu lze označit za relativně stabilní, fluktuace zaměstnanců oproti předchozím rokům klesla (v roce 2014 byla fluktuace zaměstnanců 11 %, zatímco v letech 2012 a 2013 dosáhla téměř 14 %, resp. 15 %). K poslednímu dni roku 2014 měl Ústav 135 zaměstnanců (včetně zaměstnanců na rodičovské dovolené), z toho 22 zaměstnanců pracovalo na zkrácený úvazek. Během roku 2014 nastoupilo do pracovního poměru 18 nových zaměstnanců a 15 zaměstnanců pracovní poměr ukončilo. Z toho šesti zaměstnancům po jejich odvolání z vedoucí pozice, případně po jejich rezignaci na vedoucí pozici, byl ukončen pracovní poměr dohodou a jednomu zaměstnanci výpovědí. Jednomu zaměstnanci skončil pracovní poměr na dobu určitou. S ostatními zaměstnanci byl ukončen pracovní poměr na základě jejich vlastní žádosti.

Věková struktura zaměstnanců k 31. 12. 2014 je uvedena v následující tabulce. Struktura oproti předchozím letům nezaznamenala výrazných změn. Co se týče genderového složení, v Ústavu pracovalo 75 mužů a 60 žen, ve vedoucích pozicích byla ale vyváženost výrazně nižší – na konci roku žádná žena nebyla součástí nejvyššího vedení, tj. ve 4. až 2. stupni řízení, jedna žena byla ve funkci vedoucí oddělení a dvě ženy pracovaly jako vedoucí skupin.

Členění zaměstnanců ÚSTR podle věku a pohlaví (k 31. 12. 2014)

Věková kategorie	Muži	Ženy	Celkem	Celkem %
30 let a mladší	7	9	16	11,9 %
31 až 40 let	38	24	62	46,0 %
41 až 50 let	18	7	25	18,5 %
51 až 60 let	6	16	22	16,3 %
nad 61 let	6	4	10	7,4 %
Celkem	75	60	135	
%	56 %	44 %		100 %

Struktura dosaženého vzdělání zaměstnanců v porovnání s předchozími lety doznala mírného zlepšení. V Ústavu pracovalo 84 zaměstnanců s vysokoškolským vzděláním. Z toho 10 zaměstnanců s titulem bakalářským, 54 s titulem magisterským a 20 zaměstnanců s titulem doktorským. Z celkem 44 zaměstnanců zabývajících se vědeckými a výzkumnými úkoly (včetně orální historie) v rámci Odboru zkoumání totalitních režimů disponovalo doktorským titulem 17 zaměstnanců. Téměř dvě desítky pracovníků si zvyšují kvalifikaci dalším studiem, 16 z nich v rámci postgraduálního studia. Dlouhodobým strategickým záměrem je zvyšování kvalifikace pracovníků Ústavu, zejména vědeckých, což se pozvolna daří naplňovat.

Členění zaměstnanců ÚSTR podle vzdělání a pohlaví (k 31. 12. 2014)

Vzdělání	Muži	Ženy	Celkem	Celkem %
Základní, vyučen	6	4	10	7,41 %
Střední	14	25	39	28,89 %
Vyšší odborné	0	2	2	1,48 %
Bakalářské	5	5	10	7,41 %
Magisterské	32	23	54	40,00 %
Postgraduální	18	1	20	14,81 %

1.5. Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Ústav jakožto povinný subjekt podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím (dále jen InfZ), obdržel v roce 2014 celkem 88 žádostí o poskytnutí informací. Oproti roku 2013 došlo k nárůstu o téměř 390 %. Nárůst agendy spojené s InfZ se však neodráží jen ve vyšším počtu žádostí, ale také v tom, že téměř každá žádost obsahovala několik desítek dotazů, jejichž zodpovězení si vyžádalo náročné vyhledávání požadovaných informací (některé žádosti byly podány na několika desítkách stran). Přitom 90 % žádostí bylo podáno pouze dvěma osobami. Ústav se jako povinný subjekt snažil veškeré žádosti vyřídit s maximální vstřícností vůči žadatelům.

Údaje za rok 2014 podle § 18 InfZ

V roce 2014 Ústav obdržel celkem 88 žádostí o poskytnutí informací a vydal 40 rozhodnutí o odmítnutí žádosti, přičemž většinou se jednalo o částečné odmítnutí poskytnutí informací.

Ústav obdržel 15 odvolání proti rozhodnutí ve smyslu §15 InfZ týkajících se žádostí podaných v roce 2014.

Ústav v roce 2014 neobdržel žádné rozhodnutí soudu ve věci přezkoumání zákonnosti rozhodnutí povinného subjektu o odmítnutí žádosti o poskytnutí informace.

Ústav neposkytl v roce 2014 žádnou výhradní licenci.

Ústav v roce 2014 obdržel 4 stížnosti podané podle § 16a InfZ. Ve dvou případech šlo o stížnost na úhradu za poskytnutí informace. Tyto stížnosti byly odvolacím orgánem odmítnuty jako neoprávněné, protože v obou případech byla úhrada požadována dle InfZ a platného sazebníku zveřejněného na webových stránkách povinného subjektu. Další dvě stížnosti se týkaly údajného nevyřízení žádostí. Šlo o žádosti, které byly zaslány elektronicky do datové schránky povinného subjektu, avšak z důvodu přítomnosti počítačového viru nemohly být přijaty (elektronický systém spisové služby takové žádosti nepřijme a adresáta pouze upozorní, že zasláný dokument není v pořádku a nelze jej zaevidovat). I v těchto případech odvolací orgán potvrdil postup povinného subjektu.

Ústav, jako věcně a místně příslušný odvolací orgán podle ust. § 12 odst. 2 zákona č. 181/2007 Sb., a § 20 odst. 5 InfZ, ve spojení s ust. § 89 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, vyřídil v roce 2014 celkem 9 odvolání proti rozhodnutí a 6 stížnostmi na postup Archivu bezpečnostních složek coby povinného subjektu a orgánu I. stupně, což představuje nárůst agendy oproti roku 2013 o 650 %.

1.6. Naplňování zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu – zpracování odborných stanovisek pro Ministerstvo obrany, spolupráce s Archivem bezpečnostních složek a zpracování odborných stanovisek pro Etickou komisi ČR

Skupina pro přípravu odborných stanovisek, podkladů a informací

Skupina pro přípravu odborných stanovisek, podkladů a informací byla zřízena pokynem ředitele Ústavu pro studium totalitních režimů č. 24 z 1. 11. 2011. Jejím úkolem je zajištění součinnosti s Ministerstvem obrany ČR a spolupráce s Etickou komisí ČR pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu ve smyslu zákona č. 262/2011 Sb. (dále jen zákon č. 262/2011 Sb.). Na základě dohody o spolupráci v záležitostech naplňování citovaného zákona uzavřené mezi Ústavem a Archivem zpracovává skupina rovněž odborná stanoviska pro ABS. Z hlediska organizační struktury ÚSTR je skupina součástí Odboru zkoumání totalitních režimů, v roce 2014 ji tvořilo pět odborných pracovníků.

Na základě žádostí zaslanych Ministerstvem obrany v roce 2014 bylo skupinou za uplynulý rok vyhotoveno celkem 34 odborných stanovisek; 2 stanoviska byla vypracována pro Etickou komisi a 66 pro ABS (ABS byla dále odeslána 2 stanoviska zadaná referentům v roce 2013). V první polovině roku 2014 bylo rovněž Ministerstvu obrany odesláno 8 odborných stanovisek zaevidovaných v roce 2013, z toho 2 stanoviska byla na přelomu let 2013 a 2014 rozpracována referenty, k vyhotovení zbývajících 6 bylo přistoupeno po 1. 1. 2014.

V roce 2014 činila průměrná doba zpracování odborného stanoviska pro Ministerstvo obrany 19 dní, pro Etickou komisi 22 a pro ABS 4 pracovní dny. V případě odborných stanovisek určených Ministerstvu obrany trval proces připomínkového řízení průměrně 10 dní, pro Etickou komisi 1 pracovní den. Průměrný rozsah textu odborného stanoviska pro Ministerstvo obrany byl 13 stran, pro Etickou komisi 6 a pro ABS 5 stran.

V rámci agendy související se zákonem bylo skupinou za rok 2014 prostudováno cca 425 000 stran archivního materiálu.

Statistický přehled vyřizování žádostí za období od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2014

Celkově přijatých žádostí z Ministerstva obrany ČR	55
Zpracováno a odesláno stanovisek	34
Rozpracováno u referentů	6
Ve schvalovacím řízení	0
Čekající na zpracování	15

Dokončení agendy pro Ministerstvo obrany ČR z roku 2013 – stanovisek	8
--	---

Celkově přijatých žádostí z Etické komise ČR	2
Zpracováno a odesláno stanovisek	2
Rozpracováno u referentů	0
Ve schvalovacím řízení	0
Čekající na zpracování	0

Celkově přijatých žádostí v rámci spolupráce s ABS	67
Zpracováno a odesláno stanovisek	66
Čekající na zpracování	1

Dokončení agendy pro ABS z roku 2013 – stanovisek	2 ³
---	----------------

Tabulka srovnání s rokem 2013

	2013	2014
Celkově přijatých žádostí z Ministerstva obrany ČR	44	55
Zpracováno a odesláno stanovisek	36	34
Rozpracováno u referentů	2	6
Ve schvalovacím řízení	0	0
Čekající na zpracování	6	15

	2013	2014
Celkově přijatých žádostí z Etické komise ČR	2	2
Zpracováno a odesláno stanovisek	2	2
Rozpracováno u referentů	0	0
Ve schvalovacím řízení	0	0
Čekající na zpracování	0	0

	2013	2014
Celkově přijatých žádostí v rámci spolupráce s ABS	206	67
Zpracováno a odesláno stanovisek	205	66
Čekající na zpracování	1	1

2. Výzkumná, badatelská a dokumentační činnost

2.1. Badatelské projekty

V roce 2014 zaměstnanci Ústavu pracovali na 16 badatelských projektech týkajících se jak doby nesvobody (1938–1945), tak období komunistické totalitní moci (1948–1989). Jmenovitě se jednalo o tyto projekty:

Představitelé nacistického represivního aparátu Protektorátu Čechy a Morava
 Protižidovská opatření na území Protektorátu Čechy a Morava a jejich realizace (1939–1945)
 Od eutanazie k vyhlazování Židů
 Ukrajinská povstalecká armáda
 Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921–1989)
 Vývoj státněbezpečnostních složek
 Třídní justice a vězeňství
 Československá justice v letech 1948–1989 a její role při trestněprávní perzekuci odpůrců režimu
 Kolektivizace venkova v Polabí – prosazování, odpor, rezidua
 StB a Stasi, vztahy a spolupráce československých a východoněmeckých bezpečnostních orgánů v letech 1969 až 1989
 Zánik agrární strany a pád československé demokracie
 Protikomunistický odboj
 Odboj a perzekuce křesťanů v době nacismu a komunismu (1938–1989)
 Šlechta v konfrontaci s totalitními režimy 20. století (1938–1989)
 Film a dějiny totalitních režimů
 Korpus jazyka StB

Většina těchto projektů byla zahájena již v předchozích letech. Dva z projektů (*Vývoj státněbezpečnostních složek a Protikomunistický odboj*) byly v roce 2014 dokončeny. Ostatní projekty budou řešeny i v následujících letech. **V roce 2014 byly zahájeny čtyři nové projekty** (*Československá justice v letech 1948–1989 a její role při trestněprávní perzekuci odpůrců režimu; Kolektivizace venkova v Polabí – prosazování, odpor, rezidua; Korpus jazyka StB; StB a Stasi, vztahy a spolupráce československých a východoněmeckých bezpečnostních orgánů v letech 1969 až 1989*). Projekt *Třídní justice a vězeňství* byl v roce 2014 transformován do projektu *Československá justice v letech 1948–1989 a její role při trestněprávní perzekuci odpůrců režimu*.

3 Z toho jedno stanovisko dokončeno novým pracovníkem skupiny, který byl v roce 2013 zaměstnancem ABS.

2.2. Dokumentační projekty

V roce 2014 zaměstnanci Ústavu pracovali na sedmi dokumentačních projektech, které byly věnovány době nesvobody (1938–1945) a období komunistické totalitní moci (1948–1989). Konkrétně šlo o tyto projekty:

Dokumentace popravených bývalých československých státních občanů ve věznici v Berlíně-Plötzensee
 Dokumentace popravených z politických důvodů 1948–1989
 Dokumentace osob usmrčených na státní hranici 1948–1989
 Underground v regionech
 Paměť a dějiny totalitních režimů
 Českoslováci v Gulagu
 Protikomunistické letáky a tiskoviny v totalitním Československu 1948–1953

Většina těchto projektů byla řešena již v předchozích letech. V roce 2014 byl ukončen jeden projekt (*Dokumentace osob usmrčených na státní hranici 1948–1989*) a dva projekty byly nově zahájeny (*Protikomunistické letáky a tiskoviny v totalitním Československu 1948–1953*; *Čechoslováci v Gulagu*).

Bližší informace o jednotlivých projektech, jejich řešitelích a konkrétních výstupech v roce 2014 jsou k dispozici v Příloze č. 2.

2.3. Vědecký seminář

V roce 2014 byl pod vedením Muriel Blaive zahájen cyklus vědeckých seminářů, které se konají dvakrát až třikrát v měsíci a které jsou určeny všem odborným zaměstnancům Odboru zkoumání totalitních režimů. Jejich cílem je především umožnit jednotlivým badatelům vést otevřené a kritické diskuse o odborné práci, metodologii i o tématech, jimiž se zabývají. Důležitou součástí seminářů je prezentace práce externích odborníků. Seminář klade důraz na rozvíjení kultury dialogu a na celkovou otevřenost Ústavu. Jeho význam se projevuje v dlouhodobém horizontu.

Podrobný přehled Vědeckých seminářů uspořádaných v roce 2014 viz Příloha č. 3.

3. Vzdělávací činnost

Konference, symposia, semináře, kurzy

Mezinárodní konference	4
Domácí konference	2
Symposia	4
Veřejné semináře	31
Kurzy pro učitele ⁴	19

Přehled konkrétních konferencí, symposií, seminářů a kurzů obsahuje Příloha č. 3.

3.1. Semináře pro učitele

Významným prvkem činnosti Skupiny vzdělávání je osobní setkávání s učiteli. Pro učitele základních a středních škol bylo připraveno 13 jednodenních seminářů a dvoudenní letní škola. Kombinace distanční formy a prezenčního semináře byla nabízena formou e-learningu. Pilotně byl zkoušen formát komunitních seminářů, který kombinoval přednášky pro školy s veřejným vystoupením v místní kulturní instituci či knihovně. Celkem prošlo v roce 2014 vzdělávacími akcemi Skupiny vzdělávání přes 400 učitelů, studentů pedagogických oborů a dalších pracovníků ve vzdělávání (pracovníci muzeí, vysokoškolští učitelé, úředníci MŠMT a příspěvkových organizací, lektori neziskových organizací atp.). Všechny semináře, přednášky a kurzy pro učitele jsou přístupné zdarma. Všechny semináře jsou rovněž účastníky hodnoceny prostřednictvím evaluačních formulářů, které jsou dále zpracovávány za účelem neustálého zkvalitňování seminární činnosti. Výsledkům evaluace Skupina vzdělávání věnuje pozornost a promítá je do aktualizovaných podob seminářů.

Při pořádání seminářů pracovníci ÚSTR v roce 2014 zohlednili poptávku po posílení workshopových prvků a častěji pracovali s menšími skupinami učitelů. Rovněž se podařilo více vtáhnout skupinu učitelů odborných škol a otevřít semináře do větší šíře, tedy nabízet nejen ty striktně zaměřené na dějepis a pouze na určité aprobace účastníků. Snahou je oba tyto směry nadále prohlubovat a systematizovat.

3.2. Letní škola pro učitele

Ve dnech 28.–29. srpna 2014 proběhla letní škola pro učitele dějepisu a společenských věd pod názvem *Národní identity ve škole*, tentokrát ve spolupráci s pražským Centrem současného umění DOX a kinem Aero. Kromě teoretických přednášek na téma demografických změn či využití filmu ve výuce byly do programu zařazeny dvě komentované prohlídky výstav (*První linie* v DOX

4 Včetně dvou e-learningových kurzů a letní školy.

a *Orient v Čechách? Židovští uprchlíci za první světové války* v Židovském muzeu) a dva workshopy. Obsahově představovala škola pestrou směs témat od česko-německého soužití přes menšiny (romská integrace, proměny postavení židovské menšiny) až ke zdánlivě odtažitému tématu ukrajinských národních tradic. Jádro všech diskusí představovala v různých variacích otázka, zda se česká identita vztahuje k občanskému, nebo etnickému vymezení. Součástí letní školy byly i dvě veřejnosti přístupné akce, a to filmový večer v kině Aero *Proměny obrazu Romů v české popkultuře 1956–2011* (28. srpna) a panelová diskuse v DOX *Národní identity ve škole* (29. srpna). Na letní škole vystoupili členové Skupiny vzdělávání ÚSTR (Jaroslav Pinkas, Kamil Činátl a Vojtěch Ripka) a jako hosté Václav Janoščík (FF UK), Tereza Vávrová (Antikomplex, z. s.), Jiří Raiterman (Centrum současného umění DOX), Michal Frankl a Jan Wittenberg (oba Židovské muzeum) a Martin Šmok (USC Shoah Foundation). V závěrečné panelové diskusi vystoupila Romana Vylitová (Multikulturní centrum Praha), Pavel Košák (Člověk v tísni) a Radek Kotlaba (Gymnázium Mladá Boleslav). Organizačně – včetně doprovodného programu – zajistil akci Odbor ediční. Výrazně pozitivní hodnocení získalo přemístění do prostoru DOX a zapojení výstav do programu. **Letní školy se zúčastnilo 54 učitelů a dalších zájemců.**

3.3. Přednášky pro žáky a studenty

Skupina vzdělávání se průběžně věnuje přednáškově činnosti pro školy. Jednorázové akce probíhají nejčastěji v návaznosti na výročí (v roce 2014 se vázaly zejména na 25. výročí listopadu 1989). Pracovníci skupiny však přednášejí i na základě poptávky konkrétních škol. Zájem o přednášky mají zejména učitelé, kteří se účastní vzdělávacích seminářů. **V roce 2014 proběhlo 25 různých přednášek pro ZŠ, SOŠ a gymnázia.** Specifický formát představují přednášky pro studenty vysokých škol zaměřené na didaktiku dějepisu, ty probíhají ve spolupráci s FF UK, FF MU, JČU, UJEP a PedF UK. Mimo stálou spolupráci na programu *Arts and Societies in Transition* (celkem 6 přednášek a 2 diskuse) proběhly přednášky pro zahraniční programy UK a Harvard University Summer school.

3.4. Exkurze

V roce 2014 navštívilo Ústav a Archiv velké množství studentů, a to jak základních, tak středních či vysokých škol. Součástí exkurzí je vždy návštěva badatelské, přednáška na vyžádané téma nebo seznámení se s publikacemi Ústavu. Podrobnější přehled exkurzí je k dispozici v Příloze č. 4.

3.5. Spolupráce s domácími a zahraničními subjekty

Významnou akcí zahajující mezinárodní grantový vzdělávací projekt *Historie v médiích / Média v historii: Kreativní vzdělávání* byla konference *Škola vs. Paměť? Konflikt, identita, soužití*. Spolupořadatelé konference byly MŠMT a Filozofická fakulta UK a partnerem byla Asociace učitelů dějepisu. Partnerni mezinárodního projektu jsou slovenský Ústav paměti národa a litevská Komise (The International Commission for the Evaluation of the Crimes of the Nazi and Soviet Occupation Regimes in Lithuania).

Na mezinárodním poli se činnost skupiny rozvinula ve spolupráci s Asociací pro mezinárodní otázky, s organizací Člověk v tísni a sdružením Antikomplex, z. s. Také v roce 2014 spolupracoval ÚSTR na vysokoškolském programu společnosti *World Learning Arts and Society in Transition* pro VŠ studenty z USA.

Směrem na východ mířila spolupráce s východními programy organizace Člověk v tísni (přednášky pro barmské a libyjské aktivisty) či Agora CE (zástupci ruské občanské společnosti). Experti skupiny vzdělávání přednášeli rovněž v přímých terénních seminářích pořádaných Asociací pro mezinárodní otázky na Ukrajině, v Bělorusku a v Litvě.

Pracovníci Skupiny vzdělávání se zapojovali do spolupráce s celou řadou vzdělávacích institucí. Spolupracovali v expertních skupinách MŠMT a pokračovalo partnerství s Technickou univerzitou v Liberci na pořádání česko-slovenského semináře. Součinnost s Centrem současného umění DOX byla v průběhu roku 2014 završena podpisem dohody o spolupráci. Ještě před podpisem dohody se v Centru uskutečnily tři společné semináře a dvoudenní letní škola.

Účast na odborných seminářích a konferencích

Pracovníci Skupiny vzdělávání se účastnili široké palety odborných seminářů a konferencí v České republice i v zahraničí. Tematicky se skupina zaměřovala na oborovou didaktiku, ale též například na paměťová studia, analýzu audiovizuálních obrazů minulosti, ale například i na tranzitivní spravedlnost. Prezentovány byly výsledky výzkumu, který nachází přímou aplikaci v samotné vzdělávací práci skupiny.

3.6. Projekt *Dějepis v 21. století* (D21)

Prostřednictvím tohoto projektu zasáhl Ústav do dění ve všech českých základních a středních školách a odpovídal tomu i mediální ohlas. Projekt, rozkročený do let 2012–2014, byl realizován za podpory Evropských strukturálních fondů (OPVK). Probíhal v úzké spolupráci se Skupinou vzdělávání ÚSTR. V roce 2014 byla vydána tři vzdělávací DVD – *Obrazy války; Historie 1950: Pří-*

běhy jednoho zázraku; Dějiny ve škole – a dvě metodické publikace – *Dějiny ve filmu. Film ve výuce dějepisu a Paměť a projektové vyučování v dějepise*. Všechny tyto materiály byly zdarma distribuovány do všech základních a středních škol v ČR.

Vzdělávací DVD	Počet DVD distribuovaných na ZŠ a SŠ v roce 2014	Počet DVD distribuovaných na seminářích pro učitele, konferencích a přednáškách
Obrazy války	5 434 ks	520 ks
Historie 1950: Příběhy jednoho zázraku	5 434 ks	410 ks
Dějiny ve škole	5 434 ks	165 ks
Česká společnost 1969–1989	x	143 ks
CELKEM	16 302 ks	1 238 ks

V rámci projektového vyučování na zapojených školách proběhly žákovské aktivity zaměřené na zkoumání rodinné a regionální paměti (nahrávky pamětníků, práce v regionálních muzeích atp.). Ve spolupracujících školách dalšího typu byla ve výuce pilotována nová, vzdělávací DVD. Dále byli proškoleni učitelé v práci s multimediálními pomůckami (včetně ukázkových modelových hodin ve škole). **Byl spuštěn nový vzdělávací webový portál *Dějepis ve 21. století***. Výsledky projektu byly průběžně prezentovány na odborných didaktických konferencích. Projekt byl představen na závěrečné konferenci MŠMT.

Množství zmínek v médiích ukázalo, že některé vžitě představy o podobě výuky soudobých dějin se daří veřejně přístupnými daty Ústavu a jejich popularizací pozměňovat. Pokračovaly semináře, přednášky a exkurze na půdě Ústavu i tematické semináře. V revue ÚSTR *Paměť a dějiny* a v *Učitelských novinách* byly k projektu *Dějepis ve 21. století* zveřejněny studie.

4. Výstavní a publikační činnost

Za výstavní a publikační činnost odpovídá Odbor ediční, stejně jako za organizaci komunikačních platform, správu digitálního pamětnického archivu *Paměť národa* a provoz Knihovny Jána Langoše, přičemž spolupracuje s různými institucemi, občanskými sdruženími a nakladateli.

4.1. Výstavy

Při přípravě výstav pokračovala spolupráce s partnery jak institucionálními, tak z občanského sektoru. Řada výstav, vázaných k významným výročím, byla ve spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí úspěšně představena v zahraničí. **V roce 2014 byly realizovány čtyři**

nové výstavy (o tři více, než bylo plánováno) a pět dalších výstav, připravených v předcházejících letech, bylo představeno na dalších 15 místech v České republice i v zahraničí. Ústav pokračoval v prezentaci svých výstav ve školách po celé České republice. Pokračovala příprava stálé expozice dějin Pomocných technických praporů pro zámek v Brandýse nad Labem. Podrobný přehled výstav obsahuje Příloha č. 5.

Přehled uvedení výstav	V Česku	V zahraničí	Celkem
Počet nových výstav	4	-	4
Počet uvedení nových výstav	6	-	6
Počet uvedení výstav z minulých let v průběhu roku 2014	7	8	15

4.2. Publikační činnost

Vydávání monografií, sborníků, edic dokumentů, studií i periodických publikací realizuje Oddělení publikací Odboru edičního. Periodickými publikacemi Ústavu jsou revue *Paměť a dějiny*, vydávaná čtyřikrát ročně a určená jak odborné, tak laické veřejnosti, a odborný časopis *Securitas Imperii*, který vychází dvakrát ročně. **Odborný časopis *Securitas Imperii* byl zařazen na seznam recenzovaných neimpaktovaných periodik a přihlášen do mezinárodní databáze SCOPUS.**

Z důvodu limitovaného množství finančních prostředků pokračoval Odbor ediční ve spolupráci při vydávání publikací s jinými nakladatelstvími nebo partnerskými institucemi. Koediční činnost umožňuje zachovat stávající trend vydávání publikací Ústavem.

Publikace Ústavu byly k dostání v běžné knižní distribuci i v Knihovně J. Langoše. U periodických publikací bylo možné získat předplatné.

Přehled periodických publikací

Titul	Periodicita	Vydaný počet
Paměť a dějiny	4x	4
Securitas Imperii	2x	2

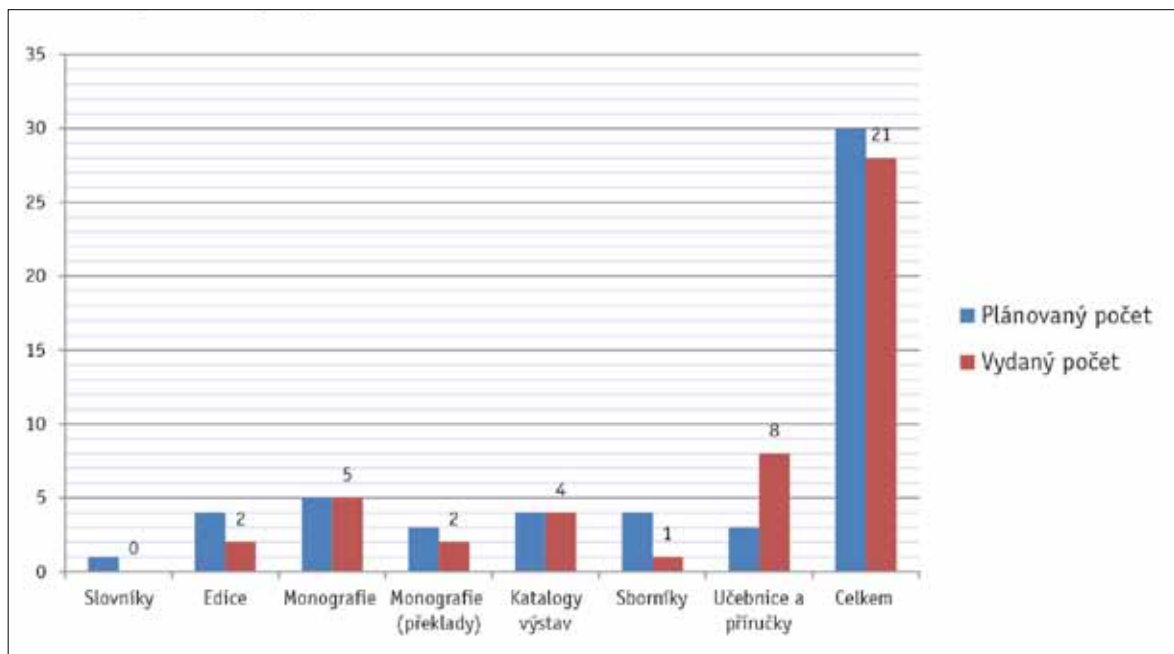
Přehled neperiodických publikací⁵ zobrazuje graf č. 1 na straně 17.

Dále bylo 7 dříve vydaných tištěných publikací vydáno v podobě elektronické publikace ve formátu e-pub a ve spolupráci s firmou E-WORX vyšel dotisk publikace VO-DIČKOVÁ, S. (ed.): *I zvíře mělo více útrpnosti než člověk*.

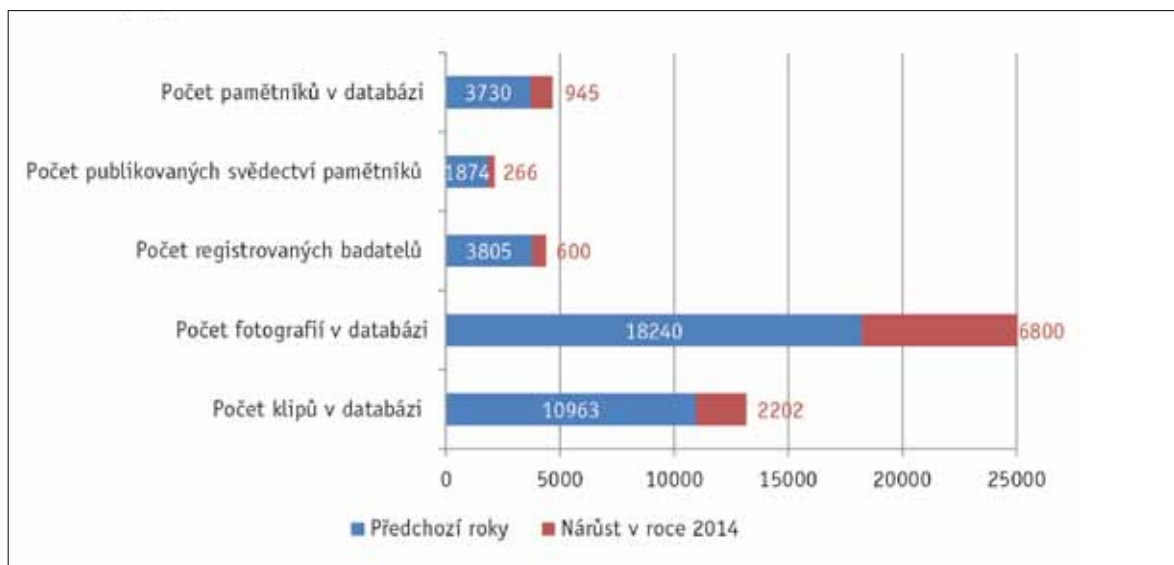
Více informací o publikacích vydaných v roce 2014 obsahuje Příloha č. 6.

5 Celkový počet je uváděn včetně periodických publikací.

1. Přehled neperiodických publikací

2. Statistika projektu Paměť národa

4.3. Pamětnický digitální archiv Paměť národa

V průběhu roku pokračovali tvůrci projektu z Ústavu, Českého rozhlasu a sdružení Post Bellum ve shromažďování výpovědí svědků historických událostí 20. století a v práci na projektech, které s těmito výpověďmi seznamují nejen českou veřejnost.

Statistiku projektu Paměť národa zobrazuje graf č. 2 na straně 17. Podrobnější informace k jednotlivým výstupům Paměti národa viz Příloha č. 7.

4.4. Knihovna Jána Langoše

Knihovna Jána Langoše je zaměřena na budování a zpřístupňování specializovaného fondu se zacílením na studium totalitních režimů, především komunistického a nacistického, na území Československa, resp. Protektorátu Čechy a Morava, a jejich souvislostí v celosvětovém kontextu. Knihovna v současnosti obsahuje 7831 svazků. V průběhu roku se knihovna zásadním způsobem otevřela veřejnosti, a to i formou přímého přístupu ze Siwiewcovy ulice.

V roce 2014 bylo zakoupeno 527 nových titulů, 85 titulů získal ÚSTR výměnou s domácími i zahraničními partnerskými institucemi a 133 titulů dostal darem. Celkový počet registrovaných čtenářů byl 313 a knihovna zapůjčila 458 knih. Meziknihovní výpůjční služba činila 92 knih.

Knihovna poskytovala kromě knih i elektronické zdroje a přístup do databáze CEEOL a EBSCO, což jsou elektronické archivy zpřístupňující v plné podobě více než 800 humanitních a sociálněvědních časopisů a digitálních dokumentů.

V roce 2014 začala knihovna implementovat a testovat nový knihovní systém Evergreen. Jedná se o bezplatný (opensource) program. Ke změně bylo přikročeno kvůli nevhodnosti stávajícího systému, ale také z důvodu poskytování výpůjčních služeb knihovny čtenářům mimo Ústav a Archiv.

Knihovna se rovněž zapojila do zpracování a zpřístupňování článků z časopisů *Securitas Imperii* a *Paměť a dějiny* do mezinárodních databází EBSCO a CEEOL. Knihovnu mohou využívat nejen pracovníci Ústavu a Archivu, ale i veřejnost formou prezenčního studia.

5. Spolupráce

5.1. Spolupráce s institucemi v České republice

V roce 2014 Ústav pokračoval v úspěšné spolupráci s dlouhodobými partnery, např. s Českou televizí, Jihočeským muzeem, Knihovnou Václava Havla, Národním archivem, Okresním archivem v Českých Budějovicích, Národním filmovým archivem, Židovským muzeem v Praze, Technickou univerzitou v Liberci, občanskými sdruženími Dny české státnosti, PANT, Post Bellum,

Konference politických vězňů České republiky, Gulag.cz. Jednotlivé smlouvy o spolupráci byly uzavírány vždy za účelem dosažení cílů spojených s konkrétními badatelskými a vzdělávacími projekty. Zcela nově byla navázána užší spolupráce s teologickými fakultami Univerzity Karlovy v Praze a Univerzity Palackého v Olomouci za účelem zapojení studentů do výzkumu represe církevních představitelů v období Protektorátu a komunistické diktatury. Prohloubena byla spolupráce s Městskou částí Prahy 3, se kterou byla připravena výstava *1989?*. V rámci vzdělávacích projektů byla uzavřena smlouva o spolupráci s Národním pedagogickým muzeem a Knihovnou Jana Amose Komenského. S Právnickou fakultou Univerzity Karlovy byla navázána spolupráce za účelem rozvinutí bádání v oblasti dějin justice.

5.2. Mezinárodní spolupráce

Ústav tradičně při prezentaci své činnosti v zahraničí spolupracuje s jednotlivými českými centry, velvyslanectvími a konzuláty (např. Rakousko, Austrálie, Albánie, Ukrajina a Bělorusko). V roce 2014 pokračovala smluvní spolupráce s obdobně zaměřenými instituty paměti (Maďarsko, Německo, Polsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Ukrajina). Se slovenským Ústavem paměti národa (ÚPN) byla dohodnuta úzká spolupráce na přípravě konference *Velehrad Vás volá!*, a především na společném výzkumném projektu *Dějiny StB*. Dlouhodobě spolupracujeme se zahraničními archivy (Maďarsko, Rumunsko, Ukrajina, USA) a dalšími institucemi, např. s Holocaust Memorial Museum ve Washingtonu. Byly navázány kontakty s nově vzniklou maďarskou institucí Committee of National Remembrance of Hungary. Konkrétní podoba spolupráce bude dojednána během roku 2015. Se sdružením právnických osob Platforma evropské paměti a svědomí proběhla úspěšná spolupráce na přípravě mezinárodní konference *Dědictví totality dnes*. Velkým úspěchem roku 2014 bylo získání evropského grantu EACEA na společný projekt Ústavu, slovenského ÚPN, litevské Komise (The International Commission for the Evaluation of the Crimes of the Nazi and Soviet Occupation Regimes in Lithuania) a Univerzity Karlovy v Praze na projekt *Historie v médiích / Média v historii: Kreativní vzdělávání*. V rámci projektu byla v roce 2014 uspořádána úspěšná mezinárodní konference *Škola vs. Paměť? Konflikt, identita, soužití*. Ústav plánuje, že se připojí k výzvě *Horizont 2020*, a za tímto účelem se již zapojil do mezinárodního konsorcia (Polsko, Německo, Maďarsko, Irsko, Velká Británie a Rumunsko), které připravuje společnou grantovou žádost na téma *Kulturní opozice a role samizdatu*.

Konkrétní parametry mezinárodní spolupráce byly i v průběhu roku 2014 často dojednávány u příležitosti pozvání zahraničních partnerů na půdu Ústavu a Archivu za účelem představení činnosti obou institucí. Přehled zahraničních návštěv a exkurzí viz Příloha č. 8.

5.3. Stáže

V roce 2014 působily v Ústavu dvě stážistky, studentky Galina Shabalin z California State University Fresno a Rose Durand ze Salve Regina University, Rhode Island, a dva stážisté, student Martin Dudáš z Masarykovy univerzity v Brně a student doktorského studia Sokol Lleshi z Central European University v Budapešti. Stážisté byli detailně seznámeni s chodem instituce a jednotlivých pracovišť a následně se aktivně podíleli na realizaci dokumentačních a vzdělávacích projektů.

5.4. Služební cesty

5.4.1. Služební cesty domácí

Nejčastějším důvodem pro konání tuzemských služebních cest je archivní průzkum, účast na konferencích, seminářích a kolokviích, účast na zahájení výstav, přednáškách, natáčení rozhovorů s pamětníky a významnými osobnostmi. Dále pak instalace výstav a následně jejich deinstalace, převoz výstav zapůjčených základním i středním školám a knihovnám. V roce 2014 bylo vydáno 316 cestovních příkazů.

5.4.2. Služební cesty zahraniční

Na zahraniční služební cesty byli vysíláni zaměstnanci Ústavu zejména za účelem:

Získání informací v archivech a knihovnách	10
Zahraníční prezentace výstav ÚSTR	6
Účast na konferencích, přednáškách apod.	29
V souvislosti s dohodami o spolupráci	10
Ostatní	8
CELKEM	63

Podrobný přehled zahraničních cest je uveden v Příloze č. 9.

6. Informatika a digitalizace

6.1. Informační systémy

Webové projekty

Na základě svolení původního šéfredaktora časopisu Miloše Šuchmy poskytla knihovna Libri prohibiti k digitalizaci veškerá vydaná čísla časopisu Západ. Na webové stránce www.ustrcr.cz/cs/archiv-casopisu-zapad-1979-1993 je dostupných celkem 86 řádných čísel (přes 3300 stran), jedno anglické číslo a index vydaných článků a příspěvatelů v letech 1979–1984.

Podobně jako v roce 2013 aktualizoval Ústav web ÚSTR (www.ustrcr.cz) a ABS (www.abscr.cz) a web Etické komise České republiky pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu (www.etickakomisecr.cz).

Údaje o využití stránek www.ustrcr.cz v roce 2014:

počet stránek v systému: 1881
 počet aktualit v systému: 1002
 počet souborů ke stažení: 45 222
 počet jazykových verzí: 2
 celkový počet návštěv: 398 671
 zobrazení stránek: 2 473 327
 počet stránek na návštěvu: 6,2
 počet nových stránek v systému: 114
 počet aktualizovaných stránek: 402
 počet nových aktualit: 164

Údaje o využití stránek www.abscr.cz v roce 2014:

počet stránek v systému: 490
 počet aktualit v systému: 248
 počet souborů ke stažení: 122 422
 počet jazykových verzí: 2
 celkový počet návštěv: 278 195
 zobrazení stránek: 2 704 903
 počet stránek na návštěvu: 9,72
 počet nových stránek v systému: 5
 počet aktualizovaných stránek: 29
 počet nových aktualit: 13

Rozvoj evidencí

Oddělení rozvoje evidencí v roce 2014 nadále pokračovalo ve své činnosti, spočívající ve vytěžování informací z archiválií, jejich přepisu a přípravě pro import do lustračního systému s ohledem na priority pro jeho doplňování.

Byl dokončen přepis cca 1,3 milionu karet původní Kartotéky Studijního ústavu MV. V roce 2014 bylo na základě kontroly přepsané kartotéky Ústavem vypsáno ještě cca 37 tisíc údajů a bylo provedeno 12 tisíc spojení karet do logických celků. Obdobným způsobem byl upraven i přepis tzv. odkazových karet kartotéky Studijního ústavu – přepsáno bylo 95 tisíc záznamů a úprava byla provedena u 5800 záznamů. Celá kartotéka projde v roce 2015 v Archivu kontrolou konzistence proti originálům a následně bude zapojena do lustračního systému.

Oddělení dále přepsalo kartotéku k tzv. mapám zpráv zpracovaných Studijním ústavem MV, cca 137 tisíc záznamů.

Podle Plánu činnosti bylo zahájeno vytěžování dat a kontrola dalších dvou archivních fondů. Z fondu 6. správy bylo vytěženo 260 tisíc stran dokumentů z provenience správy zpravodajské techniky. Z fondu A 36 byly vytěženy údaje z plánů práce a vyhodnocení činnosti z 317 inventárních jednotek (vypsáno bylo cca 65 tisíc záznamů).

Oddělení rovněž spolupracovalo s Oddělením dokumentace Odboru zkoumání totalitních režimů na dokumentačním projektu *Dokumentace osob usmrčených na státní hranici 1948–1989*.

6.2. Digitalizace

V roce 2014 oddělení digitalizace průběžně realizovalo konverzi archiválií do elektronické podoby, a to přednostně pro potřeby agendy Archivu a Ústavu související s vyřizováním žádostí dle zákona č. 262/2011 Sb. a úřední a badatelské agendy. Rozhodující podíl výše uvedené agendy tvořily stejně jako v předcházejícím období vyšetřovací spisy, svazková agenda a archiválie z fondů Studijního ústavu MV.

Druhou hlavní oblastí byla systematická digitalizace archivních souborů. Systematicky digitalizovány byly archivní fondy: f. 52 (Výpovědi zaměstnanců Gestapa a SD), f. 310 (Velitelství Státní bezpečnosti), f. 323 (Kabinet StB materiálů; dokončeno), f. A2 (Sekretariát ministra vnitra; ukončena část A2/2), f. A6 (Organizační a vnitřní správa federálního ministerstva vnitra; ukončena část A6/3), f. A8 (Inspekce ministra vnitra; ukončena část A8/1) a f. H1 (Hlavní správa Veřejné bezpečnosti; ukončena část H1/4).

Systematicky digitalizované fondy byly průběžně importovány do elektronického archivu, rovněž pokračoval systematický import svazků kontrarozvědného rozpracování – Centrála, archiválií tvořící badatelské a úřední požadavky Archivu a archiválií pro vyřizování agendy dle zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu.

V průběhu roku pokračovala digitalizace související s naplňováním dohod se zahraničními partnery – f. Ministerstvo národní bezpečnosti pro United States Holocaust Memorial Museum (cca 29 000 souborů) a f. 307 (Sbírka písemností útvarů SNB mapujících činnost organizace UPA na území ČSR v letech 1947–1948) pro ukrajinského partnera (470 souborů).

Oddělení v průběhu roku 2014 digitalizovalo rovněž dokumenty zapůjčené Ústavu: kompletní edice časopisu *Západ* z let 1979–1993, kopie pozůstalosti Ladislava Feierabenda z Velké Británie a kopie archiválií z amerických archivů NARA (National Archives and Record Administration) týkající se území Československa.

Přehled digitalizace za období leden – prosinec 2014

Název archivního souboru ⁶	Značka fondu	Počet stran	Počet inv. jednotek
Studijní ústav MV			
Dr. Emanuel Moravec – osobní fond	39	145	1
Veřejná osvětová služba	44	961	1
Výpovědi zaměstnanců Gestapa a SD	52	21 386	459
Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě	59	50	2
Německé soudy v Protektorátu	134	95	1
Různé bezpečnostní složky	135	886	3
Různé bezpečnostní složky na Slovensku po r. 1945	215	755	7
Ministerstvo zahraničních věcí 2. a 3. sekce	233	593	2
Zemský odbor bezpečnosti Praha	300	547	2
Vyšetřovací komise pro národní a lidový soud při MV	301	791	3
Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky	302	12 893	292
Různé bezpečnostní spisy po r. 1945	304	29 846	196
Ústředna Státní bezpečnosti	305	5393	26
Sbírka písemností útvarů SNB mapujících činnost organizace UPA na území Československa v letech 1947–1948 (banderovci)	307	443	7
Velitelství Státní bezpečnosti	310	39 112	722
Zemský odbor bezpečnosti II.	315	40	1
Redakce Berlín	317	124	1
Hlavní správa tiskového dohledu ministra vnitra	318	651	4
Vytříděné spisy sekretariátu ministra vnitra	319	379	2
Kabinet StB materiálů	323	18 682	341
Správa Sboru nápravné výchovy	324	3424	28
Stíhání nacistických válečných zločinců	325	185	3
Čestný soud vysokoškolského studentstva	423	40	1
Věznice Pankrác	533	1535	3

⁶ Názvy archivních souborů jsou uváděny na základě tradičního označení fondů bez ohledu na věcnou správnost.

Mapy zpráv zpracované Studijním ústavem MV	Z	2436	6
Odbor politického zpravodajství MV	2M	6515	21
Studijní ústav MV – Sběrka různých písemností	S	2483	18
Archivní fondy řídicích a organizačních útvarů MV vnitřní a FMV			
Sekretariát ministra vnitřní	A2	47 676	1280
Organizační a vnitřní správa federálního ministerstva vnitřní (FMV)	A6	5944	440
Inspekce ministra vnitřní	A8	71 550	1 146
Odbor pro mezinárodní styky	A11	51	2
Archivní fondy centrálních výkonných a funkčních útvarů ministerstva vnitřní (MV) a federálního ministerstva vnitřní (FMV)			
Správa vyšetřování StB	A3	47	2
Správa kontrarozvědky (II. správa)	A34	4686	41
Archivní fondy řídicích a organizačních útvarů ministerstva vnitřní (MV) a federálního ministerstva vnitřní (FMV)			
Sekretariát náměstka MV plk. Štefana Demjana	A24	20	2
Sekretariát náměstka FMV genmjr. Jána Pješčaka a genmjr. Pavla Vaňa	A32	80	1
Archivní fondy teritoriálních útvarů SNB a StB			
Správa StB České Budějovice	B2	339	2
Správa StB Ústí nad Labem	B4	23	1
Správa StB Hradec Králové	B5	69	1
Správa StB Ostrava	B7	240	2
Archivní fondy teritoriálních útvarů Sboru národní bezpečnosti (SNB) a Veřejné bezpečnosti (VB)			
Krajská správa SNB České Budějovice	J	70	1
Archivní fondy Ministerstva vnitřní České socialistické republiky			
Hlavní správa Veřejné bezpečnosti (HS VB)	H1	172 560	1312
Hlavní velitelství Veřejné bezpečnosti ČSR	H2	31	1
Správa vyšetřování VB MV ČSR	H7	22	1
Archivní fondy teritoriálních útvarů SNB a VB			
Správa SNB hlavního města Prahy	I	36	1
Krajská správa SNB Ostrava	0	39	1
Svazková agenda			
Svazková a mimosvazková agenda hlavní správy rozvědky			
Materiály trvalé hodnoty		911	5
Mimosvazková agenda	I.SF	4273	3
Svazková agenda uložená na Centrále MV (Statisticko-evidenční odbor MV)			
Vyšetřovací spisy – Centrála	MV-V	17 271	42
Svazky kontrarozvědného rozpracování – Centrála	MV-KR	1018	14
Agenturní svazky – Centrála	MV-TS	669	16
Taktické svazky – Centrála	MV-T	290	2
Materiály trvalé hodnoty – Centrála	MV-MTH	340	1
Objektové svazky – Centrála	MV-OB	633	2
Historický fond MV	MV-H	18 855	42
Zvláštní fondy			
Zvláštní agenturní	MV-ZA	131	1
Zvláštní vyšetřovací	MV-ZV	3383	2
Svazková agenda vedená u krajské správy MV Brno			
Vyšetřovací spisy – Brno	BR-V	3374	9
Svazky kontrarozvědného rozpracování – Brno	BR-KR	248	7
Agenturní svazky – Brno	BR-TS	4168	11

Objektové svazky – Brno	BR-OB	363	3
Svazková agenda vedená u krajské správy MV Hradec Králové			
Vyšetřovací spisy – Hradec Králové	HK-V	5013	8
Objektové svazky – Hradec Králové	HK-OB	965	2
Svazková agenda vedená u krajské správy MV Ostrava			
Vyšetřovací spisy – Ostrava	OV-V	16 389	15
Různé spisy S – Ostrava	OV-S	1148	3
Různé spisy D – Ostrava	OV-D	9	1
Rehabilitační spisy – Ostrava	OV-R	98	1
Svazková agenda vedená u krajské správy MV Olomouc			
Různé spisy S – Olomouc	OL-S	295	1
Svazková agenda vedená u krajské správy MV Karlovy Vary			
Vyšetřovací spisy – Karlovy Vary	KV-V	279	4
Různé spisy S – Karlovy Vary	KV-S	461	3
Svazková agenda vedená u krajské správy MV Plzeň			
Vyšetřovací spisy – Plzeň	PL-V	2585	6
Svazky kontrarozvědného rozpracování – Plzeň	PL-KR	116	6
Různé spisy S – Plzeň	PL-S	739	3
Svazková agenda vedená u krajské správy MV České Budějovice			
Vyšetřovací spisy – České Budějovice	CB-V	12 983	59
Agenturní svazky – České Budějovice	CB-TS	95	3
Svazky kontrarozvědného rozpracování – České Budějovice	CB-KR	118	1
Svazková agenda vedená u krajské správy MV Ústí nad Labem			
Vyšetřovací spisy – Ústí nad Labem	UL-V	9864	9
Různé spisy S – Ústí nad Labem	UL-S	66	1
Svazková agenda vedená u krajské správy MV Liberec			
Vyšetřovací spisy – Liberec	LI-V	297	1
Svazková agenda IV. správa			
Svazková agenda IV. správa		826	13
Svazková agenda Zpravodajské správy Generálního štábu			
Svazková agenda ZSGŠ		49	3
Personální spisy příslušníků a zaměstnanců			
Personální spisy ministerstva vnitra		66 274	224
Svazková agenda hlavní správy Vojenské kontrarozvědky			
Záznamní listy		162 172	15 153
Operativní svazky		66	1
Ostatní ABS (f. Ministerstvo národní bezpečnosti, přírůstky...)		33 483	
Evidenční pomůcky, kartotéky, kádrové rozkazy		14 532	
Digitalizace mimo zdrojů ABS (časopis Západ, NARA...)		277 243	
CELKEM		1 115 965	

7. Archiv bezpečnostních složek

7.1. Úvod

Archiv bezpečnostních složek má za sebou rok, v němž byly položeny základy nové etapy jeho dalšího směřování. Správci kapitoly státního rozpočtu, Ústavu pro studium totalitních režimů, z níž je Archiv financován, se podařilo vyjednat pro Archiv třicet nových rozpočtovaných míst. Tím bude nejen posíleno vyřizování agendy zákona č. 262/2011 Sb., ale Archiv tak dosáhne kýženého stavu, kdy se digitalizace archiválií (jako jedna z forem zpřístupňování) a správa a rozvoj evidencí dostanou zcela do jeho rukou.

Digitalizace byla jedním z ústředních témat roku 2014. Archiváři už v roce 2013, poté, co získali plně přístup do úložiště naskenovaných archiválií, začali zjišťovat, že tyto digitalizáty obsahují velké množství chyb. Při pokusu o restrukturalizaci digitalizované verze fondu „I. správa SNB – operativní podsvazky“ v roce 2014 bylo nalezeno množství duplicit, které vykazovaly nejen odlišnou kvalitu, ale také různé počty skenů (souborů) v jednotlivých adresářích. Vedení Archivu proto rozhodlo o provedení rozsáhlejší, velmi podrobné kontroly některých dalších archivních souborů. Výsledky kontroly byly natolik znepokojivé, že ředitel Ústavu rozhodl o zřízení společné komise, složené ze zástupců obou institucí, která měla přezkoumat nastavení celého procesu digitalizace. Následně provedená kontrola odboru archivní správy a spisové služby MV potvrdila – pokud jde o kvalitu a úplnost digitalizátů – zjištění interní kontroly. Zřízení vlastního oddělení digitalizace v Archivu je ideálním řešením kompetenčních sporů, k nimž mezi Ústavem a Archivem v minulosti docházelo. Zaměstnanci Archivu budou digitalizovat archiválie, zatímco zaměstnanci oddělení digitalizace Ústavu budou převádět do elektronické podoby dokumenty – tak jak jim to ostatně zákon 181/2007 Sb. ukládá.

V posledním čtvrtletí roku probíhaly intenzivní práce na novém organizačním řádu Archivu, který reflektuje jednak navýšení rozpočtovaných míst, jednak přijetí služebního zákona. Archiv, jako správní úřad, se stává služebním úřadem. Služebním orgánem ředitele Archivu je ředitel Ústavu, což je poněkud paradoxní v situaci, kdy samotný Ústav služebním úřadem nebude. Na podobné paradoxy jsme si bohužel v souvislosti se zákonem o Ústavu a Archivu byli nuceni zvyknout.

V roce 2014 se podařilo dokončit generální inventuru archivních souborů. Archiv nyní spravuje 769 archivních souborů o celkové metrži 17 336,71 bm, z nichž 15 288,49 (čili 88,18 %) je nezpracovaných, 2048,22 bm (11,81 %) je zpracovaných a z toho 1451,80 bm (8,37 %) je inventarizovaných. Tento údaj ovšem může být po-

někud zavádějící – řada archivních souborů sice není zpracována podle archivních pravidel, přesto se v nich dá velmi dobře vyhledávat, a to na základě předávacích soupisů. Zpracovanost nebo nezpracovanost archivních souborů tak nemá na zpřístupnění archiválií vliv.

Plynule pokračovalo vyřizování agendy zákona č. 262/2011 Sb. V uvedené periodě Archiv odesílal na Ministerstvo obrany v průměru 57 odborných stanovisek měsíčně. Pokles počtu odborných stanovisek o cca 220 oproti roku 2013 byl zapříčiněn především třemi důvody: Archiv bezpečnostních složek v průběhu roku 2014 odeslal minimální počet tzv. negativních stanovisek (tj. k osobě žadatele v Archivu nebyly dohledány žádné archiválie). Počet těchto odborných stanovisek činil v každém měsíci od ledna 2012 do podzimu 2013 deset až patnáct, někdy i více, a výrazně tak ovlivňoval podobu statistických čísel vykazovaných v letech 2012 a 2013. V současné době se takové případy vyskytují minimálně. Druhým důvodem je „objemový nárůst“ rozsahu odborných stanovisek, která mají někdy i více než 20 stran textu. Zvýšil se tedy značně průměrný počet stran mnoha odborných stanovisek. Ve větší míře byly vyřizovány případy, k nimž se dochovaly desetitisíce stran archivních dokumentů, a které jsou proto náročnější na samotné zpracování. Odborná stanoviska takového rozsahu nebyla v tak velkém počtu v průběhu roku 2012 a částečně i 2013 odesílána. Třetím důvodem, proč se počet odesílaných odborných stanovisek Archivu snížil oproti roku 2013, je výrazné snížení počtu odborných stanovisek vypracovaných zaměstnanci Ústavu pro studium totalitních režimů. V roce 2014 se snížil počet jimi vypracovaných odborných stanovisek o celých sto. Je však nutno zdůraznit, a odpovědní zaměstnanci Ministerstva obrany to potvrzují, že menší počet odesílaných odborných stanovisek žádným způsobem neblokuje vyřizování agendy zákona č. 262/2011 Sb. Ministerstvem obrany.

Také v roce 2014 se Archiv zabýval požadavky fyzických i právnických osob na vrácení archiválií. Většinou však šlo o pokračování kauz z předchozích let. V jednom případě byl Archiv nucen archiválie na základě usnesení soudu vydat oprávněné osobě, a to po jejich vynětí z evidence Národního archivního dědictví, nicméně jejich vlastníci souhlasili s tím, že badatelům budou i nadále zpřístupňovány alespoň kopie těchto archiválií.

Velké zneklidnění do celé archivní obce vnesla zpráva o možném zrušení odst. 11 § 37 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě v platném znění. Archiv pochopitelně nemohl zůstat stranou a spolu s ostatními archivy a některými historiky hledal cestu, jak upozornit Ústavní soud na případné důsledky, pokud by skutečně rozhodl o zrušení výše uvedeného zákonného ustanovení. Právě tento odstavec totiž umožňuje široké a téměř neomezené zpřístupnění archiválií. Případ-

né zrušení uvedeného odstavce by jednak paralyzovalo činnost Archivu (nutnost začerňování osobních a osobních citlivých údajů), jednak by de facto znemožnilo historické bádání nejen o době po roce 1945, ale dotklo by se i archivních souborů z doby okupace. Archiv a Ústav na tuto situaci reagovaly zasláním dopisu určeného soudcům Ústavního soudu, v němž upozorňují na to, co by znamenalo zrušení inkriminovaného odstavce bez náhrady. K dopisu se podpisem svých představitelů připojily také Ústav pro soudobé dějiny a Historický ústav Akademie věd ČR.

Za velký úspěch považujeme to, že Archivem vydávaný *Sborník* byl zařazen mezi recenzovaná neimpaktovaná periodika. Pro každou instituci, která vydává odborné periodikum, je tato skutečnost věcí profesní cti. Archivu se podařilo tohoto cíle dosáhnout, takže dvanácté číslo *Sborníku Archivu bezpečnostních složek* (2014) již vyšlo s tímto prestižním označením.

V oblasti ekonomiky a provozu pokračovala především rozsáhlá rekonstrukce objektu Braník, který byl plynofikován a vzniklo zde i nové administrativní zázemí pro archiváře. Byl vypracován projekt stavební úpravy původní kotelny a uhelny na depozitář. Z dalších investičních akcí je třeba zmínit nákup diskového pole pro Archiv.

Výsledky naší činnosti jsou podrobně popsány a zmapovány v jednotlivých kapitolách této zprávy. Rozhodně se však my archiváři nemáme za co stydět, a to i přes tvrzení těch, kteří vidí v Archivu především zdroj využitelných (či spíše zneužitelných) písemností, a současné progresivní směřování Archivu je jim proto trnem v oku. Obviňování Archivu ze snahy omezit přístup k archiváliím je zcela liché – více než 32 000 archiválií předložených v roce 2014 v našich badatelkách mluví za vše. Archiv bude vždy postupovat v souladu s platnou legislativou, v jejímž rámci udělá vše pro to, aby badatelé, instituce, které se na nás obracují, i partneři, s nimiž spolupracujeme, byli i nadále s naší prací spokojeni.

7.2. Pracoviště Archivu bezpečnostních složek (stav k 31. 12. 2014)

Centrála: Siwecova 2, 130 00 Praha 3:

Vedení Archivu

Kancelář ředitelky Archivu

Skupina evidenční a správy elektronického archivu

Oddělení ekonomiky a provozu

Skupina ekonomiky a rozpočtu

Oddělení operativních svazků a vyšetřovacích spisů (část)

Skupina operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů (část)

Skupina operativních svazků rozvědky a vojenské kontrarozvědky (část)

Oddělení pro naplňování zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu

Skupina přípravy dokumentů (centrální badatelna Siwecova)

Na Struze 3, 110 00 Praha 1:

Oddělení archivních fondů Federálního ministerstva vnitra
Badatelna Struha

Brno-Kanice, P.O.BOX 29, Vlkova 248/4, 628 00 Brno:

Oddělení archivních fondů Státní bezpečnosti

Badatelna Kanice

Oddělení archivních fondů Ministerstva vnitra ČSR

Oddělení archivních fondů vojsk Ministerstva vnitra

Skupina provozní správy (Kanice)

Branické nám. 777/2, Praha 4-Braník:

Oddělení operativních svazků a vyšetřovacích spisů (část)

Skupina operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů (část)

Skupina operativních svazků rozvědky a vojenské kontrarozvědky (část)

Skupina péče o fyzický stav archiválií

Skupina provozu a majetku

7.3. Činnost Kanceláře ředitelky

a) Personální záležitosti

K 31. 12. 2014 pracovalo v Archivu 129 zaměstnanců, z toho 21 na zkrácený pracovní úvazek. V roce 2014 nastoupilo do pracovního poměru v Archivu celkem 19 zaměstnanců, pracovní poměr ukončilo 18 zaměstnanců (z toho 1x se jednalo o výpověď ze strany Archivu, 1x o výpověď ze strany zaměstnance, 2 zaměstnancům byl zrušen pracovní poměr ve zkušební době, 4 pracovníkům skončil pracovní poměr na dobu určitou, v 9 případech byla uzavřena dohoda o rozvázání pracovního poměru bez udání důvodu a 1 zaměstnanec zemřel).

Dle organizačního řádu, který vstoupil v platnost k 19. prosinci 2012, se Archiv členil na dva odbory, sedm oddělení a šest skupin.⁷

Počet pracovních míst Archivu

Průměrný fyzický počet zaměstnanců Archivu za rok 2014 byl 127, průměrný přepočtený počet pak 118,95 zaměstnance. Skutečný počet zaměstnanců 129 zohledňuje dva zaměstnance v dlouhodobé pracovní ne-

⁷ Od 1. 2. 2015 vstoupil v platnost nový organizační řád Archivu, dle kterého se Archiv členil na sedm archivních oddělení a Kancelář ředitelky. Odbory i skupiny byly zrušeny.

schopnosti. Do zaměstnaneckého poměru byli přijati dva zaměstnanci pokrývající jejich činnost po dobu nemoci.

Realizované dohody o pracovní činnosti a o provedení práce

V roce 2014 bylo realizováno 27 dohod o provedení práce.

Mateřské dovolené

V roce 2014 nastoupily 2 zaměstnankyně na mateřskou dovolenou a 2 zaměstnankyně z mateřské na rodičovskou dovolenou. Z rodičovské dovolené se vrátila do zaměstnání 1 pracovnice.

Zpráva o vzdělávání v Archivu v roce 2014

Vzdělávání zaměstnanců v Archivu se v roce 2014 řídilo směrnicí ředitelky Archivu o vzdělávání zaměstnanců č. j. ABS 3897/2011 R a probíhalo v následujících oblastech:

Vstupní vzdělávání pro nové zaměstnance

Vstupní vzdělávání pro nové zaměstnance Archivu je povinné a probíhá ve dvou základních fázích jako vstupní vzdělávání úvodní a vstupní vzdělávání následné.

Cílem vstupního vzdělávání úvodního bylo zprostředkování základních informací týkajících se problematiky Archivu nově přijímaným zaměstnancům. Obsah byl zaměřen na studium základních vnitřních předpisů Archivu (směrnice ředitelky Archivu a další platné vnitřní normy) a na zaškolení pro zvládnutí základních dovedností spojených s pracovní činností. Vstupní vzdělávání následné probíhalo e-learningovou formou a zúčastnilo se ho 17 zaměstnanců. Bylo zahájeno 1. 10. 2014 a všichni přihlášení úspěšně absolvovali závěrečné testy.

Prohlubující vzdělávání a manažerské vzdělávání

Zaměstnanci Archivu se účastnili školení a kurzů v souvislosti se změnami zákonů v oblasti účetnictví, sociálního a zdravotního pojištění, daní, nových technických norem, v oblasti interního auditu, pracovního práva, poskytování informací ve veřejné správě, zákona o státní službě, práce s programem PEvA aj. Celkem se těchto akcí zúčastnilo 29 zaměstnanců. V průběhu roku 2014 se zúčastnila 1 zaměstnankyně (vedoucí oddělení) manažerského kurzu Time management – jak zkvalitnit pracovní výkon.

Jazykové vzdělávání

V rámci jazykového vzdělávání zaměstnanců Archivu pokračovala spolupráce s jazykovou školou EDUA Languages, s. r. o., v kurzech anglického jazyka určených zaměstnancům, jejichž pracovní zařazení vyžaduje aktivní používání anglického jazyka. Byly dodrženy stejné podmínky pro výběr studentů jako v minulých letech (aktivní používání anglického jazyka) a na základě provedených testů byli studenti rozděleni do tří skupin podle dosažené úrovně a do čtyř skupin podle místa

pracoviště – tři skupiny v Praze a jedna v Brně. Celkem bylo přihláшено 20 zaměstnanců. Kurzy německého jazyka v roce 2014 nebyly požadovány.

b) Právní činnost Kanceláře ředitelky

Soudní spory

V rámci pracovně-právních sporů šlo zejména o žaloby na neplatnost výpovědi, přičemž v jednom případě byl Archiv ke konci roku 2014 nepravomocně úspěšný (výpověď z pracovního poměru bývalé ředitelce Archivu), ve druhém případě Archiv žalobcův nárok uznal (žalobce si vyzvedl výpověď v době pracovní neschopnosti), a soud tak určil, že výpověď zaměstnance byla neplatná. V roce 2014 tentýž zaměstnanec podal k soudu nový žalobní návrh na neplatnost výpovědi z pracovního poměru, která mu byla na základě zmiňovaného uznaného nároku opětovně předána. V roce 2014 bylo rovněž pravomocně rozhodnuto odvolacím soudem ve sporu Archivu a téhož zaměstnance na vydání věci (spor o stravenky za dobu tzv. překážek na straně zaměstnavatele), kdy byl potvrzen rozsudek prvního stupně ve prospěch Archivu.

V případě soudních sporů o ochranu osobnosti řešil Archiv v roce 2014 celkem 6 žalob, přičemž jednou bylo vyhlášeno již pravomocné usnesení o zastavení řízení proti Archivu, v ostatních pěti případech nebylo v roce 2014 nařízeno jednání. Ke dni sepsání této zprávy již Archiv disponuje dalším usnesením o zastavení řízení.

V roce 2014 bylo dále pravomocně rozhodnuto o žalobě na určení vlastnického práva. Žalobci bylo vyhověno pouze v částečném rozsahu. V tomto sporu byl Archiv právně zastoupen Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových.

V jednom případě byl na Archiv podán také exekuční návrh, který řešil Obvodní soud pro Prahu 3. Na návrh oprávněné osoby však bylo exekuční řízení zastaveno.

Kancelář ředitelky v roce 2014 zadala provedení celkem 12 výmazů z evidencí na webových stránkách Archivu.

Vyřizování žádostí podle zákona 106/1999 Sb. za rok 2014

Počet žádostí podaných podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v roce 2014 značně narostl. Zatímco v letech 2008 až 2013 osciloval počet žádostí dle tohoto zákona od 0 (r. 2008) do 14 (r. 2010, přičemž toto číslo zahrnuje i žádosti o zpřístupnění dokumentačních spisů Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu), v roce 2014 Archiv vyřizoval celkem 45 žádostí dle tohoto zákona. Většina těchto dotazů navíc obsahovala velké množství podotázek. Podrobnosti jsou uvedeny v níže připojené tabulce.

Celkem žádostí	45
Informace poskytnuta	18
Vydáno rozhodnutí	14
Odloženo/zamítnuto	7
Odvolení	7
– odvolání vyhověno	2
– potvrzeno rozhodnutí 1. stupně	5
Dosud neukončené řízení ⁸	6

Archiv pochopitelně vítá, když se veřejnost zajímá o jeho činnost. Cílem většiny žádostí podaných jediným žadatelem však zjevně není získání informací o činnosti instituce, ale zatížení zaměstnanců Archivu vypracováním nesmyslných a nic neříkajících statistik, popř. odpověďmi na nesrozumitelně formulované dotazy.

Ostatní

Kancelář zpracovala 99 souhlasů s využitím archiválií.

7.4. Odborná archivní činnost

7.4.1. Přebírání a delimitace archiválií a archivních souborů

Archiv bezpečnostních složek spravoval k 31. 12. 2014 celkem 769 archivních souborů o celkové metráži 17 336,71 bm.

Archiválie jsou – stejně jako v jiných archivech – přejímány zejména v rámci skartačních řízení, která jsou prováděna u útvarů Policie ČR a Ministerstva vnitra. Dalšími institucemi (Úřad pro zahraniční styky a informace, státní oblastní a okresní archivy aj.) jsou do Archivu delimitovány písemnosti, jejichž původcem jsou bezpečnostní složky bývalého režimu.

Činnost Archivu byla v loňském roce poznamenána pokračující rekonstrukcí objektu Braník a rekonstrukcí střechy v objektu Siwiewcova z důvodu jejího havarijního stavu. Po dobu opravy střechy bylo nutno přestěhovat většinu zde umístěných archiválií na ostatní pracoviště Archivu. Z tohoto důvodu bylo v rámci Archivu dočasně nebo trvale redislokováno několik stovek běžných metrů archiválií. Přístup badatelů k archiváliím tím však nebyl omezen.

V roce 2014 bylo do Archivu bezpečnostních složek převzato celkem 56 kartonů a 66 balíků archiválií, tj. celkem 12,19 bm. Z evidence Národního archivního dědictví byl vyňat 1 balík (0,02 bm), který byl na základě rozhodnutí soudu vrácen dědici původního držitele.

Podíl jednotlivých oddělení na přejímkách a delimitacích:

Oddělení archivních fondů FMV

Skartační řízení a vnější delimitace

Provádění skartačního řízení, přejímka a kontrola archiválií od útvarů Policie ČR – Služby cizinecké policie bylo v roce 2014 zastaveno z kapacitních důvodů. Do objektu Struha se z důvodu rekonstrukce střechy nad depozitáři a badatelnou v objektu Siwiewcova musela přestěhovat část zaměstnanců oddělení operativních svazků a vyšetřovacích spisů a rovněž sem musely být dislokovány některé archiválie (podrobněji viz dále).

Vnitřní delimitace

V rámci vnitřní delimitace byly do oddělení archivních fondů FMV předány archiválie z oddělení archivních fondů StB v celkovém rozsahu 2,76 bm (podrobnosti viz oddělení archivních fondů StB).

Oddělení operativních svazků a vyšetřovacích spisů

Skartační řízení a vnější delimitace

V průběhu roku 2014 oddělení převzalo od Úřadu pro zahraniční styky a informace svazky, materiály trvalé hodnoty a spisy z provenience bývalé I. správy SNB v rozsahu 56 kartonů (6,72 bm).

Vnitřní delimitace

V roce 2014 žádné vnitřní delimitace z tohoto oddělení neproběhly.

Stěhování

Z důvodu havarijního stavu střechy v objektu Siwiewcova a její následné rekonstrukce byly v létě 2014 dočasně přestěhovány do budovy Struha následující archivní fondy nebo jejich části (celkem cca 2721 kartonů): Svazková agenda Správy sledování, Ministerstvo národní bezpečnosti, Agenturní svazky a spisy Úřadu pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu (jedná se o dokumenty, které má Archiv dočasně v držení, a to po dobu vyřizování agendy zákona 262/2011 Sb.). Do objektu Braník byly přestěhovány následující archivní fondy nebo jejich části: MTH (tzv. materiály trvalé hodnoty) k fondu I. správy SNB – operativní svazky, Zvláštní agenturní svazky, Zvláštní operativní svazky, Zvláštní vyšetřovací spisy, příslušné archivní protokoly ke zde uloženým archivním fondům (celkem cca 722 kartonů).

Vynětí z evidence NAD

Na základě rozhodnutí o vyřazení archiválií z evidence Národního archivního dědictví vydaného dne 28. 8. 2014 Ministerstvem vnitra, odborem archivní správy a spisové služby, pod č. j. MV-116805-2/AS-2014, byl

8 Stav k 31. 12. 2014.

z této evidence vyřazen archivní fond Vojtěch Ujfalussy (evidenční list NAD č. 803, 1 balík – o celkové metrži 0,02 bm). Vyřáté archiválie byly původně součástí archivního fondu NAD 29 – Vyšetřovací spisy.

Oddělení archivních fondů Státní bezpečnosti

Skartační řízení a vnější delimitace

V roce 2014 neproběhly v tomto oddělení žádné vnější delimitace ani skartační řízení.

Vnitřní delimitace

Oddělení archivních fondů FMV předalo toto oddělení nezpracované archivní soubory (Federální správa VB, Hlavní správa tiskového dohledu MV, Letecký oddíl MV, Tiskárna MV, Výstupní sestavy správ StB) v celkovém množství 22 kartonů + 2 balíky/2,76 bm.

Oddělení archivních fondů MV ČR

Skartační řízení a vnější delimitace

Přejímka archiválií od útvarů Ministerstva vnitra a Policie ČR v rámci skartačního řízení probíhala průběžně podle předávání od jednotlivých útvarů. V rámci skartačního řízení bylo vypracováno celkem 9 skartačních protokolů a byly převzaty a evidovány tyto přírůstky:

- současné Krajské ředitelství policie Olomouckého kraje (2 balíky/0,26 bm),
- KS SNB Ostrava (17 balíků/1,35 bm),
- KS SNB České Budějovice (3 balíky/0,09 bm),
- KS SNB Ústí n. L. (1 balík/0,12 bm),
- současné Krajské ředitelství policie SČK (2 balíky/0,15 bm),
- současné Obvodní ředitelství Praha IV (6 balíků/ 0,6 bm),

- OS SNB Sokolov (1 balík/0,02 bm),
 - KS SNB Hradec Králové (1 balík/0,12 bm),
 - KS SNB Brno (18 balíků/1,49 bm),
 - KS SNB Plzeň (14 balíků/1,22 bm).
- Ze SOKA Chrudim byl delimitován 1 balík/0,05 bm).

Celkem bylo převzato, evidováno a uloženo 66 balíků v rozsahu 5,47 bm.

Vnitřní delimitace

V roce 2014 neproběhla v tomto oddělení žádná vnitřní delimitace.

Oddělení archivních fondů vojsk MV

Skartační řízení, vnější a vnitřní delimitace

V roce 2014 neproběhla v tomto oddělení žádná vnější ani vnitřní delimitace.

7.4.2. Zpracování a zpřístupňování archiválií a archivních souborů, generální inventura

Prioritou Archivu bylo dokončení generální inventury archivních souborů, a to v prodlouženém termínu do 31. 12. 2014. Přes problémy, s nimiž se Archiv v této oblasti potýkal již v předchozím roce (redislokace archiválií, provádění GI za plného chodu), se tento úkol podařilo úspěšně dokončit. Byl vypracován a schválen soupis archivních pomůcek a bylo zahájeno pořizování kopií archivních pomůcek, vyžadovaných Odborem archivní správy a spisové služby MV.

V Archivu bylo při provádění generální inventury v roce 2014 zkontrolováno celkem 126 archivních fondů o celkové metrži 7426,85 bm archiválií. Souhrnné údaje jsou uvedeny v tabulce:

Souhrnná tabulka výsledků generální inventury v roce 2014

číslo NAD	Název fondu	Metráž (bm)
Oddělení archivních fondů FMV		
103	Organizační a vnitřní správa Federálního ministerstva vnitra – rozkazy ministra	2,4
110	Sekretariát FMV	4,56
111	Sekretariát FMV	6,12
112	Sekretariát náměstků ministra genmjr. JUDr. Jana Pješčaka, DrSc., a genmjr. Pavola Vaňa	6,76
79	Německé soudy v protektorátu Čechy a Morava	68,28
86	D Ostrava	6,06
113	Sekretariáty 1. náměstků ministra vnitra genmjr. Ing. Jána Hanuljaka, genmjr. JUDr. Jána Kováče a genpor. Ing. Alojze Lorence	2,68
80	S-Plzeň	18,88
82	S-Ústí nad Labem	6,77
83	S-Liberec	9,58
25	Sbírka různých písemností	61,46
28	Mapy zpráv zpracované studijním ústavem ministerstva vnitra	30,72

102	Organizační a vnitřní správa Federálního ministerstva vnitra – tajné rozkazy ministra vnitra	1,44
783	Sbírka filmů	23,34
84	S Ostrava	22,25
85	S Olomouc	7,83
38	IV. správa SNB – správa sledování	17,16
104	Organizační a vnitřní správa Federálního ministerstva vnitra – nařízení ministra z let 1959–1970, nařízení hospodářsko-finanční z let 1954–1966	1,56
108	Sekretariát FMV	2,52
774	Usnesení předsednictva vlády ČSSR	5,04
775	Usnesení Vlády ČSSR (ČSFR)	24,12
105	Organizační a vnitřní správa Federálního ministerstva vnitra	1,95
109	Sekretariát FMV	1,92
116	Správa vyšetřování Státní bezpečnosti a odbory vyšetřování Státní bezpečnosti v krajích	122,58
799	Sbírka novin, časopisů a monitoring tisku	15,24
10	Hlavní správa vojenské kontrarozvědky	71,61
23	Židovské organizace	71,19
37	II. správa Sboru národní bezpečnosti – správa kontrarozvědky (pro boj s vnějším nepřítelem)	185,28
106	Sekretariát FMV	236,04
734	Věznice Pankrác	1
768	Muzeum Sboru národní bezpečnosti	18,36
Oddělení operativních svazků a vyšetřovacích spisů		
242	MTH II. správa MV	9,79
238	Svazková agenda Správy sledování MV	90,95
36	Svazková agenda tajných spolupracovníků	210,78
29	Vyšetřovací spisy	1343,08
34	Objektové svazky	291,45
583	ZSGŠ spisy	10,6
595	Hlavní správa rozvědky – svazky	496,07
427	Hlavní správa rozvědky – spisový fond	154,27
Oddělení archivních fondů StB		
	Fondy S-StB Brno a útvarů StB, pasů a víz Jihomoravského kraje	91,53
	Fondy S-StB Ostrava a útvarů StB, pasů a víz Severomoravského kraje	101,41
	Věznice Uherské Hradiště	1,32
	Věznice Brno	1,67
	Trestní ústav Mikulov	0,05
	Bezpečnostní odbor pro Státní bezpečnost Ministerstva vnitra ČSR	0,71
	Ústřední výbor Českého odborového svazu pracovníků bezpečnostních a ozbrojených složek	0,72
	Zemská úřadovna Státní bezpečnosti v Čechách	0,18
	Československá obec sokolská	0,24
Oddělení archivních fondů MV ČSR		
	KS SNB Hradec Králové	295,95
Oddělení archivních fondů vojsk MV		
751	Personální spisy příslušníků ministerstva vnitra	2836,24
225	Vojenská rada Hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic Praha	4,56
222	Hlavní správa Pohraniční stráže a ochrany státních hranic Praha	215,27
203	3. brigáda Pohraniční stráže Karlovy Vary	12,13
205	5. brigáda Pohraniční stráže Cheb	120,93
206	7. brigáda Pohraniční stráže Sušice	74,17
208	10. brigáda Pohraniční stráže Volary	7,09

V oblasti zpracování a zpřístupňování archiválií si – vzhledem k nutnosti dokončení GI a stále probíhající agendě zákona 262/2011 Sb. – Archiv nekladal velké cíle. Jednalo se především o průzkumy archivních fondů a kromě toho byly pořizovány podklady pro zpracování archivních pomůcek, které by měly postupně vznikat od roku 2015.

Oddělení archivních fondů Federálního ministerstva vnitra

Zpracování, pořádání a inventarizace archiválií

Pokračovaly práce na přepisu údajů z evidenčních karet fondu EMAN (emigranti a navrátilci), určených ke sběru a kódování dat o osobách, které opustily republiku a následně se vrátily do ČSSR. Celkově bylo zpracováno cca 80 % fondu, jehož celkový rozsah čítá **33 bm**.

Oddělení operativních svazků a vyšetřovacích spisů

Zpracování, pořádání a inventarizace archiválií

Na pracovišti oddělení v Braníku pokračoval průzkum části fondu Zpravodajské správy Generálního štábu ČSLA (tzv. balíkový fond) – v rámci NAD 583. Po upřesnění jeho rozsahu a následném průzkumu byl dokončen soupis, který je podkladem pro interní archivní pomůcku. Ta slouží k vyhledávání a zpracovávání badatelských žádostí. Do konce roku 2014 bylo zpracováno 300 kartonů (celkem cca 45 bm), tedy celý rozsah této části fondu.

V roce 2014 byl zahájen průzkum skartačních protokolů VKR – osobní svazky (část fondu III. správy SNB – operativní svazky v rámci NAD 426). Protokoly byly digitalizovány a v současnosti je zpracovávána metodika, na jejímž základě budou vypisovány potřebné údaje z pořízených digitálních reprodukcí archiválií.

Pokračovalo tematické zpracování fondu Svazková agenda Správy sledování MV (NAD 238) a v návaznosti na dokončení generální inventury bylo zahájeno přidělování nových signatur (archivních čísel).

Dále byly po generální inventuře připraveny podklady k vytvoření nových archivních pomůcek. Bylo dokončeno tematické zpracování fondu Objektové svazky (NAD 34), a to nejen části tzv. živých svazků, ale celého fondu (z celkových 291,97 bm). Rovněž byla připravena a dokončena většina (cca 90 %) podkladů pro konečné zpracování archivní pomůcky k fondu Vyšetřovacích spisů (NAD 29). V rámci GI proběhla a dosud probíhá kontrola tzv. nedobytných zápůjček (tzn., že jsou obesílány instituce, jimž byly v minulosti – většinou ještě za předchůdců Archivu – zapůjčeny archiválie, které dosud nebyly vráceny. Většinou se jedná o státní zastupitelství a soudy). V roce 2015 bude zpracování archivních pomůcek k těmto fondům dokončeno a budou publikovány na webových stránkách Archivu.

Byly dokončeny metodiky pro zpracování tematických kartoték vyšetřovacích spisů a objektových svazků a byla také dokončena příprava na jejich digitalizaci.

Již na konci roku 2013 byl zahájen průzkum a následná příprava archivních fondů Skartační komise – MV, Ústí nad Labem, České Budějovice, Hradec Králové, Plzeň, Ostrava – k digitalizaci a vypsání potřebných údajů. V roce 2014 bylo zpracováno cca 10 % tohoto fondu.

Plán činnosti na rok 2014 počítal s provedením kontroly části digitalizátů v elektronickém úložišti. Z důvodů popsaných v úvodu této výroční zprávy došlo ke změně zadání. Kontrola proběhla namátkově, ovšem s použitím metody věcného srovnání jednotlivých skenů s originální předlohou. Kontrolovány byly digitální reprodukce svazků I. správy a vyšetřovacích spisů. Zjištěné výsledky (závažné rozdíly ve srovnání digitalizátů oproti originálům) vedly k přijetí rozhodnutí systematicky kontrolovat všechny digitalizáty před jejich poskytnutím úředním žadatelům. Pokud jde o badatele, jsou na možný výskyt chyb upozorňováni a mohou požádat o předložení originálu, tedy příslušných archiválií v analogové podobě. Toto řešení není optimální, vzhledem k fyzickému stavu archiválií, nicméně je nezbytné, protože jinak bychom vystavovali badatele nebezpečí, že jim nebudou předloženy všechny archiválie, které ke studiu požadovali.

Oddělení archivních fondů Státní bezpečnosti

Zpracování a pořádání archiválií

V souvislosti s generální inventurou byla roztríděna a uložena do kartonů zbývající část nezpracovaného přírůstku S-StB Ostrava:

1. odbor S-StB – 20 kartonů + 2 balíky (**2,57 bm**);
 2. odbor S-StB – 2 kartony (**0,24 bm**);
 3. odbor S-StB – 14 kartonů + 1 balík (**1,69 bm**);
- Organizační a analytický odbor (OAO) S-StB – 3 kartony (**0,36 bm**);
O-StB Vsetín – 5 kartonů (**0,6 bm**);
O-StB Ostrava-město – 1 karton (**0,12 bm**).

Ze stejného důvodu byly roztríděny a do 232 kartonů (**27,84 bm**) uloženy archiválie S-StB Brno, O-StB Prostějov a dalších O-StB z Jihomoravského kraje.

Úkolem odpovědného zaměstnance tohoto oddělení bylo rovněž zajišťování komunikace Archivu s firmou NetPro, která zajišťuje SW pro zpracovávání archiválií v systému JANUS. Systém však vykazoval dlouhodobé chyby, které se Archiv snažil mnohokrát řešit. Byl zpracován protokol o závadách SW Janus-Archivář, který byl firmě NetPro zaslán. Vzhledem k tomu, že firma nereagovala a neřešila dva zásadní problémy, na které byla opakovaně upozorňována, byla s ní spolupráce ukončena.

Oddělení archivních fondů MV ČSR

Zpracování a pořádání archiválií

Průběžně se pracovalo na přípravě pořádání nových přírůstků fondu KS SNB Hradec Králové (rozdělení jednotlivých přírůstků podle organizační struktury).

Oddělení archivních fondů vojsk MV

Zpracování a pořádání archiválií

Oddělení zahájilo práce na porovnávání rozsáhlého souboru osobních evidenčních karet (11,5 bm) uložených v archivním fondu Hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic s databází osobních evidenčních karet. Doposud bylo zpracováno 4,7 bm z kontrolovaného souboru.

7.4.3. Ochrana archiválií a archivních souborů

Skupina péče o fyzický stav archiválií

Mezi hlavní úkoly skupiny patřilo v roce 2014 časově náročné komplexní restaurování. Významným počinem v tomto směru – a pro pracovníky skupiny novou zkušeností – bylo bezesporu restaurování sbírky skleněných negativů a jejich digitalizace. Skupina dále prováděla ambulantní zásahy spojené s přípravou archiválií k digitalizaci nebo pro výstavní účely a dezinfekci archiválií. Zkoumala fyzický stav archivních fondů, zejména kinematografických filmů, o které je stále větší badatelský zájem, a monitorovala a vyhodnocovala klimatické podmínky v depozitářích. Mezi dlouhodobé úkoly patřilo zajišťování přípravy archiválií k hromadnému odkyselení (podařilo se dosáhnout druhého nejvyššího počtu odkyselených listů za období let 2011–2014). Pracovní čas byl mimo jiné věnován kontrole archiválií na oddělení digitalizace Ústavu (šlo převážně o archiválie poněkud problematické pro skenování úplného obrazu) a poskytování konzultací pracovníkům jednotlivých archivních oddělení.

Průzkum fyzického stavu fondů

V roce 2014 proběhl průzkum fyzického stavu filmových archiválií v depozitáři č. M 16 v objektu Struha a průzkum filmových a fotografických archiválií z fondu I. Správa SNB, a. č. 22229, karton 407 – fotodokumentace. Průzkum byl zaměřen na detekci tzv. octového syndromu.⁹ Průběžně také probíhal průzkum spojený

s měřením hodnot pH u většího celku archiválií odkyselených v letech 2010–2013. Cílem je získat orientační informace o změnách hodnot pH archiválií po odkyselení technologií Neschen během stárnutí papírové podložky.

Skupina dále provedla průzkum depozitáře v budově Struha s ohledem na jeho vhodnost pro ukládání filmových archiválií a průzkum fyzického stavu a zpracování návrhu na uložení negativů, které jsou součástí archivního fondu Svazková agenda Správy sledování.

Monitorování klimatických podmínek v depozitářích archivu

Monitoring byl prováděn pomocí dataloggerů Comet S3120 s možností záznamu teploty a vlhkosti vzduchu postupně ve všech depozitářích Archivu. Přístroje byly ponechány v místnostech vždy po dobu přibližně jednoho měsíce. Následně byla data zpracována do grafů a tabulek a vyhodnocena. Výsledkem této činnosti jsou konkrétní návrhy opatření, které jsou součástí pravidelných zpráv o kontrole klimatu v depozitářích Archivu.

Odborné restaurátorské a konzervátorské činnosti

Během roku 2014 skupina PFSA provedla řadu komplexních restaurátorských zásahů. Z nejdůležitějších lze uvést:

- restaurování dvou sešitů prapor Kaplice – mimořádné události;
- komplexní restaurování skleněných negativů Archivu K. Rameše, 533/11 – část II., 533/12 – část I., 533/12 – část II.;
- pokračování komplexního restaurování vyšetřovacího spisu V 6301 MV „Milada Horáková“ – hotové části 8, 9, 14, rozpracovány části 7, 11, 12, 13.

Z dalších restaurátorských činností lze uvést: ambulantní opravy v souvislosti s přípravou archiválií na digitalizaci a výstavy – celkem 45 archivních jednotek (především šlo o vyšetřovací spisy); dezinfekce několika desítek značně rozsáhlých archivních jednotek, praktické školení archivářů – rozpořádání a příprava spisů na digitalizaci (11. 8. 2014); kontroly archiválií, u kterých bylo problematické skenování úplného obrazu, na oddělení digitalizace Ústavu.

⁹ Acetátová podložka (acetylcelulóza, resp. triacetylcelulóza – CTA) se používá od roku 1908. Je označována jako bezpečná, ale vykazuje značnou nestabilitu. Řetězec CTA podléhá degradaci několikerého typu, ale při všech se řetězec CTA zkracuje – délka řetězce určuje fyzikální vlastnosti podložky: pružnost a pevnost. Tím, že se řetězec zkracují, dochází k definitivní degradaci podložky, a pokud je materiál uložen ve vlhkém prostředí, dochází ke kyselé hydrolyze glykosidických vazeb a k autokatalytickému rozkladu, který je označován jako octový syndrom. Detekce je možná čichem – čpící zápach připomínající ocet, ale lze použít speciální detekční pásky a v ideálním případě speciální krabice s barevným čidlem, které indikuje stupeň nákazy (změnou barvy). Další rozklad urychluje působení oxidů dusíku a katalýza těžkými kovy z ovzduší nebo z kovových krabic, v nichž bývají fotografické filmy uloženy (též nýty a sponky z papírových krabic). Jakmile je proces rozkladu jednou nastartován, nelze ho zastavit (pouze zpomalit) a velmi rychle se šíří (je nakažlivý). Pokud jsou CTA filmy uloženy správně, proces rozkladu je minimalizován (trvanlivost je prokázána na 200 let). Rizikovými faktory jsou teplota, vlhkost, kyselé prostředí, přítomnost oxidů dusíku a síry, těžkých kovů. Archivace zasažených filmů v zásadě není možná (rychlé šíření). Zjištěním stupně rozkladu lze pouze doporučit postup, tj. pořadí, kvalitu a rychlost přepisu archivních dokumentů. Originály je třeba zlikvidovat.

Digitalizace prováděná na pracovišti skupiny péče o fyzický stav archiválií

Skupina v roce 2014 vlastními silami digitalizovala některé specifické druhy archiválií. Šlo zejména o skleněné negativy archivu K. Rameše, sig. 533/11 – část I., 533/11 – část II., 533/12 – část I., 533/12 – část II. Digitalizováno bylo celkem 1196 kusů negativů. Dále proběhla digitalizace archiválie (M 3/3, inv. j. 1), která měla být zapůjčena na výstavu (viz dále), kde bylo kvůli knižní vazbě nutné použít klíny, a velkoformátového jednolistu z archiválie V-691 MV.

Spolupráce na přípravě archiválií k výstavním účelům

V souladu se směrnicí „O zásadách vystavování archiválií“ zpracovala vedoucí skupiny odborná stanoviska k archiváliím z fondu M 3/3 inv. j. 1 (Památník Velitelství stanice SNB v Chlumci nad Cidlinou) a textilnímu transparentu Charty 77, které měly být zapůjčeny na výstavu.

Příprava archiválií a hromadné odkyselování

Za rok 2014 bylo i přes rekonstrukci pracoviště a dlouhodobou nemoc jednoho z členů obsluhy ošetřeno celkem 80 673 listů archiválií. Jedná se o kompletně ošetřené listy včetně desek spisů, připravené k expedici (do tohoto počtu nejsou zahrnuty drobné přílohy, fotografie atd.). Ve sledovaném období probíhalo především odkyselení fondu 425 – Židovské organizace

Jiné

Pracovníci skupiny uložili do nových archivních krabic 90 kartonů archiválií z archivu vysílání slovenské redakce Radia Vatikán 1948–1990, které byly zapůjčeny původcem a po ukončení digitalizace byly v květnu 2014 vráceny.

Oddělení archivních fondů FMV

Průběžně byla prováděna kontrola fyzického stavu archiválií, výměna poškozených kartonů a obalů všech fondů (hlavní výměna proběhla v souvislosti s kontrolou fyzického stavu v rámci generální inventury). Byly vyměněny veškeré kartony a vloženy archivační desky u částí fondů sekretariátu FMV – A 2, fondů S, S-Ústí, S-Plzeň, S-Olomouc, D-Ostrava, a fondu Studijního ústavu 141.

Oddělení operativních svazků a vyšetřovacích spisů

Byla prováděna průběžná kontrola fyzického stavu archiválií, výměna poškozených a nevyhovujících kartonů a obalů u částí některých fondů, a to jak v rámci běžné archivní či úřední činnosti, tak systematicky – vyšetřovací spisy V-OV (389 kartonů), V-HK (186 kartonů) a I. správa SNB – operativní svazky (1827 kartonů).

Oddělení archivních fondů Státní bezpečnosti

Byla prováděna průběžná kontrola fyzického stavu archiválií, výměna poškozených obalů u jednotlivých fondů (většinou přírůstků) při běžné úřední a archivní činnosti. Celkem se jednalo o cca 140 spisových obalů.

Oddělení archivních fondů MV ČR

Průběžně byla prováděna kontrola fyzického stavu archiválií, výměna poškozených kartonů a obalů všech fondů (hlavní výměna proběhla v souvislosti s kontrolou fyzického stavu v rámci generální inventury).

Oddělení archivních fondů vojsk MV

Byla prováděna průběžná kontrola fyzického stavu archiválií, výměna poškozených obalů u jednotlivých fondů (archiválie zapůjčované nebo předkládané ke studiu). Bylo vyměněno 530 spisových obalů.

Všechna archivní oddělení rovněž vlastními silami prováděla menší opravy archiválií (roztržené listy, oddělení soulepu).

7.4.4. Využívání archiválií, služby badatelům a úřední činnost

Několikrát zmiňovaný havarijný stav a následná rekonstrukce střechy v objektu Siwiewcova se odrazily v přerušení provozu badatelny, jejíž veškerá agenda se v srpnu 2014 přesunula do objektu Struha. Jak ovšem ukazují statistiky, tato skutečnost neměla vliv ani na počet badatelů, ani na počet předložených archiválií. Od začátku existence Archivu se počty badatelů, badatelských návštěv a předložených archiválií drží víceméně na stejné úrovni. Výjimkou byl rok 2009, kdy bylo vykázáno extrémní množství předložených archiválií, což však souviselo spíše s odlišným způsobem jejich vykazování. Archiv tak ročně navštíví cca 1700 badatelů, kteří zde vykonají více než 4000 badatelských návštěv, přičemž jim je předloženo okolo 32 000 archiválií.

Archiv usiluje o to, aby byl badatelskou veřejností vnímán především jako seriózní otevřená instituce, a nikoliv jako možný zdroj „kompromitujících“ písemností (přestože spravuje poněkud specifický typ archiválií).

Badatelna Siwiewcova

V centrální badatelně bylo v roce 2014 registrováno celkem 874 badatelů, kteří vykonali 1563 návštěv. Čtyřicet čtyři osob přicházelo ze služebních důvodů (především z Ústavu a z Národního bezpečnostního úřadu). Mezi zahraničními badateli (cca 8 %) převládali občané Slovenska, Německa a Švýcarska, ale objevili se i badatelé ze Švédska, Norska nebo Kanady. Z domácích badatelů byli nejpočetněji zastoupeni studenti z Univerzity Karlovy, Technické univerzity v Liberci, Univerzity Pardubice, pracovníci Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, badatelé ze sdružení Post Bellum, Vojenského historického ústavu aj. Ze zahraničních institucí je možné jmenovat např. Univerzitu Mateja Bela v Banské Bystrici nebo Středoevropskou univerzitu v Budapešti.

Pro agendu zákona 262/2011 Sb. zhotovily pracovníce badatelny celkem 17 odborných stanovisek.

Badatelna Struha

Badatelna Struha zpřístupňovala v roce 2014 tradičně v naprosté většině archiválie uložené ve správě oddělení archivních fondů Federálního ministerstva vnitra, méně pak archiválie zaslané z pracoviště v Kanicích a svazky z oddělení operativních svazků a vyšetřovacích spisů.

Za rok 2014 navštívilo badatelnu Struha 672 badatelů, kteří celkově vykonali 1914 badatelských návštěv. Důvodem jejich bádání byl většinou soukromý zájem o osudy předků. Pravidelně badatelnu navštěvovali tzv. úřední badatelé, kteří byli vysláni do Archivu svými zaměstnavateli za účelem zpracování služebních úkolů (celkem 33). Badatelů zahraničních (cca 8 %) bylo nejvíce ze Slovenska, USA a Německa, ale například i z Albánie.

V badatelně studovala také řada badatelů českých historických pracovišť a pamětových institucí (Historický ústav Akademie věd ČR, Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, Památník Terezín, Židovské muzeum v Praze, Post Bellum, Národní technické muzeum, Památník národního písemnictví, Knihovna Václava Havla, Vojenský historický ústav).

Často badatelnu navštěvovali také studenti, kteří hledali prameny ke svým bakalářským, diplomovým či disertačním pracím (Univerzita Karlova, Univerzita Palackého Olomouc, Univerzita Hradec Králové, Technická univerzita Liberec, Slezská univerzita v Opavě, Policejní akademie, Univerzita Jana Amose Komenského Praha, Masarykova univerzita aj.).

Ze zahraničních institucí je možné uvést badatele přijíždějící z European University Institute Florence, Fondation pour la Mémoire de la Shoah, Université de Montpellier, Univerzity Poznaň, Ludwig Boltzmann Institut für Historische Sozialwissenschaft, Ústavu paměti národa, Středoevropské univerzity v Budapešti, Hannah-Arendt Institut Dresden aj.

Během roku se také v badatelně uskutečnilo celkem 9 televizních a filmových natáčení, z nichž lze jako zajímavost vybrat např. natáčení brazilsko-kubánského filmu o Che Guevarovi, dokumentu o Václavu Havlovi v režii A. Sedláčkové nebo dokumentu o Karlu Krylovi v režii Krystyny Krauze.

Badatelna Kanice

V badatelně Kanice byly badatelům předkládány ke studiu jak archiválie zde uložené, tak i ze všech pražských depozitářů.

V roce 2014 navštívilo zdejší badatelnu celkem 207 badatelů. Většinou se jednalo o studenty (nejvíce samozřejmě z Masarykovy univerzity v Brně, dále z Univerzity Palackého v Olomouci, Západočeské univerzity v Plzni, Technické univerzity Liberec, Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Univerzity Karlovy, Slezské univerzity v Opavě) a badatele z výzkumných institucí (mimo Ústav např. z Historického ústavu Akademie věd ČR, Muzea civilní obrany Praha, Muzea exilu Brno, Regionálního muzea Vysoké Mýto, Národního archivu a Univerzity obrany Brno).

Již tradičně se studující zajímali o svazky a spisy související s jejich vlastní osobou či rodinou a blízkými. Stejně tak byl zájem o svazky spolupracovníků StB z okruhu známých. Dalšími uváděnými tématy studia byly: StB – metody práce, organizace a spolupracovníci (akce „Kámen“), státní hranice, železná opona, Pohraniční stráž (např. úmrtí na hranici, opevnění, EZOH), regionální dějiny (např. StB na Vysočině, dějiny Hlučínska za 3. republiky nebo osvobození v Jablonném), četnictvo a SNB (např. četnictvo a policie ve Zlíně, historie četnické stanice v Chlumu), perzekuce církve (zrušení klášterů v Hradci), osudy osobností (např. Vl. Groh, J. Mezník, K. Kryl i P. Wonka), spontánní hnutí a občanské iniciativy (underground, tramping), menšiny (vysídlení Němců z Turnovska, Romové za normalizace), policejní školství (škola v Holešově), vězeňství a věznice (věznice v Uherském Hradišti), organizace oslav 1. máje, volby v 70. letech, „veksláci“ ad. Badatelnu v Kanicích v roce 2014 navštívilo 7 % cizích státních příslušníků, z nich téměř polovina byla ze Slovenska.

Celkový přehled činnosti badatelen

badatelna	počet badatelů	badatelské návštěvy	počet předlož. inv. jednotek/ evidenčních jednotek/signatur	z toho digitalizované jednotky	vydaných CD+DVD
Siwiewcova	874	1563	7072	3677	913
Struha	672	1914	17 744	4064	446
Kanice	207	555	7255	1821	161
Celkem	1753	4032	32 071	9562	1520

Oddělení archivních fondů FMV

Oddělení v roce 2014 vyřídilo celkem **574** badatelských žádostí.

Pokud jde o specializované agendy v gesci oddělení, pak v rámci agendy zákona č. 255/1946 Sb., o příslušnicích československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození, a zákona č. 357/2005 Sb., o ocenění účastníků národního boje za vznik a osvobození Československa a některých pozůstalých po nich, o zvláštním příspěvku k důchodu některých osobám, o jednorázové peněžní částce některým účastníkům národního boje za osvobození v letech 1939 až 1945, bylo vyřízeno **23** žádostí.

V rámci agendy žádostí o zjištění, získání nebo ztrátě českého státního občanství a k tomu prováděných lustrací v evidenci emigrantů a vystěhovalců bylo vyřízeno celkem **115** žádostí (jednalo se o nárůst o cca 40 %).

Oddělení rovněž provádělo lustrace (dohledávání) ve jmenných evidencích k fondům Studijního ústavu MV. V roce 2014 byly vyřízeny požadavky k celkem **7419** osobám. Z tohoto množství bylo **4702** osob prověřováno na základě badatelských dotazů či dotazů úřadů, **2717** osob bylo lustrováno v souvislosti s agendou zákonů č. 262/2011 Sb., a **282** osob bylo lustrováno v souvislosti s žádostmi o zjištění státního občanství.

Pro agendu zákona č. 262/2011 Sb. bylo zpracováno **36** odborných stanovisek.

Pro zajištění provozu knihovny byla prováděna průběžná akvizice a nákup odborných knih. Celkem bylo nakoupeno a zaevidováno **178** odborných knih.

Oddělení operativních svazků a vyšetřovacích spisů

Oddělení operativních svazků a vyšetřovacích spisů vyřídilo celkem **2995** badatelských, úředních a součinnostních žádostí.

Oddělením bylo, bez zahrnutí digitalizace, zapůjčeno do badatelen **2653** inv. j. (celkem 5811 svazků) včetně **446** inv. j. zapůjčených pro potřeby Vojenského zpravodajství. Do tohoto počtu nejsou zahrnuty počty archiválií připravených dle příslušných zákonů v elektronické podobě.

Pro Národní bezpečnostní úřad byly zpracovány anotace ke **216** žádostem týkající se celkem 763 osob.

Pro agendu zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu, bylo vypracováno **23** odborných stanovisek. Byly ověřeny a vyhledány archiválie ke 156 žádostem z Ministerstva obrany.

Oddělení archivních fondů Státní bezpečnosti

Oddělení v roce 2014 vyřídilo celkem **441** žádostí a součinnostních požadavků a vyhotovilo **1167** fotokopii a skenů. Oddělením bylo zapůjčeno do badatelen v Praze **238** inv. j., k digitalizaci pak bylo zasláno **4701** inv. j.

V rámci agendy zákona č. 262/2011 Sb. bylo zpracováno **8** odborných stanovisek.

Oddělení archivních fondů MV ČR

Oddělení v roce 2014 vyřídilo celkem **728** žádostí a součinnostních požadavků (včetně **103** žádostí agendy řidičských průkazů), z toho **686** požadavků bylo vyřízeno písemně a **42** telefonicky. Oddělení rovněž vyhotovilo **364** fotokopii a skenů. Do badatelen v Praze byly zapůjčeny archiválie ve **105** případech a na badatelnu Kanice bylo zapůjčeno **1634** inv. j.

Oddělení také zajišťuje provoz knihovny, do které bylo získáno a zaevidováno **133** nových publikací.

V rámci agendy zákona č. 262/2011 Sb. bylo zpracováno **66** odborných stanovisek.

Oddělení archivních fondů vojsk MV

V rámci agendy personálních spisů bylo v roce 2014 vyřízeno **497** zaevidovaných a **165** e-mailových (a ve spisové službě neevidovaných) žádostí a součinnostních požadavků. Badatelům a úřadům bylo zpřístupněno **557** osobních evidenčních karet a **968** personálních spisů. K digitalizaci bylo zasláno **186** spisů. Pro potřeby úřadů a organizačních složek státu bylo vyhotoveno **777** fotokopii a skenů. Oddělení také vyhledává v personálních evidencích, což obnášelo vyřízení **3999** požadavků.

Bezpečnostnímu archivu Vojenského zpravodajství bylo zapůjčeno **22** personálních spisů a **84** osobních evidenčních karet. Tato čísla jsou uváděna mimo výše zmíněné sumární hodnoty.

V rámci agendy vojsk MV (Pohraniční stráž) bylo vyřízeno **142** písemných požadavků a **124** požadavků mimo evidenci spisové služby. Na badatelnu Kanice bylo zapůjčeno **897** evidenčních jednotek. Bylo vyhotoveno **133** kopií a skenů.

Mimořádně náročné vyhledávání znamenaly pro oddělení žádosti o nalezení čísel zbraní, mimo jiné i v souvislosti s nálezem na jedné s pražských ambasád.

Pro agendu zákona č. 262/2011 Sb. oddělení vypracovalo **32** odborných stanovisek.

Skupina evidenční a správy elektronického archivu

Úřední i badatelské žádosti, které se vztahují ke konkrétním osobám, byly nejdříve postupovány skupině evidenční k prověření jmen v databázích Archivu (lustraci) a dle jejího výsledku pak postupovány k vyřízení jednotlivým archivním oddělením. Digitalizované archívalie byly badatelům zpřístupňovány prostřednictvím tzv. elektronického archivu, přičemž příprava a pomoc při předkládání digitálních reprodukcí byly rovněž úkolem této skupiny. V roce 2014 bylo takto připraveno 8121 archivních jednotek.

Úřední dotazy

Pracovníci evidenční skupiny prověřují jména v evidenčních systémech na základě úředních žádostí (sem patří žádosti státních orgánů pověřených bezpečnostním řízením, šetřením o ochraně utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti, žádosti zpravodajských služeb ČR a orgánů činných v trestním řízení), přičemž specifickou agendu tvoří žádosti podané dle zákona č. 262/2011 Sb., a dále na základě badatelských dotazů.

V tabulkách č. 1 a 2 je uveden celkový přehled vyřízených úředních žádostí i prověřovaných jmen.

Tabulka č. 1 – počet úředních žádostí

	NBÚ	MV – bezp. odbor	ÚZSI	ÚDV	MO – vojenské zprav.	Policie ČR	BIS	Vězeňská služba	Ostatní	Celkem
leden	23	12	8	7	2	1	9	0	25	87
únor	22	11	13	10	2	2	2	0	37	99
březen	25	11	11	8	4	1	14	0	31	105
duben	25	10	12	7	2	2	5	0	45	108
květen	23	7	6	10	3	3	11	0	29	92
červen	22	11	8	7	0	1	11	0	52	112
červenec	28	14	7	8	2	2	9	0	27	97
srpen	34	11	4	9	3	0	9	0	20	90
září	26	5	2	11	1	0	6	0	58	109
říjen	29	5	8	3	2	0	3	0	47	97
listopad	22	7	8	5	2	0	1	0	50	95
prosinec	16	11	4	6	4	1	3	0	67	112
Celkem	295	115	91	91	27	13	83	0	488	1203

Tabulka č. 2 – počet prověřovaných jmen

	NBÚ	MV – bezp. odbor	ÚZSI	ÚDV	MO – vojenské zprav.	Policie ČR	BIS	Vězeňská služba	Ostatní	Celkem
leden	210	290	168	10	34	1	19	0	79	811
únor	218	450	166	14	23	2	2	0	84	959
březen	226	381	96	32	29	1	29	0	95	889
duben	178	405	128	15	51	2	11	0	152	942
květen	157	367	111	16	23	3	11	0	138	826
červen	137	474	60	12	0	1	17	0	187	888
červenec	185	1306	95	13	29	10	29	0	68	1735
srpen	245	686	28	15	14	0	22	0	54	1064
září	218	303	25	20	4	0	9	0	198	777
říjen	400	285	123	6	39	0	4	0	168	1025
listopad	364	181	63	6	27	0	1	0	137	779
prosinec	290	365	79	7	51	1	4	0	154	951
Celkem	2828	5493	1142	166	324	21	158	0	1514	11 646

Agenda zákona č. 262/2011 Sb.

Skupina má pochopitelně nezastupitelnou roli i v souvislosti se zákonem č. 262/2011 Sb., kdy dohledává v evidencích údaje k osobě, která by případně měla osvědčení dle tohoto zákona obdržet, nebo také k dalším osobám zmiňovaným v dané žádosti.

Tabulka č. 3 – počet přijatých žádostí a prověřovaných jmen

Měsíc	Počet žádostí	Počet prověřovaných osob
leden	48	67
únor	33	53
březen	35	39
duben	42	54
květen	17	28
červen	22	25
červenec	35	41
srpen	29	34
září	51	68
říjen	44	49
listopad	38	47
prosinec	49	57
Celkem	443	562

Skupina rovněž zajišťuje vypalování archiválií na CD a DVD nosiče, které se přikládají k odborným stanoviskům zasílaným Ministerstvu obrany. V loňském roce se jednalo o **908 DVD** a **514 CD**.

Badatelské dotazy

V rámci badatelských žádostí byly – jako každoročně – vyřizovány zejména dotazy podané dle zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, a dle zákona č. 140/1996 Sb., o zpřístupnění svazků vzniklých činnostmi bývalé Státní bezpečnosti (tabulka č. 4).

Tabulka č. 4 – počet badatelských žádostí

Měsíc	Počet žádostí	Počet osob
leden	163	711
únor	171	553
březen	214	651
duben	182	611
květen	144	511
červen	137	487
červenec	144	535
srpen	141	556
září	126	445
říjen	133	540
listopad	121	502
prosinec	111	368
Celkem	1787	6470

Oddělení pro naplňování zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu

Pro Archiv zůstává agenda zákona č. 262/2011 Sb. jednou z nejdůležitějších priorit, na níž se stabilně podílí několik desítek zaměstnanců. Jsme rádi, že díky novým rozpočtovaným místům, přiznaným Archivu Ministerstvem financí, a vnitřní restrukturalizaci je od začátku roku 2015 navýšen počet pracovníků oddělení zabývajících se zpracováváním odborných stanovisek pro Ministerstvo obrany o 7 osob.

V roce 2014 Archiv přijal a zaevidoval měsíčně v průměru **16** žádostí zaslaných Ministerstvem obrany. Archiv odeslal na Ministerstvo obrany průměrně **57** odborných stanovisek za měsíc.¹⁰ Na vypracování odborných stanovisek se asi z 10 % podíleli pracovníci Ústavu. Samotné oddělení zpracovalo v tomto roce **430** odborných stanovisek.

Souhrn zpracování agendy zákona č. 262/2011 Sb. – žádosti zaslané Ministerstvem obrany a odborná stanoviska

Zpracováno, odevzdáno a odesláno na Ministerstvo obrany	684
Ve stadiu lustrací, vyhledávání a přípravy archiválií pro digitalizaci	1024
Zaevidováno nových žádostí (1. 1. 2014. – 31. 12. 2014)	189
Přijato z MO (1. 1. 2014 – 31. 12. 2014)	193
Odborná stanoviska vypracovaná pracovníky Ústavu pro Archiv	71
Připraveno pro psaní (počet odborných stanovisek)	340

7.4.5. Vědecká, publikační a prezentační činnost

Stejně jako další archivy v České republice, klade i Archiv bezpečnostních složek důraz na prezentaci své činnosti. Jeho zaměstnanci se účastnili akcí, které měly Archiv představit široké veřejnosti, na konferencích doma i v zahraničí informovali kolegy archiváře a historiky o výsledcích svého bádání. Nermalou měrou přispívali do *Sborníku Archivu bezpečnostních složek* i řady dalších sborníků a periodik. Archiválie (či spíše jejich reprodukce) jsou žádanými exponáty na různých výstavách.

Účast na konferencích

V r. 2014 se Archiv i jeho pracovníci mohli prezentovat na různých konferencích, ať už to byla konference pořádaná Národním archivem, určená především učitelům, konference k hrozící změně archivního zákona (zrušení části § 37), která by znamenala omezení přístupu k archiváliím, nebo – již tradičně – konference s tématem 3. odboje nebo „železné opony“:

Konference *Třetí odboj na Klatovsku a Domažlicku* se konala 5. března 2014 v Klatovech a vystoupil na ní Mgr. Tomáš Bursík s příspěvkem „Odbojová skupina Jiří Krbec a spol.“.

¹⁰ Příčiny relativního poklesu jsou vysvětleny v úvodu tohoto oddílu.

PhDr. Jiří Mikulka se 12. března 2014 zúčastnil konference pořádané MZA Brno, Evropskou společností pro právní dějiny a katedrou dějin státu a práva PF MU Brno *Období nesvoloby 1938–1945*, kde přednesl příspěvek „K některým pramenům k odboji a perzekuci v období let 1939–1945 uloženým v ABS“.

Ve dnech 16.–18. října 2014 se v prostorách Muzea Policie ČR konala IX. konference *policejních historiků a badatelů*, na níž přednesl příspěvek s názvem „Jednání představitelů PS se sovětskými a maďarskými partnery v roce 1972“ Mgr. Ing. Pavel Vaněk, Ph.D.

Mgr. Ing. Pavel Vaněk, Ph.D., rovněž přednesl příspěvek s názvem „Co byla železná opona“ při příležitosti prezentace mobilního průvodce *Příběhy železné opony* v Brně dne 26. srpna 2014.

Na půdě Právnické fakulty Univerzity Karlovy se 21. října 2014 konala konference k možnému zrušení odst. 11 § 37 zákona č. 499/2004 Sb., které by svými praktickými důsledky znamenalo faktické znepřístupnění pramenů k našim válečným i poválečným dějinám. Účastnili se jí zejména zástupci archivů, historických a právnických institucí. K danému tématu zde mj. zazněl příspěvek Mgr. Světlany Ptáčnickové.

Ve dnech 26.–28. října 2014 pořádal polsky Institut paměti národa (IPN) ve Varšavě konferenci s názvem *Europe Under Surveillance. The Audiovisual Collections of Communist Security Services*. Tématem příspěvků a následných diskusí byla otázka audiovizuálních záznamů pořízených bezpečnostními složkami komunistického režimu. Jednalo se nejen o námětech jednotlivých filmů, ale také o problémech spojených s jejich uložením, zpřístupňováním badatelům a digitalizováním. Za Archiv zde s příspěvkem „Instructional and Promotional Films of the Ministry of the Interior in the Collections of the Security Services Archive“, který byl doplněn dvěma krátkými ukázkami z filmů uložených ve sbírce Archivu, vystoupila PhDr. Jitka Bílková.

U příležitosti šedesátého výročí vzniku jednotné archivní sítě se ve dnech 4.–5. listopadu 2014 uskutečnila v Národním archivu konference *Archivy školám, archiváři učitelům*, určená – jak už název napovídá – pedagogům všech typů škol, studentům středních a vysokých škol, archivářům i laické a odborné veřejnosti. Jejím cílem bylo informovat učitele o tom, co, kde a jak mohou v archivech pro výuku využít. Archiv a jeho fondy prezentovali Mgr. Světlana Ptáčnicková a Mgr. Tomáš Bursík.

Na závěrečné konferenci projektu *Brána ke svobodě – Tor zur Freiheit*, která byla pořádána 21. listopadu 2014 v Mikulově při příležitosti odhalení památníku obětem železné opony, reprezentoval Archiv příspěvkem „Co byla železná opona“ Mgr. Ing. Pavel Vaněk, Ph.D.

Mgr. Tomáš Bursík se zúčastnil 25. listopadu 2014 semináře konaného na PF UK s názvem *Výsledky základního výzkumu v oblasti činnosti Ministerstva spravedlnosti v letech 1948–1953 se zaměřením na legislativní činnost*, kde přednesl příspěvek „Ministerstvo spravedlnosti v dalších archivních fondech“.

Publikační činnost

V závěru roku 2014 bylo vydáno dvanácté číslo *Sborníku Archivu bezpečnostních složek*, a to poprvé jako recenzované neimpaktované periodikum. Publikováno je v něm osm obsáhlých odborných studií, zprávy z činnosti Archivu za uplynulý rok a v rubrice Archivní A–Ž drobné, často úsměvné zajímavosti z archivních fondů. Publikační činnost zaměstnanců ABS viz Příloha č. 10.

Prezentace činnosti Archivu

PhDr. Jitka Bílková prezentovala Archiv 10. června 2014 při Mezinárodním dni archivů ve Státním okresním archivu Jičín a také v rámci přednáškového cyklu *1968 – rok, kdy se do Československa vrátily tanky* na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy.

Dne 13. června 2014 u příležitosti Mezinárodního dne archivů otevřel své „brány“ i Archiv bezpečnostních složek, přesněji řečeno jedna z jeho budov v Praze v ulici Na Struze. Během komentovaných prohlídek zájemci navštívili depozitáře, dozvěděli se, čemu se v archivním slangu říká lustrace, zhlédli ukázky práce restaurátorů. K vidění byly i filmové ukázky z dobových instruktážních filmů. Akce měla pozitivní ohlas a zcela jistě se bude opakovat, a to i na dalších pracovištích Archivu.

PhDr. Jiří Mikulka spolupracoval formou účasti v porotě s organizací Post Bellum na soutěžním vzdělávacím projektu *Příběhy našich sousedů*.

Návštěvy a exkurze

Jestliže jsme ve zprávě o činnosti za rok 2013 hovořili o velkém zájmu o Archiv a jím spravované archiválie, pak počet nejrůznějších domácích a zahraničních návštěv a exkurzí v roce 2014 dále stoupal. Kromě prezentace činnosti Archivu jsme se vždy snažili návštěvníkům připravit ukázky archiválií, které jsou blízké tématu jejich zájmu, popř. archiválie vztahující se k zemím, z nichž pocházejí. Potěšující je, že zájemci si našli cestu nejen na pražská pracoviště, ale i do objektu Kanice. Podrobný přehled zahraničních návštěv viz Příloha č. 8. Podrobný přehled exkurzí studentů českých škol viz Příloha č. 4.

Zápůjčky archiválií na výstavy

Originály archiválií na výstavy tentokrát nebyly zapůjčovány, a to především s ohledem na jejich fyzický stav a podmínky vystavování. Ve dvou případech byl sice v souladu s příslušnou interní směrnicí vypracován odborný posudek (a to ke stavu textilního transparentu Charty 77 a dále knihy M 3/3, inv. j. 1, Památník Velelství stanice SNB v Chlumci nad Cidlinou), nicméně k zapůjčení archiválií nakonec nedošlo. Vypůjčitelé totiž nemohli zajistit pojištění archiválií a Archiv bez řádného pojištění (jak bylo bohužel v minulosti běžnou praxí) originály archiválií pro výstavní účely nezapůjčuje.

Pro výstavy tedy byly pořizovány reprodukce archiválií. Z nich je třeba vyzdvihnout soubor digitálních reprodukcí skleněných negativů osob z tzv. Sbírký Karla Rameše, poskytnutý pro účely výstavy *Marianne Golz-*

-*Goldlust – Spravedlivá mezi národy*, která se konala ve dnech 3. listopadu 2014 – 9. ledna 2015 v Rakouském kulturním fóru v Praze. Archiv byl partnerem této výstavy a díky této spolupráci se naskytla možnost restaurování a digitalizace skleněných negativů, kterou bychom z důvodu jiných priorit nemohli do plánu práce zařadit. Šlo o 1196 desek o velikosti 6,3 x 9 cm, na nichž jsou zachyceny portréty osob vězněných a popravených na Pankráci

Archiv byl rovněž partnerem výstavy o Miroslavu Šaškovi (1916–1980), výtvarníkovi, humoristovi a hlasateli československého vysílání Rádia Svobodná Evropa, která se uskutečnila v Americkém centru v Praze ve dnech 20. listopadu 2014 – 6. února 2015.

Rozsáhlé tematické rešerše

Z rozsáhlejších tematických rešerší vypracovaných Archivem v roce 2014 zmiříme alespoň dvě:

PORTA 1967–1989;

Násilí páchané Němci na jaře 1945.

7.4.6. Spolupráce Archivu bezpečnostních složek s ostatními institucemi

Spolupráce s Ústavem pro studium totalitních režimů

Digitalizace

Archiv bezpečnostních složek připravoval – stejně jako v minulých letech – archiválie na digitalizaci. Přednost byla dávana systematické digitalizaci a digitalizaci prováděné v souvislosti s úřední agendou. Tabulka ukazuje rozsah přípravy archiválií na digitalizaci. Archiv připravil a odeslal na digitalizaci 17 320 archivních jednotek.

Systematická digitalizace			
značka fondu	ev. j.	inv. j.	oddělení
A 2/2	34 kartonů	627	archivních fondů StB
A 8	72 kartonů	980	archivních fondů StB
MNB	37 kartonů včetně redigitalizace	14	oper. svazků a vyš. spisů
VKR – ZL	154 kartonů	10 358	oper. svazků a vyš. spisů
H 1	153 kartnů + 126 knih	1076	archivních fondů MV ČR
52	28 kartonů	502	archivních fondů FMV
323	27 kartonů	370	archivních fondů FMV
310	87 kartonů	1485	archivních fondů FMV
H	23 kartonů	82	archivních fondů FMV
A 6/3	4 kartony	192	archivních fondů FMV
Úřední agenda (především vyřizování agendy dle zák. č. 262/2011 Sb. a Ústav), badatelské požadavky, ochrana archiválií atd.			
302		284	archivních fondů FMV
304		206	archivních fondů FMV
A 8/2	73 kartonů	325	archivních fondů StB
pers. spisy		186	archivních fondů vojsk MV
různé	cca 70 kartonů	257	oper. svazků a vyš. spisů
různé		34	archivních fondů MV ČR
různé		32	archivních fondů StB
různé		310	archivních fondů FMV
celkem		17 320	

Zahraniční spolupráce

V roce 2014 pokračovala spolupráce s **Archivem Bezpečnostní služby Ukrajiny**. Dne 23. ledna 2014 proběhlo v Praze jednání zástupců tohoto archivu s vedením Ústavu a Archivu. Byly dohodnuty podrobnosti vydání společné edice dokumentů NKVD o perzekuci československých občanů žijících v SSSR ve 30. a 40. letech, jejímž odborným garantem, který se jednání rovněž účastnil, byl prof. Mečislav Borák ze Slezské univerzity v Opavě. Předběžně se hovořilo rovněž o edici dokumentů o Ukrajinské povstalecké armádě z fondů Archivu. Ukrajinským partnerům byla rovněž prezentována práce skupiny evidenční (ukrajinští archiváři se podívali zejména nad tím, že evidence rozvíjí Ústav, když nutně musí vycházet z archiválií uložených v Archivu) a pracoviště Braník, kde hosty doslova nadchla úroveň a vybavení restaurátorského pracoviště.

Ve dnech 25.–28. června 2014 jednání zástupců Ústavu a Archivu s ukrajinskými partnery pokračovalo v Kyjevě, kde po bouřlivých událostech z února 2014 došlo k výměně vedení Státního odvětvového archivu SBU. Nové vedení je pro maximální otevřenost archivů a česká legislativa je pro ně vzorem. I nadále pokračovaly a v roce 2015 budou pokračovat přípravy na vydání společných sborníků *Velký teror na Ukrajině (1937–1938): český rozměr, Represivní politika sovětského režimu na Ukrajině (1939–1941): český rozměr a OUN a UPA v dokumentech zvláštních služeb Československa (v letech 1944–1959)*. Kromě toho byla pro všechny pracovníky Archivu SBU uspořádána přednáška o české zkušenosti v oblasti otevírání archivů a zpřístupňování archiválií bezpečnostních složek bývalého režimu. Dále bylo dohodnuto obnovení spolupráce s Ukrajinským institutem národní paměti.

Vedení Archivu zůstávalo v kontaktu také s **Institutem Ludwiga Boltzmana**. Dne 11. února 2014 přivítal tehdejší první náměstek Ústavu Zdeněk Hazdra a ředitelka Archivu v sídle obou institucí v Praze ředitele Institutu prof. Stefana Karnera a jeho kolegy. Jednalo se o pokračování vzájemné spolupráce, vydání publikace z dosavadních společných konferencí a o organizování pravidelných společných workshopů a pracovních setkání.

Ve dnech 26.–28. února 2014 se ředitelka Archivu a její 1. zástupce zúčastnili výroční konference zástupců **Evropské sítě oficiálních institucí spravujících fondy tajné policie** (*European Network of Official Authorities in Charge of the Secret-Police Files*). Konference byla vhodnou příležitostí k výměně zkušeností se zahraničními partnery. Byla zde mj. diskutována příprava mezinárodní putovní výstavy, k níž se Archiv rovněž připojil, i nový projekt EU týkající se ochrany osobních údajů.

Nejintenzivnější kontakty v rámci zahraničních institucí udržoval Archiv s **Ústavem paměti národa v Bratislavě**. Jednání o další institucionální spolupráci vedly ředitelka Ústavu a Archivu s představiteli ÚPN Ondřejem Krajňákem, předsedou správní rady ÚPN, a jeho spolupracovníkem Mariánem Gulou už od února 2014. Následovalo několik dalších setkání v Praze i v Bratislavě. Dne 11. září 2014 byly při návštěvě Bratislavy projednány otázky související s přípravou „Realizační smlouvy č. 2“ k „Dohodě o spolupráci“ ze dne 6. listopadu 2008, na jejímž základě budou slovenské straně poskytnuty digitální reprodukce vybraných evidencí, archivních pomůcek a archiválií (s akcentem na slovenskou tematiku) pro studijní účely. Samotná „Realizační smlouva č. 2“ byla podepsána během tiskové konference v sídle ÚPN dne 17. prosince 2014. Archiv může na základě této smlouvy požádat o digitální reprodukce archiválií, které byly v rámci delimitačního procesu v roce 1993 předány do tehdejšího archivu MV SR v Levoči a dnes jsou uloženy v archivu ÚPN.

Spolupráce s domácími institucemi

Hlavní institucí, s níž Archiv spolupracuje v rámci úřední činnosti, je díky agendě zákona 262/2011 Sb. Ministerstva obrany. Z běžného rámce této spolupráce vybočil workshop, který se uskutečnil v říjnu 2014 na půdě Ústavu a kterého se zúčastnili – kromě zaměstnanců Archivu a Ústavu – také zástupci Národního archivu, Etické komise ČR, vedoucí pracovníci agentury tohoto zákona z Ministerstva obrany a poradce Státního tajemníka MO.

V roce 2014 končil grantový projekt Národního archivu *Agenda státního občanství a možnosti jejího zefektivnění* a tím i spolupráce Archivu na něm. Archiv připomínkoval příslušnou metodickou pomůcku ke státnímu občanství, která je jedním z výstupů tříletého grantového projektu. Ředitelka Archivu se účastnila závěrečného oponentního řízení u Technologické agentury ČR.

Byly podepsány smlouvy o spolupráci s různými institucemi, např.:

Smlouva o spolupráci mezi Ústavem, Archivem, Katolickou teologickou fakultou UK, Evangelickou teologickou fakultou UK a Husitskou teologickou fakultou UK v Praze;

Smlouva o spolupráci mezi Ústavem, Archivem a Cyrilometodějskou teologickou fakultou UP v Olomouci;

Rámcová smlouva o spolupráci mezi Ústavem, Archivem, Právnickou fakultou UK v Praze a Národním archivem;

Smlouva o spolupráci mezi Technickým muzeem v Brně a Archivem na vydání publikace *Ochrana státních hranic*.

Ve spolupráci s různými institucemi v rámci svého oboru pokračovala také Skupina péče o fyzický stav archiválií. Její pracovníci čerpali zkušenosti u kolegů z laboratoří Národního technického muzea v oblasti analýzy laků skleněných negativů, v rámci návštěvy Národního filmového archivu konzultovali uložení filmů, v laboratorích České televize řešili otázku digitalizace filmů atd.

Za zmínku stojí rovněž odborná konzultace, o níž byl Archiv požádán velitelem 21. základny Taktického letectva v Čáslavi. Konkrétně se jednalo o odborné posouzení originálních písemností a fotografií z pozůstalosti genmj. Františka Chábery, který mj. působil za 2. světové války v RAF, vhodnosti jejich současného uložení a následný návrh optimálních podmínek pro vystavování exponátů a doporučení nových obalových materiálů.

8. Hospodaření kapitoly 355 – Ústav pro studium totalitních režimů

Hospodaření kapitoly 355 i jejích obou součástí, organizačních složek státu, je předmětem samostatné obsáhlé zprávy, takzvaného Návrhu státního závěrečného účtu státního rozpočtu – kapitoly 355. Ten byl řádně zaslán Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR a Ministerstvu financí ČR. Hospodaření kapitoly státního rozpočtu Ústav pro studium totalitních režimů bylo v roce 2014, podobně jako v předchozích letech a podobně jako hospodaření mnoha dalších obdobných kapitol státního rozpočtu, výrazně asymetrické v tom smyslu, že její výdaje z větší části nebyly kryty příjmy.

Netradičně vysoký objem výdajů byl v roce 2014 kryt z jiných zdrojů nad rámec státního rozpočtu. Výdaje tří běžících projektů Ústavu byly ve výši cca 5,5 milionu Kč kryty příjmy z Operačního programu Vzdělávání a konkurenceschopnost (dobíhající víceletý projekt *Dějepis v 21. století: multimediální aplikace pro dějepisnou výuku*), z grantu Evropské komise programu Evropa pro občany (nový dvouletý projekt *Historie a média*) a ze strategického grantu Mezinárodního visegrádského fondu (dobíhající projekt *Platforma evropské paměti a svědomí*). Dalších cca 0,5 milionu Kč vybrala kapitola 355 od veřejnosti formou prodaných publikací nebo na poplatcích. Ostatní položky byly zanedbatelné nebo mimořádné.

Krytí výdajů ze státního rozpočtu a z jiných zdrojů (miliony Kč) znázorňuje graf č. 3 na straně 40.

Výdaje kapitoly 355 byly v roce 2014 určeny nejen činnostmi výše uvedených projektů, ale především zákonnými úkoly uloženými kapitole 355 zákonem č. 181/2007 Sb., jejichž ekonomická stránka byla Ústavu a Archivu určena zákonem o státním rozpočtu

č. 475/2013 Sb. Rozpočet kapitoly byl v průběhu roku se souhlasem Ministerstva financí ČR šestkrát upraven. Rozpočtové změny reagovaly na mimořádné situace (zejména protečení střechy nad badatelnou), na přesnější znalosti potřeb organizačních složek v průběhu roku a v neposlední řadě také promítly do rozpočtu kapitoly nařízení Vlády ČR, kterým byly plošně zvýšeny platy zaměstnanců ve státní sféře.

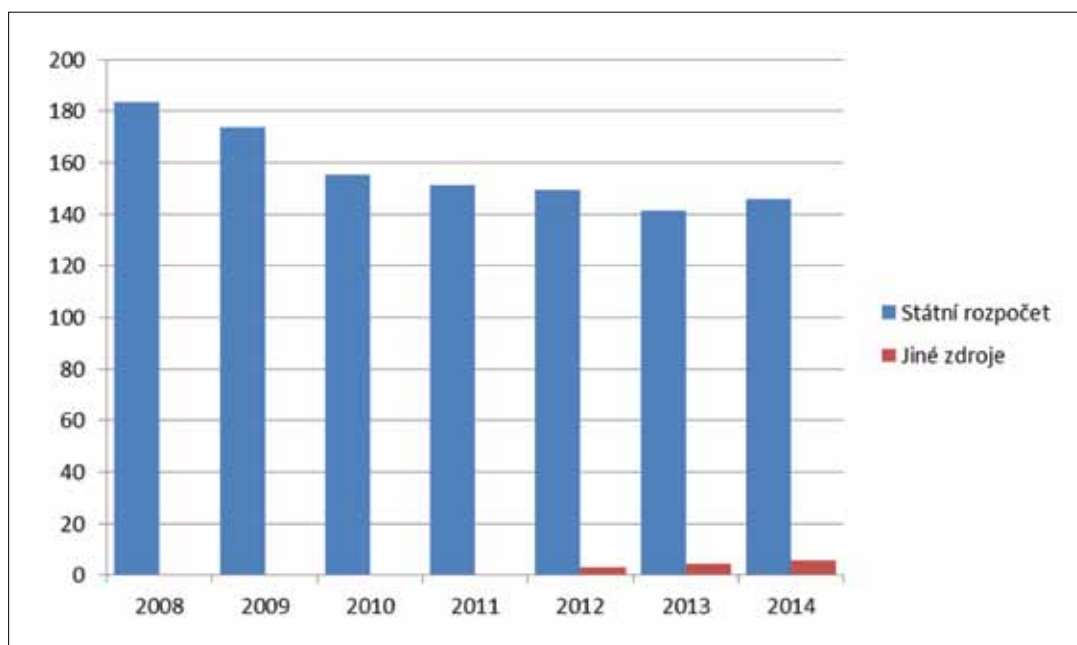
Výše a struktura rozpočtu kapitoly 355 (miliony Kč) je zobrazena v grafu č. 4 na straně 40.

Strukturu výdajů kapitoly 355 ukazuje koláčový graf č. 5 na straně 41. Vnitřní prstenec rozlišuje výdaje do tří základních kategorií, vnější prstenec ukazuje výdaje v podrobnějším členění. Položkový výkaz příjmů a výdajů včetně ukazatele čerpání je součástí příloh (viz Přílohy č. 10 a 11).

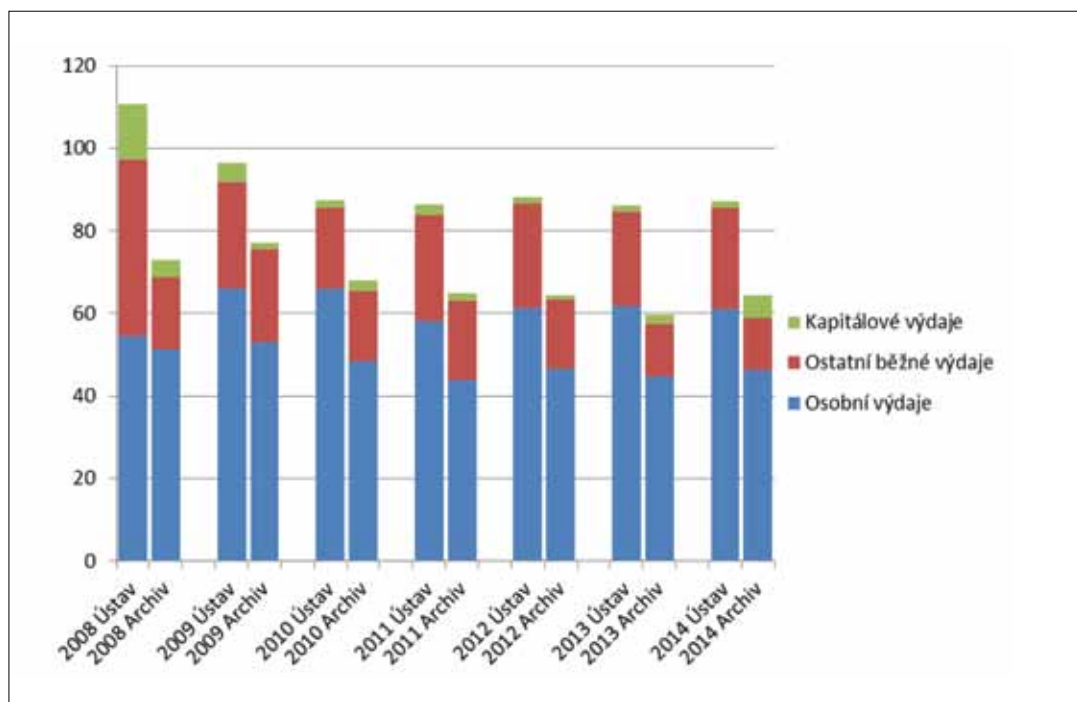
V průběhu roku byly schváleny účetní závěrky obou organizačních složek státu za rok 2013. Tomu předcházelo předložení Návrhu státního závěrečného účtu kapitoly 355 Ministerstvu financí, Českému statistickému úřadu a Nejvyššímu kontrolnímu úřadu a projednání tohoto návrhu v Ústavně-právním výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Dále byl připraven Návrh rozpočtu kapitoly 355 na rok 2015 a střednědobého výhledu na další dva roky, a následně projednán na půdě Ministerstva financí, v Ústavně-právním výboru PSP ČR a v Rozpočtovém výboru PSP ČR. Tento návrh byl následně jako součást vládního Návrhu státního rozpočtu ČR schválen plénem PSP ČR. Rozpočet na rok 2015 umožní provedení reorganizace podle nového Organizačního řádu platného od 1. 4. 2015.

V rámci cíle získávání mimorozpočtových zdrojů podal Ústav jako hlavní žadatel 5 grantových žádostí v úhrnné hodnotě cca 150 milionů Kč (z toho žádost o podporu SFŽP na rekonstrukci pláště ve výši 128 milionů Kč) a v 8 grantových žádostech měl roli partnera jiného hlavního žadatele. Z podaných žádostí byla podpořena jediná, a to poměrně prestižní grant Evropské komise, respektive její agentury EACEA ve výši 100 tisíc EUR (cca 2,7 milionu Kč).

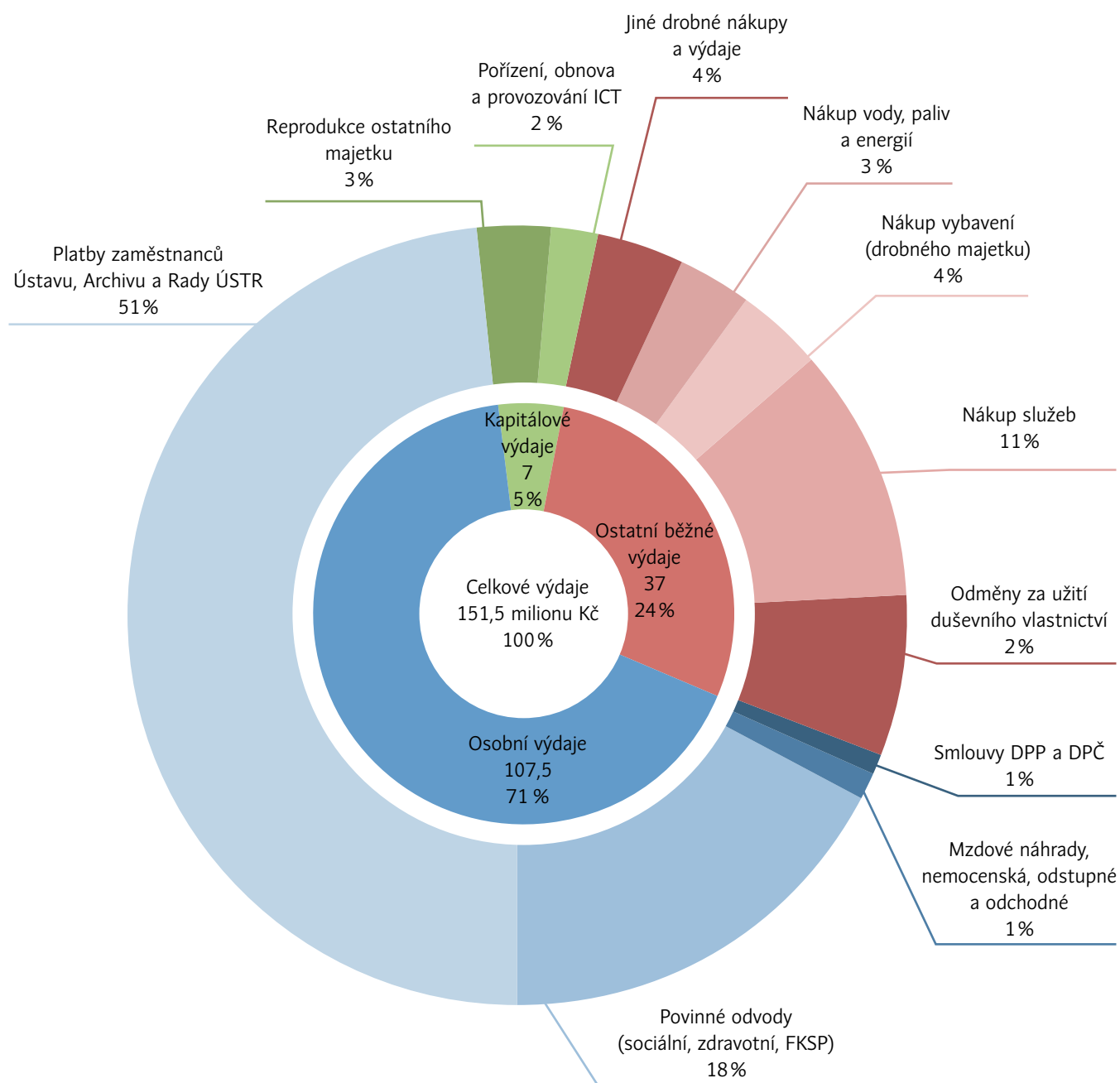
3. Krytí výdajů ze státního rozpočtu a z jiných zdrojů (miliony Kč)

4. Výše a struktura rozpočtu kapitoly 355 (miliony Kč)

5. Struktura výdajů kapitoly 355

Přílohy

- Příloha č. 1 – Přehled zasedání Rady Ústavu v roce 2014
- Příloha č. 2 – Podrobný přehled badatelských a dokumentačních projektů
- Příloha č. 3 – Přehled konferencí, seminářů, symposií a kurzů konaných v roce 2014
- Příloha č. 4 – Přehled exkurzí žáků a studentů českých škol v Ústavu a Archivu
- Příloha č. 5 – Přehled výstav uspořádaných v roce 2014
- Příloha č. 6 – Přehled publikací vydaných v roce 2014
- Příloha č. 7 – Spolupráce Ústavu na projektu Paměť národa
- Příloha č. 8 – Zahraniční návštěvy a exkurze v roce 2014
- Příloha č. 9 – Zahraniční služební cesty – podrobný přehled
- Příloha č. 10 – Publikační činnost zaměstnanců ABS
- Příloha č. 11 – Přehled plnění příjmu kapitoly 355 v roce 2014
- Příloha č. 12 – Přehled plnění výdajů kapitoly 355 v roce 2014

Příloha č. 1 – Přehled zasedání Rady Ústavu v roce 2014

Na 1. jednání 3. ledna 2014 členové Rady ÚSTR otevřeli za přítomnosti notářky Šárky Musilové obálky doručené uchazeči o funkci ředitele ÚSTR. Následně Rada Ústavu schválila Pravidla pro organizaci výběrového řízení a jmenovala 10 členů výběrové komise, kteří dostali za úkol vypracovat a zaslat členům Rady formulář s bodovým ohodnocením anonymizovaných koncepcí uchazečů do 14. února 2014.

Na 2. jednání dne 22. ledna 2014 Rada Ústavu projednala pozastavení členství Ústavu v Platformě evropské paměti a svědomí a uložila ředitelce Ústavu, aby ÚSTR z tohoto sdružení vystoupil. Na základě žádosti ředitelky Ústavu posunula Rada Ústavu termín účinnosti nového Organizačního řádu Ústavu, který počítá s přesunem digitalizace do ABS, na 1. července 2014.

Na 3. jednání dne 12. února 2014 Rada Ústavu projednala Směrnici o pracovních cestách a Směrnici o používání mobilních telefonů. Dále stanovila termín pro konání ústních pohovorů s uchazeči na místo ředitele Ústavu a uložila stávající ředitelce zveřejnit na webu Ústavu koncepcie jednotlivých uchazečů. Rada Ústavu pro studium totalitních režimů, ve smyslu ustanovení § 9 odst. 1, písm. f) zákona č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů, schválila koncept návrhu Státního závěrečného účtu Ústavu pro studium totalitních režimů – kapitola 355 za rok 2013.

Na 4. jednání dne 20. března 2014 Rada Ústavu schválila Výroční zprávu za rok 2013, která byla následně předložena Senátu PČR.

Na 5. jednání dne 9. dubna 2014 proběhly pohovory s kandidáty na post ředitele ÚSTR. Následně byla uskutečněna dvě kola volby ředitele. Do druhého kola postoupil Zdeněk Hazdra a Muriel Blaive. Ve druhém kole žádný kandidát zvolen nebyl.

Na 6. jednání dne 16. dubna 2014 Rada Ústavu schválila změnu čl. 5 odst. 14 Jednacího řádu. Zápisy z jednání se nadále budou zveřejňovat až ve verifikované podobě. V neveřejné části zasedání proběhlo třetí kolo volby ředitele Ústavu, ve kterém byl zvolen dosavadní 1. náměstek Zdeněk Hazdra.

Na 7. jednání dne 22. dubna 2014 Rada Ústavu dle ust. § 9 odst. (1), písm. b) zákona číslo 181/2007 Sb. o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek v platném znění přijala rezignaci dosavadní ředitelky ÚSTR Pavly Foglové k 30. dubnu 2014 a jmenovala k témuž datu ředitelem Zdeňka Hazdra.

Na 8. jednání dne 29. května 2014 Rada Ústavu projednala Směrnice o autodopravě a schválila posunutí účinnosti nového Organizačního řádu k 1. lednu 2015. Dále Rada Ústavu projednala možné dopady zrušení ustanovení § 37 odst. 11 zákona č. 499/2004 Sb.

9. jednání dne 3. července 2014 proběhlo formou výjezdního zasedání v pobočce ABS v Kanicích. Na základě předložené Zprávy o kontrole digitalizovaných archiválií ABS uložila Rada Ústavu řediteli ÚSTR, aby po dohodě s ředitelkou ABS zjednal nápravu a do budoucna rizika pochybení minimalizoval. Rada Ústavu dále vyjádřila vůli zrušit nový Organizační řád, pokud ředitel Ústavu předloží ke schválení novou verzi tohoto dokumentu.

Na 10. jednání dne 28. července 2014 Rada Ústavu projednala odvolání proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 3 ve věci údajného nezákonného odvolání a propuštění bývalého ředitele ÚSTR Daniela Hermana.

Rada Ústavu, ve smyslu ustanovení § 9 odst. 1, písm. f) zákona č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů, schválila per rollam podklady pro Návrh rozpočtu kapitoly 355 – Ústav pro studium totalitních režimů na rok 2015.

Na 11. jednání dne 26. srpna 2014 Rada Ústavu jmenovala na základě návrhu ředitele 11 členů Vědecké rady. Formou per rollam byl dále k 10. říjnu 2015 mezi členy Vědecké rady jmenován historik Mgr. Vojtěch Vlček.

Na 12. jednání dne 24. září 2014 byla Radě Ústavu předložena Závěrečná zpráva pracovní komise pro přezkum procesu digitalizace. Rada Ústavu si schválila nový Jednací řád, projednala Směrnici o projektovém řízení a doporučila vedení Ústavu, aby ji předložilo Radě ke schválení v podobě řádu, neboť se jedná o metodický dokument. Na neveřejné části jednání schválila Rada Ústavu dalšího člena Vědecké rady – historika prof. Pavla Koláře (Evropský univerzitní institut, Florencie).

Na 13. jednání dne 22. října 2014 byl Radě Ústavu předložen harmonogram zavedení doporučení ze Zprávy Komise pro kontrolu procesu digitalizace. Na jeho základě Rada uložila řediteli, aby jí ve stanovených termínech předkládal podrobné zprávy o plnění úkolů definovaných tímto harmonogramem. Rada Ústavu schválila Řád projektového řízení ÚSTR.

Na 14. jednání dne 12. listopadu 2014 Rada Ústavu projednala věcný záměr Organizačního řádu, který počítá s reorganizací ÚSTR, s tím, že připomínky k návrhu nového Organizačního řádu členové Rady zašlou do 21. listopadu 2014.

Na 15. jednání dne 25. listopadu 2014 byl Radě Ústavu předložen protokol z kontroly Archivní správy, která potvrdila výsledky interní Zprávy o kontrole digitalizovaných archiválií ABS. Rada Ústavu projednala návrh nového Organizačního řádu a uložila řediteli Ústavu, aby po zapracování připomínek připravil finální podobu Organizačního řádu.

Na 16. jednání dne 16. prosince 2014 Rada Ústavu schválila nový Organizační řád, který počítá s reorganizací. Nový Organizační řád vstoupí v platnost 1. dubna 2015. Zároveň Rada Ústavu zrušila k 31. březnu 2015 stávající Organizační řád a k datu schválení tohoto řádu zrušila Rada Organizační řád schválený 27. listopadu 2013, který nenabyl účinnosti. Rada Ústavu schválila Plán činnosti Ústavu pro studium totalitních režimů na rok 2015 a uložila řediteli ÚSTR vytvořit první návrh Konceptce dlouhodobého odborného rozvoje Ústavu do 31. března 2015.

Příloha č. 2 – Podrobný přehled badatelských a dokumentačních projektů

Badatelské projekty¹¹

Představitelé nacistického represivního aparátu Protektorátu Čechy a Morava

Doba realizace: 2011–2015

Garant: Pavel Kreisinger

Externisté (2014): Vladimír Černý, Lenka Šteflová, Jiří Plachý, Václav Adamec, Jaroslav Nečas

Cílem projektu je zpracovat přehled a charakteristiky představitelů nacistického okupačního aparátu v Protektorátu Čechy a Morava. Zejména se jedná o příslušníky Tajné státní policie (gestapo), částečně též o příslušníky bezpečnostní služby (SD) a zpravodajské služby wehrmachtu (tzv. Abwehr). Cílem je pokus o zařazení jejich působení do dobového kontextu zejména v souvislosti s potíráním domácí rezistence. Součástí projektu je rovněž reflexe jejich osudů po skončení druhé světové války a případné využití komunistickými bezpečnostními složkami.

V rámci projektu byly publikovány studie v ústavních periodikách – v revue *Paměť a dějiny Mýtus Koslowski. Kriminální rada brněnské řídicí úřadovny gestapa Otto Koslowski* (PaD 4/2014) a *Dvě cesty na šibenici. Životní osudy příslušníků pražského gestapa Wilhelma Wollnera a Friedricha Dennerta* (PaD 2/2014), v *Securitas Imperii Gestapo proti katolické církvi. Zásah vůči opatství augustiniánů na Starém Brně a následné soudní spory* (SI 2/2014); další byly odevzdány do tisku. Pokračovaly práce na výběrové edici dokumentů *Představitelé gestapa na území Protektorátu Čechy a Morava*, jejíž součástí bude rozsáhlá edice dokumentů (rukopis bude odevzdán v roce 2015). Průběžně byl dále realizován archivní výzkum v domácích a zahraničních archívech a badatelských institucích (Archiv bezpečnostních složek – fondy Výpovědi zaměstnanců Gestapa a SD, Gestapo Hradec Králové a Pardubice, Stíhání nacistických válečných zločinců; Národní archiv – MV II Praha – Stíhání válečných zločinců; fondy regionálních archivů věnující se mimořádným lidovým soudům apod.). Průběžně byla aktualizována webová prezentace projektu. V rámci projektu byl zpracován odborný recenzní posudek pro *Časopis Slezského zemského muzea*. V roce 2014 byl odevzdán rukopis *Adolf Kolínský. Český dozorce ve službách gestapa*.

11 Bližší informace o konferencích a seminářích uspořádaných v rámci jednotlivých projektů viz Příloha č. 3. Podrobnější údaje o výstavách vytvořených v souvislosti s badatelskými projekty viz Příloha č. 5. Informace o zahraničních cestách dotčených v jednotlivých výstupech projektů v roce 2014 viz Příloha č. 9.

Protižidovská opatření na území Protektorátu Čechy a Morava a jejich realizace (1939–1945)

Doba realizace: 2011–2015

Garant: Jan Machala

Externisté (2014): Jakub Huška, Ondřej Kolář

Cílem projektu je zdokumentování úředních diskriminačních opatření, kterým bylo v průběhu okupace podrobeno obyvatelstvo židovského původu na území Protektorátu. Projekt se zaměřuje na aplikaci těchto opatření ve vybraných lokalitách s významnou židovskou komunitou. Jde zejména o každodenní úřední šikanu, k níž patřily např. zákazy vykonávání určitých činností, zákazy navštěvování určitých veřejných míst, jakož i nutnost podrobení se dalším omezením a předpisům (např. nošení hvězdy). Nedílnou součástí výzkumu je i přenášení těchto diskriminačních nařízení, vydávaných v nejvyšších patrech protektorátní správy (Úřad říšského protektora, protektorátní vláda) na podřízené složky (zemské a okresní úřady) a jejich aplikace v konkrétním prostředí. Cílem je postihnout, jakým způsobem jednotlivé zemské, okresní a obecní správy tato nařízení přizpůsobovaly místním podmínkám, zda se například znění jednotlivých opatření „směrem dolů“ zmírňovala, nebo naopak zostřovala; a to především v moravských lokalitách.

V roce 2014 pokračovaly redakční práce na připravované edici *Protižidovská opatření a jejich realizace na Moravě* (edice vybraných dokumentů, rukopis bude odevzdán v roce 2015). Výsledky projektu byly prezentovány na konferenci Katedry dějin státu a práva Právnické fakulty Moravské univerzity *Období nesvoloby 1938–1945* a na konferenci Muzea Kroměřížska *Židé a Morava*. Dále bylo publikováno několik studií v *Judaica Bohemiae* a ve sborníku z konference *Válečný rok 1943* (viz Příloha č. 6, publikace č. 12) a předneseno několik odborných přednášek pro veřejnost. V roce 2014 souběžně probíhal archivní výzkum v domácích i zahraničních archivních a badatelských institucích (Archiv bezpečnostních složek; Archiv Židovského muzea Praha; fondy židovských náboženských obcí; Národní archiv; Moravský zemský archiv; Bundesarchiv Berlin; Staatsbibliothek Berlin atd.).

Od eutanazie k vyhlazování Židů

Doba realizace: 2013–2016

Garant: Pavel Zeman

Externisté (2014): Michal Šimůnek, Jitka Balcarová

Cílem projektu je na příkladu vybraných skupin pachatelů německého původu pocházejících z Čech ukázat vývoj genocidních programů třetí říše od programu nacistické „eutanazie“ a „akce 14 f 13“ (zabíjení vybraných vězňů nacistických koncentračních táborů ve vybraných vyhlazovacích centrech „eutanazie“) k programu nacistického „konečného řešení židovské otázky“. V rámci nacistického „konečného řešení židovské otázky“ je věnována přednostní pozornost Akci Reinhardt

(„Aktion Reinhardt“) uskutečněné na území okupovaného Polska v letech 1941–1943 a pokračující v letech 1943–1945 na území severní Itálie jako tzv. nasazení R („Einsatz R“). Během těchto akcí bylo zavražděno více než 1 750 000 obětí židovského původu z různých evropských zemí, mezi nimi i z Čech a Moravy. Nedílnou součástí projektu je rámcové zpracování plánování a realizace programu organizované nacistické „eutanazie“ (1940–1941) a divoké „eutanazie“ (1941–1945) na území bývalé říšské župy Sudety a Protektorátu Čechy a Morava a rámcové podchycení počtu jejich obětí v letech 1940–1945. V rámci Akce Reinhardt je věnována pozornost obětem židovského původu z tzv. říšské župy Sudety a z Protektorátu Čechy a Morava.

V roce 2014 byly publikovány studie v domácích odborných periodikách a sbornících, např. *Evropa 1943 a německá okupační a genocidní politika* ve sborníku *Válečný rok 1943* (viz Příloha č. 6, publikace č. 12); *Zmizelá věda* v revue *Paměť a dějiny* (PaD 2/2014). V rámci projektu bylo realizováno několik seminářů pro odbornou a neobornou veřejnost. Výsledky projektu byly prezentovány na odborných konferencích doma (konference ÚSTR *Válečný rok 1944 v okupované Evropě a Protektorátu Čechy a Morava*; seminář o Prof. E. Starckensteinovi) i v zahraničí (polská *Medizin im besetzten Polen im Schatten des Nationalsozialismus*). V roce 2014 probíhal vedle domácích archivů a institucí (Archiv bezpečnostních složek, Archiv Židovského muzea, Národní archiv Praha, Psychiatrická léčebna Dobřany, Městský úřad Dobřany – Matriční knihy psychiatrické léčebny v Dobřanech, regionální archivy) archivní výzkum i v zahraničních archivních a badatelských institucích (Bundesarchiv Berlin, Bundesarchiv Ludwigsburg; Universitätsbibliothek a Württembergische Landesbibliothek Stuttgart).

Ukrajinská povstalecká armáda

Doba realizace projektu: 2012–2016

Garant: David Svoboda

Badatelský projekt má za cíl kriticky reflektovat nejsilnější antisovětskou sílu v sovětské sféře vlivu, jež své aktivity udržovala v chodu do poloviny 50. let. Z původně na Československo zaměřeného zkoumání se rozrostl projekt snažící se podchytit celou šíři problematiky v tehdejší východní Evropě. Projekt zkoumá genezi a činnost Organizace ukrajinských nacionalistů a činnost Ukrajinské povstalecké armády na území států sovětské sféry vlivu a Československa v poválečných letech.

V roce 2014 vyšly dílčí studie v ústavních periodikách – v *Paměť a dějiny* studie *Loučení bez dojetí. Češi a ukrajinská autonomie na Podkarpatské Rusi za druhé republiky* (PaD 4/2014); v *Securitas Imperii* studie *Tenkrát na Volyni. Dilemata a činy ukrajinských nacionalistů pod německou okupací 1941–1943* (SI 2/2014). Množství výstupů na domácích a zahraničních seminářích.

řích a konferencích reflektovalo problematiku v širším tematickém rámci (ukrajinský politický exil, akce StB versus ukrajinská menšina v Československu, partyzáni v SSSR za 2. světové války), např. Bad Wiessee – konference *Partisanen und Aufstandsbewegungen während des Zweiten Weltkriegs*; Užhorod – *Podkarpatská Rus v československém státě (1918–1945)*. Pokračovala úprava webových stránek projektu. Probíhala prezentace projektu v médiích a přednášky pro veřejnost.

Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921–1989)

Doba realizace: 2008–2016

Garant: Petr Anev

Spolupracovníci (2014): Milan Bárta, Jiří Urban, Roman Vondra

Externisté (2014): Jiří Plachý, Jakub Rákosník, Jan Adamec, Martin Pražák, Matěj Bílý, Markéta Bártová, Radim Krupica, Luboš Kokeš, Vladimír Černý

Prioritou výzkumu Komunistické strany Československa je definování role a postavení československého komunismu ve struktuře mezinárodního komunistického hnutí a přehledné zpracování životopisných medailonů vedoucích funkcionářů KSČ. Badatelské úsilí se koncentrovalo na vývoj organizační struktury a vedoucí představitelé aparátu Komunistické strany Československa (výstupem bude *Biografický slovník vedoucích představitelů KSČ 1921–1989*).

V roce 2014 pokračovala příprava biografického slovníku. Ke konci roku 2014 bylo dokončeno 273 hesel z proponovaných 328 hesel (v roce 2014 bylo zpracováno celkem 70 medailonů). Pokračovala úprava webových stránek projektu na <http://www.ustrcr.cz/cs/vyvoj-a-organizacni-struktura-ksc>. V rámci ÚSTR proběhl seminář věnovaný osudům vybraných komunistických funkcionářů nazvaný Trpký osud zakladatelů KSČ.

Československá justice v letech 1948–1989 a její role při trestněprávní perzekuci odpůrců režimu

Doba realizace: 2008–2016

Garant: Jaroslav Pažout

Externisté (2014): Alena Šimánková, Tomáš Bursík, Lucie Špinková, Jiří Bernas, Martin Kupec

Projekt si klade za cíl komplexní zpracování personálního složení, organizace a fungování nejvyšších orgánů justice, konkrétně soudnictví a prokuratury, přičemž bude sledována i jejich role v trestněprávní perzekuci odpůrců režimu v Československu. Projekt je založen na náročném primárním výzkumu. Součástí projektu bude též průzkum a vytvoření prvotních soupisů některých částí fondů Národního archivu, které mají vztah ke sledovanému tématu, tak aby s nimi mohlo být efektivně pracováno v průběhu práce na projektu a aby mohly být využity i jinými badateli.

V roce 2014 byla v rámci projektu uzavřena čtyřstranná smlouva mezi ÚSTR, ABS, Národním archivem

a Právnickou fakultou UK v Praze. Probíhal primární pramenný výzkum ve fondech Národního archivu, Archivu bezpečnostních složek, Státního archivu v Bratislavě a také v Národní knihovně. Projekt byl veřejnosti představen na konferenci *Výsledky základního výzkumu v oblasti činnosti Ministerstva spravedlnosti v letech 1948–1953 se zaměřením na legislativní činnost na Právnické fakultě UK v Praze*, ze které bude publikován sborník příspěvků.

Vývoj státně bezpečnostních složek

Doba realizace: 2008–2014

Garant: Milan Bárta, Jan Kalous

Externisté (2014): Jerguš Sivoš, Michal Miklovič, Šárka Kůsová

V průběhu roku 2014 pokračoval badatelský výzkum organizační struktury a personálního obsazení jednotlivých organizačních složek Státní bezpečnosti. Garanti studovali v řadě archivů, především v Archivu bezpečnostních složek (např. fondy Studijního ústavu, sekretariátu ministra vnitra, regionální útvary SNB), ale i v Národním archivu (Předsednictvo ÚV KSČ, sekretariát ÚV KSČ, branně-bezpečnostní oddělení atd.) a regionálních archivech.

V roce 2014 pokračovaly práce na biografickém slovníku představitelů operativních správ Státní bezpečnosti v letech 1953–1989, který bude mapovat kariéry vedoucích funkcionářů těchto složek Státní bezpečnosti: rozvědka, kontrarozvědka, vojenská kontrarozvědka, správa sledování, správa operativní techniky, správa ochrany stranických a státních činitelů (informace na <http://www.ustrcr.cz/cs/bezpecnostni-apat-mv>); rukopis bude dokončen a odevzdán v průběhu roku 2015.

V revue *Paměť a dějiny* a v *Securitas Imperii* bylo publikováno několik studií. Především v rubrice *Struktury moci – Ve službách strany. Hlavní výbor KSČ na Federálním ministerstvu vnitra ČSSR v roce 1989* (PaD 3/2014); „*Situace se dá zvládnout pomocí policejních prostředků*“. *Federální ministerstvo vnitra v roce 1989* (PaD 4/2014); *Podíl československé Bezpečnosti na přípravě a provedení měnové reformy v roce 1953* (SI 1/2014). Problematikou bezpečnostního aparátu se také zabývaly příspěvky a vystoupení na konferencích a seminářích (konference *Roky prelomu* v Trnavě, konference policejních historiků v Bratislavě, konference ÚSTR *Československo v letech 1954–1962* v Českých Budějovicích, konference *ÚPN 1989 – rok změny* v Bratislavě, konference *Secret Services after Stalin's Death in Communist Central and Eastern Europe 1953–1960* v maďarské Šoproni ad.).

V průběhu roku byl připravován projekt, který na stávající naváže a bude se zabývat historií StB v letech 1945–1953.

Ústav dlouhodobě spolupracuje s rakouským Ludwig Boltzmann Institut při analýze aktivit československých zpravodajských služeb na území Rakouska v letech 1945–1989 a se slovenským Ústavem paměti národa.

Třídní justice a vězeňství

Doba realizace: 2008–2014

Garant: Jiří Urban, Jaroslav Rokoský

Projekt zkoumá postavení a činnost komunistického Ministerstva spravedlnosti a jemu podřízených justičních složek v období budování komunistického režimu a jeho upevňování a fungování v průběhu dalších desetiletí 20. století. Výzkum se zaměřuje také na některé specifické aspekty čs. vězeňství jako součásti represivního aparátu totalitních režimů.

V roce 2014 probíhal archivní výzkum zaměřený na praktiky tzv. kabinetní justice a na trestní pravomoc národních výborů (ve fondech Právníká komise ÚV KSČ, Ministerstvo spravedlnosti – Karel Klos, Alexej Čepička, branně-bezpečnostní oddělení ÚV KSČ, Státní soud Praha v Národním archivu; fondy Studijního ústavu MV, personální spisy příslušníků a zaměstnanců uložené v Archivu bezpečnostních složek; oblastní a okresní archivy) a pokračovala úprava webové prezentace projektu, viz <http://www.ustrcr.cz/cs/tridni-justice-1948-1960> a <http://www.ustrcr.cz/cs/vezenstvi-vceskych-zemich-1938-1989>. Proběhly práce na monografii věnované struktuře a fungování bezpečnostních trojek a pětiek na poli tzv. kabinetní justice, rukopis bude odevzdán v roce 2015.

Zánik agrární strany a pád československé demokracie

Doba realizace: 2012–2015

Garant: Petr Anev

Projekt se snaží analyzovat okolnosti zániku agrární strany, a to v širších politických souvislostech. Zánik agrární strany je úzce spojen se zánikem čs. demokracie jak v době před druhou světovou válkou, tak po roce 1945. Důraz bude kladen na období po roce 1938.

V roce 2014 byla připravována monografie se stejným názvem jako samotný projekt, vzhledem k nárůstu množství nashromážděných materiálů se rozšířil i předpokládaný objem publikace, rukopis bude odevzdán v roce 2015.

Protikomunistický odboj

Doba realizace: 2008–2014

Garant: Libor Svoboda

Kmenoví zaměstnanci: Libor Svoboda, Jaroslav Rokoský, Martin Tichý, Martin Jindra, Petr Blažek

Hlavním badatelským úkolem skupiny je výzkum dějin tzv. třetího (protikomunistického) odboje a odporu. Vedle toho se ovšem jednotliví členové skupiny podílejí na samostatných výzkumných, vzdělávacích (výuka na vysokých školách) a popularizačních projektech (prezentace činnosti Ústavu v médiích, přednášková činnost) jak v rámci ÚSTR, tak mimo něj.

Na činnosti skupiny se podílejí i další zaměstnanci ÚSTR a ABS (Markéta Doležalová, Petr Mallota, Stanislava Vodičková, Anna Macourková, Světlana Ptáčnicková, Marie Bočková) a externisté, vesměs pracovníci

archivů, badatelských institucí a vysokých škol (Ondřej Hladík, Alena Šimánková, Lubor Václavů, Olga Bezděková, Kristýna Vlachová, ad.).

Činnost skupiny lze rozdělit do několika okruhů: Samotný výzkum a prezentace jeho výsledků (účast na konferencích, publikace v odborném tisku), příprava encyklopedie třetího odboje, příprava bibliografie třetího odboje, příprava výstav a konferencí, popularizace výzkumu, prezentace v médiích. Publikace v ústavních i mimoústavních periodikách.

V průběhu roku 2014 se členové skupiny podíleli na přípravě dvou publikací: Jaroslav Rokoský: *Dvakrát otrokem. Paměti agrárníka Oldřicha Suchého* (viz Příloha č. 6, publikace č. 1); Libor Svoboda – Martin Tichý: *Cesty za svobodou. Kurýři a převaděči v padesátých letech 20. století* (viz Příloha č. 6, publikace č. 11) a pravidelně publikovali v ústavních („*Opuštění republiky*“). *Devět dokumentů k odsouzení Karla Kryla v roce 1975*, PaD 3/2014; *Happeningem proti totalitě. Společnost za vešlejší současnost v roce 1989*, PaD 3/2014; *Slovenský následovník? Šest dokumentů k sebeupálení Michala Lefčíka v Košicích 11. dubna 1969*, PaD 1/2014; *Poučení komunistické strany z krizového vývoje v roce 1953. Instrukce pro likvidaci masových nepokojů*, SI 1/2014) i mimoústavních odborných periodikách (např. slovenská *Historická revue*) a publikacích a podíleli se na řadě tematických čtvrtletních akcí pořádaných v ÚSTR (Martin Tichý, Petr Blažek).

Výstava *Králové Šumavy* byla prezentována doma i v zahraničí (v rakouském Bad Leonfeldenu, Ostbayerische Technische Hochschule ve Weidenu). Členové skupiny se rovněž podíleli na přípravě výstav *Živé pochodně. Sebeupálení jako radikální politický protest; Rok 1989; Jan Palach '69; Odkaz s lidskou tváří* (vystavena v polském městě Łądek-Zdrój), které byly prezentovány v roce 2014.

Členové skupiny se aktivně podíleli na organizaci konference věnované dění v Československu v letech 1954–1962, pořádané ve spolupráci s Jihočeským muzeem a SOKA v Českých Budějovicích, kde také aktivně vystoupili Libor Svoboda, Jaroslav Rokoský, Petr Blažek, Martin Jindra a Martin Tichý; účastnili se vědeckých konferencí a dalších akcí (např. konference Třetí odboj na Klatovsku a Domažlicku; Polistopadové cesty; Kontexty 17. listopadu), a to i mezinárodních (seminář Položili svůj život za svobodu v Českém centru v Budapešti; Panelová diskuse 25 rokov slobody v Bratislavě), a řady seminářů pořádaných ÚSTR, aktivně se podíleli na besedách pro veřejnost, přednáškové a popularizační činnosti na veřejnosti a ve školách i na prezentaci své práce v médiích.

Členové skupiny navštívili v rámci archivního bádání řadu domácích archivů (Archiv bezpečnostních složek – fondy Studijního ústavu, Vyšetřovací spisy, Objektové svazky, Personální spisy příslušníků MV, ZSGŠ, VKR, PS a VMV, Národní archiv – fondy Státní soud, Státní

prokuratura, Vězeňské spisy, Policejní prezidium; SOA Třeboň, SOA Zámorsk, SOA Plzeň, SOkA Pardubice, SOkA Jindřichův Hradec, SOkA Tábor, SOkA České Budějovice.

Odboj a perzekuce křesťanů v době nacismu a komunismu (1938–1989)

Doba realizace: 2009–2015 (zahrnuje zkoumané období 1938–1945), 2015–2018 (zahrnuje zkoumané období 1948–1989)

Garant: Markéta Doležalová

Kmenoví zaměstnanci: Stanislava Vodičková, Martin Jindra

Externisté: Martin Flosman, Andrea Boňová, Michal Pehr, Martin Hemelík, Martin Vaňáč

V roce 2014 se hlavní pozornost řešitelů koncentrovala na občany, kteří se hlásili ke křesťanským církvím, především pak na duchovní katolické církve, Česko-bratrské církve evangelické, Jednoty bratrské, Jednoty česko-bratrské, Církve československé (husitské) a Pravoslavné církve. Základní archivní výzkum se v tomto roce zaměřil na období druhé světové války, reflektoval však i události z období komunistické totalitní moci. Cílem projektu je na základě analýzy a komparace definovat a na modelových příkladech konkretizovat rozsah a formy rezistence a perzekuce duchovních v období nacistické okupace a komunistického režimu. Řešitelé projektu spolupracují s jednotlivými církvemi, státními archivy, Českou křesťanskou akademií, českou sekci Vatikánského radia a dalšími institucemi. První část projektu bude ukončena v roce 2015 publikací *Čeští duchovní v koncentračním táboře Dachau*.

V rámci projektu byly napsány a redakčně připravovány biogramy perzekvovaných kněží a řeholníků a seznamy vězňů řeholníků a řeholnic v letech 1948–1968. Celkem bylo odevzdáno 45 biogramů perzekvovaných duchovních osob. V rámci projektu se uskutečnila řada přednášek týkajících se represe vůči církvím za nacistického a komunistického režimu. Výsledky projektu byly prezentovány v rozhlase a televizi. Pokračovalo natáčení rozhovorů s pamětníky. Průběžně byla aktualizována webová prezentace projektu. V rámci projektu proběhlo studium řady archivních fondů, např. Státní úřad pro věci církevní 1949–1956, Státní soud Praha, Předsednictvo ÚV KSČ, sekretariát ÚV KSČ v Národním archivu; fond Ústřední národní správa, zápisy z jednání i personální materiály v Ústředním archivu a muzeu Církve československé husitské; fond Synodní rada v archivu Česko-bratrské církve evangelické; studium v regionálních archivech; mj. také archivu Rádía Vatikán Řím).

Byla navázána spolupráce se čtyřmi teologickými fakultami, v rámci této spolupráce proběhly přednášky pro studenty uvedených fakult na téma perzekuce duchovních osob za nacismu i komunismu a kritického přístupu k materiálům bezpečnostních složek při studiu případů této perzekuce.

Pracovníci projektu se podíleli na organizačním a obsahovém zajištění konference *Církev za totality, lidé a místa* spolupořádané ÚSTR a kanonií premonstrátů kláštera v Teplé ke stému výročí narození opata Heřmana Josefa Tyla.

Putovní výstavy *Diktatura versus naděje, Milovat dobro a odporovat zlu* (Josef kardinál Beran) navštívily v průběhu roku další místa v České republice a v zahraničí (v Itálii).

V roce 2014 byl odevzdán rukopis kritické edice dokumentů vysílání české redakce Vatikánského rozhlasu z let 1950–1958 a rukopis publikace *Česká pravoslavná církev od Mnichova po obnovu v roce 1945*.

Byly publikovány studie v ústavních (*Spravedliví musí trpět. Dopady operace Anthropoid, zejména na moravskou část České pravoslavné eparchie*, PaD 2/2014; *Slyšte to, všichni lidé, všichni obyvatelé světa, naslouchejte. O vysílání české redakce vatikánského rozhlasu*, PaD 1/2014; „*Všechno bylo zakázáno, a přesto se toho dalo tolik dělat.*“ *Devadesátiletá pouť p. Bohumila Koláře*, PaD 3/2014; *Česká pravoslavná církev v letech 1942–1945*, SI 2/2014) i neústavních periodikách (Hlas pravoslaví, Český zápas, Evangelický kalendář, Kalendář Blahoslav atd.), proběhla řada přednášek pro školy i veřejnost.

Proběhly úpravy webových stránek projektu.

Šlechta českých zemí v konfrontaci s totalitními režimy 20. století

Doba realizace: 2011–2016

Garant: Dita Jelínková

Externisté (2014): Jan Ivanov

Cílem projektu je výzkum postupné degradace postavení šlechty v české společnosti směřující až k likvidaci šlechty jakožto sociální skupiny komunistickým režimem. V rámci projektu jsou sledovány obecné procesy sociální, ekonomické a politické transformace československé společnosti prizmatem této sociální skupiny. Cílem je dospět k obecnějším závěrům o postojích, strategiích a vzorcích chování šlechty v období 1938–1945, 1945–1948 a 1948–1989.

Výzkum se soustřeďuje na všechny aspekty postojů, strategií a vzorců chování příslušníků šlechty ve vztahu k nacistické a komunistické moci. Projekt je rozdělen formálně do čtyř dílčích oblastí, zachycujících jak odpor příslušníků šlechty vůči totalitě, příp. zapojení do odboje, tak i perzekuci na straně jedné a kooperaci či jakoukoliv formu participace na nacistickém, resp. komunistickém režimu na straně druhé. Činnost v rámci projektu lze rozdělit do několika okruhů: primární výzkum a prezentace jeho výsledků (publikace výsledků výzkumu v odborných periodikách, účast na konferencích), transkripce ego-dokumentů z rodinných archivů šlechty, dokumentace rodinných archivů šlechty, příprava monografie jako konečného výstupu projektu, příprava výstavy.

V rámci projektu bylo v roce 2014 publikováno několik odborných studií v domácích vědeckých periodikách (např. *Politika*, *každodennost a paměť*. Reflexe „světem otřásajících událostí“ v egodokumentech rodu Kálnoky v časopisu *Moderní dějiny*; *Osudy aristokracie v Protektorátu*. Perzekuce české šlechty se zřetelem k chlumecké větvi rodu Kinských v revue *Paměť a dějiny*, PaD 2/2014). Průběžně byl dále realizován archivní výzkum v domácích a zahraničních archivních a badatelských institucích (fond T – tajné a fond D – důležité v Archivu Kanceláře prezidenta republiky; fondy Státního tajemníka úřadu říšského protektora a fond NSDAP v Národním archivu, Österreichisches Staatsarchiv Wien, mezinárodní workshop při zahájení projektu *Enteignung, Vertreibung, Rückkehr* atd.). Pokračovaly práce na dokumentaci fondů rodinných archivů pro výzkum dějin šlechty ve 20. století (šlechtické rodinné archivy v Moravském zemském archivu, SOA Zámorsk a dalších). Proběhla přednáška pro veřejnost. Dále byla uskutečněna výstava *Ve znamení tří deklarácí... Šlechta v letech nacistického ohrožení československého státu*, pořádaná Ústavem pro studium totalitních režimů v prostorách Novoměstské radnice v Praze (6.–26. října 2014).

Film a dějiny totalitních režimů

Doba realizace: 2010–2015

Garant: Petr Kopal

Spolupracovníci: Kamil Činátl a Jaroslav Pinkas

Externisté: Jan Adamec (FF UK), Marie Barešová (NFA), Petr Bednařík (FSV UK), Petr A. Bílek (FF UK), Jindřiška Bláhová (Cinepur), Jaromír Blažejovský (FF MU), Petr Cajthaml (Archiv UK), Martin Ciel (FTF VŠMU), Mária Ferenčuhová (FTF VŠMU), Tomáš Hála (NFA), Radim Hladík (FSV UK), Jan Jaroš (filmový historik a publicista), Martin Kaňuch (Slovenský filmový ústav), Václava Kofránková (Literární akademie Praha), Petr Koura (FF UK, Literární akademie), Miloslav Kučera (režisér-dokumentarista), Stanislava Přádná (FF UK), Luboš Ptáček (FF UP), Daniel Růžička (ČT), Petr Slinták (filmový historik a publicista), Pavel Suk (FSV UK), Martin Štoll (FSV UK)

Projekt se zabývá výzkumem filmů jako cenného pramene a nástroje nacistické a komunistické ideologické manipulace (propagandy). Jeho cílem je analyzovat, jak přesně filmová tvorba v rámci totalitního systému fungovala, jaké byly její úkoly a možnosti a jak byla recipována.

V roce 2014 v rámci projektu proběhlo na ÚSTR několik filmových seminářů (Hořící keř. Jan Palach v kulturní paměti; Česká století; Ve stínu), byly publikovány studie k tématu (např. *Kdo hledá „hranici konstruktů“*. Pokus o definice (jednoho) normalizačního filmu v publikaci *Informační boj o Československo/v Českoslo-*

vensku (1945–1989), viz Příloha č. 6, publikace č. 13; konaly se přednášky a diskuse na půdě Ústavu i mimo ni (na různých seminářích a konferencích). V roce 2014 vyšla publikace *Film a dějiny 4: Normalizace* ve spolupráci s nakladatelstvím Casablanca (viz Příloha č. 6, publikace č. 3), probíhaly práce na publikaci *Král Šumavy*, která vyjde v roce 2015. V prosinci 2014 se na Ústavu uskutečnila jednodenní konference *Film a televize v době tzv. přestavby*. Pokračovala aktualizace webové prezentace (<http://www.ustrcr.cz/cs/film-a-dejiny>).

Dokumentační projekty¹²

Dokumentace popravených bývalých československých státních občanů ve věznicích v Berlíně-Plötzensee

Doba realizace: 2013–2015

Garant: Pavel Zeman

Externisté (2014): Markéta Fousková, Jan Dobeš

Cílem projektu je vytvořit reprezentativní přehled československých odbojářů a dalších bývalých československých státních občanů popravených v Berlíně-Plötzensee za 2. sv. války se základními biografickými údaji.

V roce 2014 pokračovaly práce na databázi bývalých československých státních občanů popravených za druhé světové války v bývalé věznicích v Berlíně-Plötzensee. Současně probíhal archivní výzkum v domácích (Archiv bezpečnostních složek Praha – Sběrka písemností ústavů SS na území Protektorátu 1939–1945, Různé bezpečnostní složky 1938–1945, Stíhání nacistických válečných zločinců; Národní archiv – Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě, Úřad říšského protektora v Čechách a na Moravě, Ministerstvo vnitra, Londýn (1913) 1940–1945 (1947); ve státních oblastních a okresních archivech atd.) i zahraničních archivech (Bundesarchiv Berlin) a jeho výsledky byly v podobě základních biografických údajů popravených bývalých československých státních občanů zapracovány do uvedené databáze. Poznatky získané z archivních dokumentů uložených v domácích archivech byly současně komparovány s údaji obsaženými v zahraničních publikacích, v nichž již byly publikovány seznamy popravených ve věznicích v Berlíně-Plötzensee.

Dokumentace popravených z politických důvodů 1948–1989

Doba realizace: 2008–2015

Garant: Petr Mallota

Spolupracovníci: Markéta Doležalová

Cílem projektu je zpracování biogramů všech přibližně 267¹³ popravených z politických důvodů včetně shromáždění reprezentativních dokumentů a vybraných fotografií. Dokončené životopisy byly průběžně

12 Bližší informace o konferencích a seminářích uspořádaných v rámci jednotlivých projektů viz Příloha č. 3. Podrobnější údaje o výstavách vytvořených v souvislosti s dokumentačními projekty viz Příloha č. 5. Informace o zahraničních cestách dotčených v jednotlivých výstupech projektů v roce 2014 viz Příloha č. 9.

13 V rámci projektu padlo rozhodnutí zpracovat všechny případy popravených, u nichž existuje podezření na politické důvody, a teprve poté rozhodnout, jaká jména budou vyřazena (původní seznam 245 popravených z politických důvodů některá jména neobsahoval).

umístovány na webovou stránku Ústavu (<http://www.ustrcr.cz/cs/dokumentace-popravenych-politicke-duvody-48-89>). Ke konci roku 2014 bylo i za pomoci externích spolupracovníků (jejich podíl je cca 50%) zpracováno 245 hesel (tj. 92 % z celkového počtu). Na webových stránkách Ústavu je nyní zveřejněno celkem 130 hesel. Současně se stávající hesla redakčně připravovala ke knižní edici (biografický slovník, rukopis bude odevzdán v roce 2015) a rovněž probíhaly práce na aktualizaci již zveřejněných hesel. Za rok 2014 bylo celkem zpracováno 6 nových hesel. Bylo zveřejněno několik studií v periodikách ÚSTR (Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec. *Spekulace, fakta a role Jiřího Vovsa v Securitas Imperii*, SI 1/2014; *Mýty a skutečnosti. Hledání pravdy o činnosti protikomunistické odbojové organizace Praha – Žatec a kauza Jiří Voves v Paměť a dějiny*, PaD 1/2014) i mimo něj, téma bylo prezentováno na konferencích (*Třetí odboj na Klatovsku a Domažlicku*).

Dokumentace osob usmrčených na státní hranici 1948–1989

Doba realizace: 2008–2014

Garant: Tereza Mašková

Externisté (rok 2014): Martin Pulec,

Martin Dudáš (stážista)

Spolupracovníci: Vojtěch Ripka

Cílem projektu je zpracovat biogramy a sadu dat, které se zaměřují na osoby usmrčené na československé státní hranici v letech 1948–1989. Biogramy usmrčených osob, jejichž výběr probíhal na základě ukazatelů, jakými jsou období, způsob usmrcení, státní příslušnost, směr přechodu a místo přechodu, obsahují podstatná fakta o události na hranici včetně místa, času, příčiny úmrtí, fotografie, osobní informace o usmrčené osobě a rešerši pramenů. Celkový počet biogramů na webových stránkách projektu (<http://www.ustrcr.cz/cs/dokumentace-usmrčených-statní-hranice>) dosáhl 80 hesel, v roce 2014 bylo 12 hesel upraveno či doplněno na základě nově zjištěných informací.

V roce 2014 byl aktualizován web projektu o mapové podklady (místa usmrcení osob viz <http://www.ustrcr.cz/cs/mapy>) a záložku aplikace, která doplňuje spolupráci projektu se sdružením Post Bellum na mobilní aplikaci Místa Paměti národa a odkazuje na ni (<http://www.ustrcr.cz/cs/mobilni-aplikace-mista-pameti-naroda>, resp. <http://www.ironcurtainstories.eu>).

V roce 2014 bylo dokončeno sestavení sady dat ke všem případům usmrčených osob, které ÚSTR zdokumentoval (celkem 276 osob). Sada dat byla na podzim 2014 zpřístupněna v Českém sociálněvědním datovém archivu Sociologického ústavu AV ČR, který data zpracoval do finálního formátu dat. Databázi doplňuje kódovací kniha a expertní text hodnotící. Sada dat byla na podzim 2014 dvakrát veřejně prezentována – v Sameťovém centru a na Filozofické fakultě UK.

Proběhla konzultace pro Národní park Podyjí plánující projekt k připomínce železné opony na svém území a navázání užší spolupráce (společně se Skupinou vzdělávání).

V roce 2015 bude odevzdán rukopis publikace o usmrčených na státní hranici.

Underground v regionech

Doba realizace: 2012–2016

Garant: František Stárek, Ladislav Kudrna

Externisté (rok 2014): Eduard Vacek

Projekt se soustředí na dokumentaci regionálních undergroundových aktivit. Vedle zachycení struktury a projevů undergroundu se hodlá zaměřit na jeho reflexi v písemnostech státních orgánů.

V roce 2014 probíhal systematický archivní výzkum, uskutečnila se řada přednášek, seminářů a připravovaly se podklady pro rozsáhlý dokument o undergroundu pro Českou televizi.

Archivní výzkum: Archiv bezpečnostních složek: spisové fondy Veřejné bezpečnosti (Deníky vyšetřovacích spisů, Protokoly událostí, X. správa SNB, HS-VB Praha); Národní archiv: fondy: Předsednictvo ÚV KSČ 1962–1989; Sekretariát ÚV KSČ 1962–1989, Byro ÚV KSČ 1968–1971; Ideologická komise ÚV KSČ 1969–1989; Oddělení stranických orgánů – krajské, městské a okresní konference KSČ 1959–1966, zasedání plén KV KSČ a MV KSČ 1960–1967; Politicko-právní komise byra ÚV KSČ pro řízení stranické práce v Čechách 1969–1970; Porady tajemníků ÚV KSČ 1954–1966; Právní komise při ÚV KSČ 1964–1968; Ústav dějin KSČ (1946) 1950–1970; Ústřední kulturně propagační komise a kulturně propagační oddělení ÚV KSČ; Ústřední výbor KSČ 1945–1989, Kancelář tajemníka ÚV KSČ Oldřicha Švestky, 1970–1975; ÚV KSČ – I. oddělení, rezoluce a závazky 1967–1976; Výkonný výbor předsednictva ÚV KSČ 1968–1969.

Probíhá studium a vyhledávání současných míst pobytů pamětníků na Liberecku, v Ústí nad Labem a Teplicích. Stále probíhá sběr dokumentačního materiálu ze soukromých archivů, hlavně fotografií a filmových záběrů, které jsou rovněž používány v dokumentárním seriálu *Fenomén underground*.

Výstupy za rok 2014: celoročně probíhaly přednášky, projekce filmů a besedy pro veřejnost a školy doma i v zahraničí. Garanti projektu přispívali do mimoústavních periodik (*Fakta & svědectví*; *Voknoviny*). Také se aktivně zapojili do projektu *Filmy do škol*. V Teplicích se konal úspěšný seminář *Underground v Teplicích 1978–1989*. Na Slovensku proběhly přednášky a besedy v Levoči a Košicích v rámci festivalu *Genius loci*. Probíhaly přípravné práce a psaní textů pro revue *Paměť a dějiny* č. 1/2015, které bude věnováno undergroundu.

Protikomunistické letáky a tiskoviny v totalitním Československu 1948–1953

Doba realizace: 2014–2017

Garant: Petr Mallota

Spolupracovníci: Martin Jindra

Projekt na základě archivního výzkumu zdokumentuje v plné šíři existenci „protistátních“ letáků i obdobných ilegálních tiskovin, jež vznikly v Československu jako výraz odporu proti totalitní moci v letech 1948–1953. Srovná tyto letáky s obdobnými materiály z let nacistické okupace ČSR a s protikomunistickými tiskovinami z jiných sovětských satelitů, uvede je do historických souvislostí a charakterizuje jejich autory a šířitele. Finálním výstupem bude edice dokumentů (letáků).

V roce 2014 probíhaly přípravné práce na projektu, příprava archivních materiálů a výběr dokumentů, především v následujících archivních fondech: Archiv bezpečnostních složek (fondy Vyšetřovací spisy, Inspekce ministra vnitra ČSR-ČSSR, Velitelství Státní bezpečnosti, Zemský odbor bezpečnosti), Národní archiv (fondy Státní prokuratura Praha, Generální prokuratura Praha, Státní soud Praha, Policejní ředitelství Praha – všeobecná spisovna – 1941–1950, Ministerstvo spravedlnosti, Klosův archiv), Archiv Kanceláře prezidenta republiky (fond Kancelář prezidenta republiky), Moravský zemský archiv v Brně (fond Státní soud Brno).

Korpus jazyka StB

Doba realizace: 2014–2016

Garant: Tereza Mašková

Spolupracovníci: Vojtěch Ripka

Cílem projektu je vytvořit pomůcku, která by sloužila k výzkumu světa StB. Jazykový korpus (v podobě na CD a online) je klíčovou, neopominutelnou pomůckou v současné encyklopedice. Korpus je z hlediska uživatelů určen nejen historikům, lingvistům a sociálním vědcům, ale i širší veřejnosti. V první fázi projektu je hlavní náplní design korpusu skrze explorativní rozhovory a konzultace s odborníky a fundraising za účelem získání grantových prostředků. Projekt úzce spolupracuje s Ústavem českého národního korpusu Filozofické fakulty UK.

V roce 2014 se uskutečnila počáteční explorativní interview. Projekt byl prezentován na mezinárodní konferenci *Korpusová lingvistika* v září 2014 v Praze.

Kolektivizace venkova v Polabí – prosazování, odpor, rezidua

Doba realizace: 2014–2016

Garant: Jiří Urban

Projekt je orientovaný na meziregionální komparaci způsobů prosazování kolektivizace, nejrůznějších forem odporu proti tomuto prosazování i reziduí kolektivizace. Za osu takto pojatého regionálního výzkumu byla určena řeka Labe. Volba největší české řeky není náhodná. Sledování její linie totiž nabízí širokou škálu rozličných místních podmínek napříč několika správními oblastmi

a umožňuje sledovat a komparovat kolektivizační proces v geograficky a sociopoliticky odlišných podmínkách (nově dosídlené pohraniční oblasti, horské regiony Krkonoše a Českého středohoří, jejich podhůří, úrodné, výsostně zemědělské roviny, jakož i okolí významných průmyslových center). Výsledná práce tak bude moci vyličit osobité projevy i obecně platné tendence ve vztahu k prosazování kolektivizace a odporu proti ní a pomoci tak vystihnout podstatné rysy režimu, nakloněného totalitní kontrole zásob potravin. Zpracování tématu bude zasazeno do kontextu sociálních a hospodářských dějin.

Činnost v roce 2014 se zaměřila na heuristiku a primární výzkum v archivních fondech centrální i regionální proveniencí. Největší část tohoto výzkumu probíhala ve Státním okresním archivu Trutnov (f. ONV Vrchlabí, f. OV KSČ Vrchlabí, f. OV KSČ Dvůr Králové nad Labem, f. MNV Dolní Lánov, f. MO KSČ Dolní Lánov, f. JZD Dolní Lánov, f. MAV NF Dolní Lánov) a v Archivu bezpečnostních složek (f. Vyšetřovací spisy Hradec Králové). Studium literatury bylo zaměřeno především na relevantní zahraniční tituly převážně britské a americké historiografie. V roce 2014 byly zpracovány studie pro domácí (*Využívání spolupracovníků Státní bezpečnosti při prosazování kolektivizace východočeského venkova pro Sborník Vědecká kavárna v Pardubicích*) i zahraniční periodika (do tisku v polském IPN odevzdán text studie *The post-February 1948 introduction of a centrally planned economy to Czechoslovak agriculture: system of compulsory deliveries and peasants' responses*). Proběhly přednášky pro veřejnost.

StB a Stasi, vztahy a spolupráce československých a východoněmeckých bezpečnostních orgánů v letech 1969 až 1989

Doba realizace: 2014–2016

Garant: Tomáš Vilímek

Externisté (rok 2014): Petr Dvořáček

V rámci předkládaného projektu bude zpracována forma, rozsah a konkrétní dopad spolupráce československé a východoněmecké Státní bezpečnosti jednak při pronásledování opozičních seskupení v ČSSR a NDR, jednak při sledování rozmanitých společenských oblastí obou států, kterým StB a Stasi věnovaly systematickou pozornost. Při řešení projektu bude kladen důraz na kombinaci co nejširšího okruhu rozmanitých druhů pramenů, které jsou v českých a německých archivech k dané tematice k dispozici.

Probíhala základní prezentace projektu v odborné obci a na veřejnosti. V revue *Paměť a dějiny* byla zveřejněna studie *Zaostřeno na Prahu. Československé události let 1988–1989 pohledem Stasi*.

V roce 2014 probíhal základní archivní výzkum k projektu v domácích i německých archivech. Archivní výzkum byl realizován v následujících archivech: Archiv bezpečnostních složek – fondy Sběrka mezinárodních smluv, perspektivní plány spolupráce FMV a MfS, Sekretariát MV, Vyšetřovací svazky, fondy operativních správ

MV (SNB); Národní archiv v Praze – předsednictvo a sekretariát ÚV KSČ, kontakty mezi ČSSR a NDR; Archiv spolkového pověřence pro materiály Státní bezpečnosti bývalé NDR (BStU) – materiály Centrální vyhodnocující a informační skupiny (ZAIG), Smlouvy o spolupráci s FMV, materiály rozvědky a kontrarozvědky, koordinace spolupráce s ostatními bratrskými orgány, kontrola korespondence; Archiv Matthiase Domaschka při Společnosti Roberta Havemanna v Berlíně (MDA-RHG Berlin) – Východoněmecké samizdaty, materiály k osobnostem východoněmeckého disentu.

Paměť a dějiny totalitních režimů

Doba realizace: 2008–2014

Garant: Adam Hradílek, Jan Dvořák, Jakub Daníček, Jan Horník

Externisté (rok 2014): Petr Slinták, Alexandr Onisko, Štěpán Hlavsa, Zoltán Körös

Projekt orální historie zaznamenává vzpomínky pamětníků a zpracovává jejich osobní archivy. Jeho primárním cílem je zachytit vzpomínky obětí perzekuce ze strany totalitních režimů a účastníků odboje a odporu proti nim. Rozhovory jsou zaznamenávány moderní audio i video technikou a využívány k badatelským, publikačním a vzdělávacím účelům.

V průběhu roku 2014 bylo zaznamenáno a archivováno celkem 48 rozhovorů s pamětníky. Skupina orální historie pokračovala v zaznamenávání pamětníků podle stanovených témat. Důraz byl kladen zejména na zpracování osudů účastníků protikomunistického odboje. Skupina rovněž pokračovala ve spolupráci s Muzeem Holocaustu ve Washingtonu ve snaze zachytit nežidovské svědky holocaustu v České republice.

Projekt je zároveň realizován ve spolupráci s řadou českých i zahraničních odborných institucí: Vojenský historický ústav, Slezská univerzita v Opavě, Národní knihovna České republiky – Slovanská knihovna, Knihovna Václava Havla, Česká centra, Muzeum Holocaustu ve Washingtonu – USHMM (USA), Sdružení Memorial (Ruská federace) a další.

Ve spolupráci s ukrajinskými a gruzínskými archivy se podařilo vyhledat a naskenovat stovky spisů Čechoslováků vězněných v Gulagu. Průběžné výsledky výzkumu na tomto poli byly publikovány v odborných člancích a publikacích (viz projekt *Čechoslováci v Gulagu*). Výsledky výzkumu byly dále prezentovány na seminářích pro veřejnost či mezinárodních konferencích (mj. přednáška v Jeruzalémě s Elijahem Ripsem). Koncem roku 2014 se řešitelé projektu podíleli na seminářích k orální historii pro ukrajinské historiky v Praze a Kyjevě.

Čechoslováci v Gulagu

Doba realizace: 2014–2016

Garant: Adam Hradílek

Kmenoví zaměstnanci: Jan Dvořák, Štěpán Černoušek
Externisté (2014): Jiřina Dvořáková, Zdeněk Vališ, Mečislav Borák

Hlavním cílem projektu je zpracování tématu represí čs. občanů v SSSR na základě rozhovorů s pamětníky, domácích archivů, dokumentů z ukrajinských a ruských archivů NKVD/KGB a českých archivů. Podařilo se shromáždit okolo 150 osobních výpovědí pamětníků Gulagu z českých i zahraničních archivů. Výpovědi pamětníků tvoří základ dosavadního výzkumu – snahu zmapovat jednotlivé osudy obětí represí, od které se bude odvíjet komplexnější rozbor charakteru a rozsahu represí. Řešitelé projektu vedou výzkum v zahraničních archívech, v nichž jsou uloženy materiály NKVD na perzekvované československé občany (regionální ukrajinské státní archivy, archivy ukrajinské bezpečnostní služby SBU, gruzínský archiv Ministerstva vnitra, ruské státní archivy) apod. Garanti projektu se účastnili mezinárodní konference *Podkarpatská Rus v československém státě (1918–1945)* v Užhorodu. V průběhu roku rovněž pokračovala příprava dokumentárního cyklu, který se připravuje ve spolupráci s Českou televizí.

V roce 2014 byly publikovány komentované vzpomínky několika osob židovské národnosti v revue *Paměť a dějiny (První transporty evropských Židů v dějinách holocaustu, PaD 4/2014)*, byly odevzdány rukopisy publikací *Sedm let v Gulagu. Vzpomínky pražského advokáta Františka Poláka na sovětské pracovní tábory* (ed. A. Hradílek, Z. Vališ) a Nikolaj Siněvirskij: *Smerš. Rok v táboře nepřítele* (ed. Jan Dvořák), viz Příloha č. 6, publikace č. 2.

Příloha č. 3 – Přehled konferencí, seminářů, symposií a kurzů konaných v roce 2014

KONFERENCE				
DATUM	NÁZEV	OBSAH	GARANT ÚSTAVU	SPOLUPOŘADATELÉ
28. 4.	Připraven k práci a obraně vlastí! Padesát let českého sportu v totalitní společnosti	Doprovodná mezinárodní konference ke stejnojmenné výstavě, která byla věnována sportovnímu dění za totality. Závěrečného pamětnického panelu se zúčastnili významní sportovci.	Jan Kalous	Český olympijský výbor, Národní muzeum, Magistrát hlavního města Prahy
21.–22. 5.	Československo v letech 1954–1962	Druhý ročník konference mapující dění v Československu v celé jeho šíři (z hlediska ekonomického, politického, církevního, sportovního či kulturního).	Libor Svoboda	Státní okresní archiv České Budějovice, Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích
12.–13. 6.	Dědictví totality dnes	Mezinárodní konference se pokusila zhodnotit dopady totalitních režimů na stav jednotlivých zemí a jejich společností ve středoevropském a východoevropském prostoru a reflektovala jejich zkušenosti s nedemokratickými formami vlády.	Zdeněk Hazdra	Platforma evropské paměti a svědomí, Senát PČR
4.–5. 9.	Církev za totality – lidé a místa	Cílem konference bylo připomenout 100. výročí narození posledního poválečného tepelského opata a vězně obou totalit Heřmana Josefa Tyla.	Stanislava Vodičková	Kanonie premonstrátů Teplá
10.–11. 10.	Škola vs. paměť? Konflikt, identita, soužití (střední Evropa)	Mezi školní výukou dějepisu a paměti na úrovni rodiny, sociální skupiny či komunity vzniká ve středoevropských zemích potenciální napětí. Paměť jako koncept popisující pluralitu vztahování se k minulosti se prosadil jak v humanitních, tak sociálních vědách. Paměť v mnoha ohledech nahrazuje nebo doplňuje tradiční historické narativy. Konference se soustředila na paměť z didaktické perspektivy.	Vojtěch Ripka	Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
13. 11.	Kontexty 17. listopadu	Mezinárodní vědecká konference se čtvrtstoletí po zlomových událostech roku 1989 ohlížela za tehdejší situací v československých i mezinárodních souvislostech.	Zdeněk Hazdra	Filozofická fakulta Univerzity Karlovy Partneři: ABS, Post Bellum, o.p.s, Městská část Praha 3 a Národní divadlo

SYMPOZIA			
DATUM	NÁZEV	OBSAH	GARANT ÚSTAVU
26. 6.	Vztah KSČ k nekomunistickým politickým stranám v letech 1970–1989	Symposium se zabývalo analýzou postupu Komunistické strany Československa vůči nekomunistickým politickým stranám v období let 1970–1989. Partneři byly Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i., a Archiv bezpečnostních složek.	Milan Bárta
21.–22. 8.	Každodenní život v Československu 1945/1948–1989	Ústav pro studium totalitních režimů byl opět spoluorganizátorem XXIV. ročníku dvoudenního semináře pro učitele, historiky a archiváře, zahrnujícího i didaktický blok, v němž vystoupili členové Skupiny vzdělávání.	Vojtěch Ripka, Jaroslav Pinkas
30. 10.	Válečný rok 1944 v okupované Evropě a v Protektorátu Čechy a Morava	Mezinárodní symposium pojednávalo o událostech roku 1944 v širším kontextu jeho celkového vývoje s přihlédnutím k situaci v protektorátu.	Pavel Zeman
4. 12.	Film a televize v době tzv. přestavby	Symposium bylo zaměřeno na specifickou dílčí kapitolu vztahu politiky a filmu/televize ve druhé polovině 80. let.	Petr Kopal

VĚDECKÉ SEMINÁŘE		
DATUM	PŘEDNÁŠEJÍCÍ	NÁZEV
2. 10.	Tomáš Vilímek (ÚSTR)	„Mezi námi čekisty“: k demytizaci spolupráce StB a Stasi v letech 1969–1989
9. 10.	Michael Shafir (Babes Bolyai University, Kluž)	Clashes of Memory in Postcommunism: Holocaust and the Gulag, a Competitive Martyrdom?
16. 10.	Jakub Rákosník (ÚHSD FF UK)	Komunistický sociální stát oproti meziválečnému systému: reforma, revoluce, či kontinuita?
6. 11.	Jaroslav Pinkas (ÚSTR)	Problematika hodnocení minulosti. Didaktická perspektiva v práci „ústavu paměti národa“
27. 11.	Ondřej Matějka (ÚSTR)	Výzkum jako základ pro občanské vzdělávání. Segmentace české společnosti na základě behaviorálního přístupu
11. 12.	Marián Loží (FF UK)	Diktatura komunistické strany: totalitní výkon moci, nebo chaos a improvizace? Úryvky z každodenní mocenské praxe na krajské a okresní úrovni na přelomu 40. a 50. let.

VEŘEJNÉ HISTORICKÉ SEMINÁŘE			
DATUM	NÁZEV	OBSAH	ÚČASTNÍCI
14. 1.	Poselství Jana Palacha	Filmovým seminářem si Ústav pro studium totalitních režimů připomněl výročí sebeupálení Jana Palacha. Na semináři jako hosté vystoupili tvůrci stejnojmenného dokumentárního filmu z roku 2008 Kristina Vlachová a Ivan Biel.	Petr Blažek, Kristina Vlachová, Ivan Biel
23. 1.	Hořící keř Jan Palach v kulturní paměti	Beseda o televizním projektu Hořící keř (2013, r. Agnieszka Holland).	Štěpán Hulík, Petr Blažek, Jaroslav Pinkas, Petr Kopal
30. 1.	SNB po únoru 1948: odpor a perzekuce	Na semináři, který se konal v budově Muzea Policie na Karlově, vystoupili: Radek Galaš (Muzeum Policie) s příspěvkem „Proces s generálem Josefem Ježkem v roce 1954“, Jan Kalous (ÚSTR) s příspěvkem „Aktéři i oběti – vysocí představitelé bezpečnostních složek popravení v souvislosti s procesem s R. Slánským a spol.“, Jaroslav Rokoský (ÚSTR) s příspěvkem „Případ Josefa Chalupy“ a Libor Svoboda (ÚSTR) s tématem „Akce 'Hazlov', příběh převaděčské skupiny příslušníků SNB“.	Radek Galaš, Jan Kalous, Jaroslav Rokoský, Libor Svoboda
6. 2.	Jediný výstřel únorového puče	Seminář o studentském pochodu na Hrad dne 25. února 1948 v reakci na vyvrcholení politické krize.	Jiří Kocian, Jiří Pernes, Jaromír Kalus
20. 2.	Útěky a vyhánění z pohraničí českých zemí 1938–1939. Migrace z okupovaného pohraničí ve druhé republice	Prezentace knihy <i>Útěky a vyhánění z pohraničí českých zemí 1938–1939. Migrace z okupovaného pohraničí ve druhé republice</i> historika Jana Bendy, po níž následovala diskuse moderovaná Pavlem Zemanem (ÚSTR). Otázky v diskusi směřovaly zejména na každodenní život v pohraničí, na výjimky z nucené migrace a na problematiku léta 1945/1946.	Jan Benda, Pavel Zeman
13. 3.	Politik dobré vůle. Život a dílo Msgre. Jana Šrámka	Beseda nad knihou <i>Politik dobré vůle. Život a dílo Msgre. Jana Šrámka</i> věnovanou exilovému předsedovi vlády, účastníku zahraničního protinacistického odboje a též vězni komunistického režimu Janu Šrámkovi za účasti autorů.	Miloš Trapl, Karel Konečný, Pavel Marek, Rudolf Vévoda
3. 4.	45 let od protestu Elijahu Ripse	Beseda s Elijahu Ripsem, od jehož protestu proti okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy uplynulo již 45 let. Dne 13. dubna 1969 se tehdejší student Rips pokusil upálit v centru Rigy, po uhašení kolemdoucimi byl zatčen a posléze umístěn v psychiatrické léčebně. Besedu organizovala Knihovna Václava Havla, České centrum v Tel Avivu a Ústav pro studium totalitních režimů.	Elijahu Rips, Adam Hradílek
15. 4.	Prezentace revue Paměť a dějiny	Slavnostní prezentace prvního čísla osmého ročníku revue <i>Paměť a dějiny</i> věnované zahraničnímu rozhlasovému vysílání. Prezentace se uskutečnila symbolicky ve vstupní hale historické budovy Českého rozhlasu.	Peter Duhan, Zdeněk Hazdra, Petr Brod, Prokop Tomek, Ivana Denčevová, Patrik Virkner

24. 4.	Dnes běžíme my za vás, zítra poběžíte vy za nás	Připomenutí 25 let od vzniku Společnosti za veselejší současnost formou semináře. Hosty byli bývalí členové tohoto opozičního uskupení.	Luboš Rychvalský, Vojtěch Pokorný, Petr Blažek
29. 5.	České století	Seminář o unikátním televizním projektu České století (2013/2014, r. Robert Sedláček). Ukázky ze seriálu, včetně dosud nevysílaných dílů o srpnové invazi či rozpadu federace, komentoval spolu s filmovým historikem Petrem Kopalem režisér Robert Sedláček.	Robert Sedláček, Petr Kopal
5. 6.	Diktatura nebo totalita	Seminář, v jehož rámci hovořil Petr Placák (ÚSTR) s Miroslavem Novákem (FSV UK) o typologii nedemokratických režimů s přihlédnutím ke konkrétním autoritativním, fašistickým nebo komunistickým režimům.	Petr Placák, Miroslav Novák
19. 6.	Křesťansko-demokratická strana (KDS) v Československu v 50. a 60. letech	Seminář se zaměřil na vznik a ideové základy KDS, její charakter, samotnou podstatu její existence a také na roli, kterou v tomto případě sehrála StB. Zazněly příspěvky zabývající se postihem a rehabilitací vybraných procesních skupin v Praze a ve východních a jihozápadních Čechách.	Jaroslav Cuhra, Jan Tilsch, Libor Svoboda, Michal Pehr
17. 7.	Gulag.cz	Tisková konference sdružení Gulag.cz, při níž byly novinářům a veřejnosti představeny novinky nejen na webových stránkách projektu, ale i novinky v bádání pracovníků Skupiny orální historie ÚSTR, kteří se perzekucí československých občanů v bývalém SSSR také zabývají. Kromě nich na tiskové konferenci vystoupil Mečislav Borák ze Slezské univerzity a Marta Nováková, členka dvou expedic na Sibiř a režisérka filmu <i>8 hlav šílenství</i> .	Mečislav Borák, Jan Dvořák, Adam Hradílek, Marta Nováková, Štěpán Černoušek
21. 8.	Náhlý a sprostý vpád sovětských vojsk	Beseda s Revazem Cincadzem, jedním z protestujících proti invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968. Beseda proběhla ve spolupráci s Knihovnou Václava Havla za podpory Velvyslanectví Gruzie.	Revaz Cincadze, Adam Hradílek
18. 9.	Varšavské povstání 1944: Akce Bouře a sovětizace Polska	Seminář k 70. výročí Varšavského povstání.	Pavel Zeman, David Svoboda, Libor Svoboda
25. 9.	Ve stínu. Žánr, historie, ideologie	Filmový seminář se zaměřil na celovečerní snímek <i>Ve stínu</i> (2012, r. David Ondříček), v diskusi se zejména hodnotilo, zda se tvůrcům podařilo jejich záměry dotáhnout a hlavně skloubit do funkčního celku.	Petr Kopal, Jan Jaroš, Jan Machala
5. 10.	Vzpomínání v současných českých románech	Literární večer v kavárně Krásný ztráty uspořádaný v rámci doprovodného programu ke konferenci <i>Škola vs. paměť</i> .	Kateřina Tučková, Jiří Hájíček, Radka Denemarková, Kamil Činátl, Václav Smyčka
6. 10.	Ve znamení tří deklarácí	Seminář, který proběhl na Novoměstské radnici u příležitosti vernisáže stejnojmenné výstavy.	Dita Jelínková, Zdeněk Hazdra
7. 10.	Sejdeme se v Denveru	Prezentace vzpomínkové knihy <i>Sejdeme se v Denveru</i> Františka Čvančary. Během prezentace byl promítnut stejnojmenný dokument.	František Čvančara, Jan Šíkl, Michal Moravec, Petr Blažek, Jaroslav Čvančara
9. 10.	Historie 1950: Příběhy jednoho zázraku	Na Nové scéně ND bylo slavnostně pokřtěno DVD <i>Historie 1950: Příběhy jednoho zázraku</i> , které vzniklo v rámci projektu Dějepis v 21. století. Role kmoty se ujala operní pěvkyně Soňa Červená, která vystupuje v opeře Toufar. Opera byla uvedena před křtem DVD jako součást festivalu Paralelní životy. 20. století očima tajné policie.	Soňa Červená, Zdeněk Hazdra, Čeněk Pýcha
23. 10.	Život v gulagu	Ve spolupráci s Knihovnou Václava Havla se uskutečnil moderovaný večer na téma Život v gulagu, na kterém vystoupil předseda sdružení Gulag.cz Štěpán Černoušek a pamětník Jan Plovajko, jehož osudy zaznamenali pracovníci Skupiny orální historie ÚSTR.	Štěpán Černoušek, Jan Plovajko

24. 10.	Vzpomínkový večer k 75. výročí prvního transportu evropských Židů	Setkání k výročí 75 let od prvního transportu evropských Židů do Niska nad Šanem. Nově objevené dokumenty společně s osudy deportovaných představili Mečislav Borák (Slezská univerzita Opava) a Jan Dvořák s Adamem Hradilkem (ÚSTR) v Knihovně Václava Havla.	Mečislav Borák, Adam Hradilek, Jan Dvořák
4. 11.	ČSSR v tvrdých datech	Seminář, který proběhl v Sametovém centru ve spolupráci s Českým sociálněvědním archivem, se zaměřil na použití metod sociálních věd v historickém bádání.	Tereza Mašková, Vojtěch Ripka, František Stárek Čuňas, Martin Vávra
5. 11.	Zdroje dat ve společenských vědách	V rámci Informačního dne Českého sociálněvědního datového archivu se ve spolupráci s Ústavem hospodářských a sociálních dějin FF UK uskutečnil seminář Zdroje dat ve společenských vědách. Vystoupili na něm Tereza Mašková, Vojtěch Ripka (oba ÚSTR) a Martin Vávra z ČSDA. Na semináři byla představena datová archivace v sociálních vědách.	Tereza Mašková, Vojtěch Ripka, Martin Vávra, Jindřich Krejčí
10. 11.	Migrace 1982	Představení memoárů signatářky Charty 77 vystěhované v rámci „Akce Asanace“ Ivanky Lefeuvre Migrace 1982.	Ivana Lefeuvre, Petr Blažek
11. 11.	Cáry starých filmů	V Sametovém centru se uskutečnilo komentované promítání dokumentárního pořadu <i>Cáry starých filmů</i> .	František Stárek
18. 11.	Normalizace a transformace	Ve spolupráci se Sametovým centrem proběhlo promítání doprovázené přednáškou Jaroslava Pinkase (ÚSTR).	Jaroslav Pinkas
20. 11.	Protektorátní Praha v představách nacistů	Představení knihy Miloše Hořejše (Národní technické muzeum) <i>Protektorátní Praha jako německé město</i> .	Pavel Zeman, Miloš Hořejš
26. 11.	Film a dějiny 4. Normalizace	Představení knihy <i>Film a dějiny 4. Normalizace</i> v Kině MAT spojené s filmovým promítáním.	Petr Kopal, Čeněk Pýcha
27. 11.	Trpký osud zakladatelů KSČ	Seminář věnovaný osudům komunistických vůdců, kteří řídili stranu v prvních letech její existence.	Petr Anev, Jakub Rákosník
11. 12.	Prezentace výstupů D21	Ve spolupráci s Centrem současného umění DOX prezentoval projekt Dějepis v 21. století výstupy své tříleté činnosti: výuková DVD pro učitele dějepisu a jejich žáky <i>Obrazy války, Historie 1950: Příběhy jednoho zázraku a Dějiny ve škole</i> a knižní metodiky <i>Dějiny ve filmu. Film ve výuce dějepisu a Paměť a projektové vyučování v dějepise</i> . Po krátké prezentaci materiálů a ukázce jejich praktického užití ve škole následovala diskuse, jež si kladla za cíl „dešifrovat“ proces vytváření obrazů minulosti.	Jaroslav Anděl, Andrea Průchová, Zdeněk Beneš, Jiří Forejt, Kamil Činátl, Jaroslav Pinkas, Vojtěch Ripka, Čeněk Pýcha, Martin Valenta, Karina Hoření, Jaroslav Najbert

KURZY			
DATUM	NÁZEV	OBSAH	PŘEDNÁŠEJÍCÍ
10. 1.	Dějepis mezi historií a pamětí	Vzdělávací seminář pro učitele se věnoval problematice vzpomínkové kultury a její implementaci do školní praxe.	Jaroslav Pinkas, Kamil Činátl, Čeněk Pýcha
29. 1.	Obrazy války. Mediální reprezentace válečné zkušenosti	Seminář pro učitele a studenty Pedagogické fakulty a Filozofické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně (UJEP) uspořádala UJEP ve spolupráci s Ústavem pro studium totalitních režimů.	Jaroslav Pinkas, Kamil Činátl
19. 2. – 13. 4.	Jak učit o komunismu?	E-learningový kurz pro učitele z východních Čech.	Jaroslav Najbert
24. 2.	Soudobé dějiny: co, jak a proč učit?	Seminář pro učitele o výuce soudobých dějin v rámci celodenního vzdělávacího kurzu na Gymnáziu Chomutov.	Jaroslav Pinkas, Kamil Činátl
4. 4.	Národní identity ve škole	Cílem kurzu bylo seznámit učitele základních a středních škol se současnými koncepty národní identity ve společenských vědách a s možnými aplikacemi těchto konceptů do školní praxe. Na semináři kromě lektorů Skupiny vzdělávání přednášeli Michal Frankl a Peter Sokol ze Židovského muzea a Václav Janoščík z Filozofické fakulty UK.	Vojtěch Ripka, Jaroslav Pinkas, Kamil Činátl, Peter Sokol, Michal Frankl, Václav Janoščík
11. 4.	Soudobé dějiny: co, jak a proč učit?	Seminář pro učitele o výuce soudobých dějin ve spolupráci s Národním institutem dalšího vzdělávání v Olomouci.	Jaroslav Najbert

7. 5.	Dějiny z plakátu	Workshop pro učitele k výstavě Plakát v souboji ideologií 1914–2014 v Centru současného umění DOX.	Jaroslav Pinkas, Kamil Činátl
30. 5.	Konfliktní vzpomínání	Seminář pro učitele zaměřený na různé podoby vzpomínání a připomínání si kontroverzních (nebo kontroverze vyvolávajících) období soudobých československých dějin. Kromě lektorů Skupiny vzdělávání ÚSTR vystoupili jako hosté Terezie Vávrová z občanského sdružení Antikomplex a Michal Stehlík z Filozofické fakulty UK.	Jaroslav Pinkas, Kamil Činátl, Vojtěch Ripka, Jaroslav Najbert, Terezie Vávrová, Michal Stehlík
květen – září	Národní identity ve škole	Pilotní e-learningový kurz uskutečněný ve spolupráci se ZŠ Lupáčova.	Vojtěch Ripka, Jaroslav Najbert, Jaroslav Pinkas
28. – 29. 8.	Národní identity ve škole – letní škola 2014	Dvoudenní letní škola pro učitele, tentokrát ve spolupráci s Centrem současného umění DOX a kinem Aero. Kromě teoretických přednášek na téma demografických změn či využití filmu ve výuce byly do programu zařazeny dvě komentované prohlídky výstav (<i>První linie v DOXu a Orient v Čechách? Židovští uprchlíci za první světové války v Židovském muzeu</i>) a dva workshopy. Součástí letní školy byly i dvě veřejnosti přístupné akce, a to filmový večer v kině Aero <i>Proměny obrazu Romů v české popkultuře 1956–2011</i> (28. srpna) a panelová diskuse <i>Národní identity ve škole</i> (29. srpna) v DOX. Na letní škole vystoupili členové Skupiny vzdělávání ÚSTR a jako hosté Václav Janoščík (FF UK), Terezie Vávrová (Antikomplex, o.s.), Jiří Reiterman (Centrum současného umění DOX), Michal Frankl a Jan Wittenberg (oba Židovské muzeum) a Martin Šmok (USC Shoah Foundation). V závěrečné panelové diskusi vystoupili Romana Vylitová (Multikulturní centrum Praha), Pavel Košák (Člověk v tísni) a Radek Kotlaba (Gymnázium Mladá Boleslav).	Jaroslav Pinkas, Kamil Činátl, Vojtěch Ripka, Václav Janoščík, Terezie Vávrová, Jiří Reiterman, Michal Frankl, Jan Wittenberg, Martin Šmok, Romana Vylitová, Pavel Košák, Radek Kotlaba
25. 9.	Fotografie v didaktice dějepisu	Workshop o využití fotografie ve výuce pro učitele a studenty v rámci doprovodného programu ke konferenci Škola vs. paměť pod vedením studenta FF UK Václava Sixty.	Václav Sixta
3. 10.	Dějepis mezi historií a pamětí	Mimopražský seminář pro učitele ve spolupráci s Gymnáziem Mikulášská v Plzni o problematice vzpomínkové kultury.	Jaroslav Pinkas
3. 10.	Wikipedie	Workshop o využití Wikipedie ve výuce pro učitele a studenty v rámci doprovodného programu ke konferenci Škola vs. paměť pod vedením studenta FF UK Václava Smyčky.	Václav Smyčka
4. 10.	Stopy paměti	Workshop v Ústí nad Labem pro učitele a studenty v rámci doprovodného programu ke konferenci Škola vs. paměť pod vedením Čeněka Pýcha.	Čeněk Pýcha
17. 10.	Dokumentární film	Poslední z workshopů v rámci doprovodného programu ke konferenci Škola vs. paměť, který reflektoval dokumentární film. Za spolupráce s ÚSTR jej organizovala studentka FF UK Kristina Andělová.	Kristina Andělová, Jaroslav Pinkas
31. 10.	1989: Kontinuity a diskontinuity	Seminář pro učitele ve spolupráci s Iniciativou FÓR_UM a Sametovým centrem o spojitosti transformačního období s předcházející érou normalizace.	Jaroslav Pinkas, Vojtěch Ripka, Jaroslav Najbert
14. 11.	1989: Kontinuity a diskontinuity	V sérii přednášek a workshopů se seminář pokusil identifikovat spojitosti transformačního období s předcházející érou tzv. normalizace. Formou několika sond se také dotkl reflexe listopadové revoluce ve veřejném prostoru a nabídl možnosti, jak tyto problémy tematizovat ve škole.	Jaroslav Pinkas, Kamil Činátl, Vojtěch Ripka, Jaroslav Najbert
21. 11.	Obrazy války. Mediální reprezentace válečné zkušenosti	Seminář pro učitele o využití mediální reflexe války ve výuce dějepisu ve spolupráci s NIDV v Českých Budějovicích.	Kamil Činátl
28. 11.	Sociální inovace za časů komunismu	Seminář pro učitele, na kterém kromě lektorů Skupiny vzdělávání vystoupil s přednáškou <i>Komunismus jako zdroj všeho zla? Příklad sociální politiky</i> Jakub Rákosník z FF UK.	Vojtěch Ripka, Jaroslav Pinkas, Kamil Činátl, Čeněk Pýcha, Jakub Rákosník

Příloha č. 4 – Přehled exkurzí žáků a studentů českých škol v Ústavu a Archivu

8. ledna 2014 navštívila Archiv skupina studentů politologie z Ústavu politologie FF UK. Součástí exkurze byla kromě základního seznámení s Archivem také ukázka práce s jeho webovými stránkami, zejména vyhledávacími databázemi.

20. února 2014 přivítal Archiv na své půdě účastníky středoškolské soutěže Eustory i s jejich učiteli. Kromě návštěvy badatelný, která je vždy největším lákadlem, protože si studenti mohou „sáhnout“ na atraktivní archiválii bezpečnostních složek, si vyslechli i podrobnější přednášku o Archivu a archiváliích v něm uložených.

20. února 2014 navštívili pracoviště Siwiewcova také studenti New York University in Prague se svým pedagogem a novinářem Tomášem Němečkem. Mj. jim byly prezentovány ukázky svazků StB.

11. března 2014 si studenti Anglo-American University prohlédli pracoviště Struha.

13. března 2014 proběhla v několika turnusech exkurze studentů Pedagogické fakulty UK. Za Ústav pro studium totalitních režimů se jim věnoval Jaroslav Pinkas. Studentů bylo přítomno celkem 46.

31. března a 8. dubna 2014 se objekt Struha stal cílem studentů seminářů Katedry dějin a didaktiky dějepisu.

1. dubna 2014 studenti programu Undergraduate Program in Central European Studies (spojeno s FHS UK) navštívili pracoviště Siwiewcova.

23. dubna, 25. dubna, 12. května, 14. října, 6. listopadu a 5. prosince 2014 navštívili pracoviště Struha nebo Braník studenti různých pražských i mimopražských středních škol.

25. dubna 2014 se s Archivem a jeho činností včetně práce s jeho webovými stránkami mohli seznámit studenti Vysoké školy ekonomické doprovázeni svým učitelem prof. PhDr. Janem Ratajem, CSc.

6. května 2014 ÚSTR navštívili studenti Obchodní akademie Heroldovy sady, aby vyslechli přednášku Jaroslava Pinkase (ÚSTR) *Třicet případů majora Zemana – pokus o ideologickou reinterpretaci moderních českých dějin*.

15. května 2014 proběhla exkurze žáků ZŠ Komenského v Letohradě. *O normalizační idyle: ideologické obrazy každodennosti 70. a 80. let* přednášel Vojtěch Ripka (ÚSTR).

29. května 2014 se uskutečnila komentovaná prohlídka restaurátorského pracoviště pro studenty Ateliéru restaurování uměleckých děl na papíře, Fakulty restaurování-Univerzity Pardubice.

13. června 2014 navštívili ÚSTR studenti Gymnázia Jana Palacha v Mělníce, kteří vyslechli přednášku Jaroslava Pinkase ze Skupiny vzdělávání.

16. června 2014 studenti Školy mezinárodních a veřejných vztahů navštívili pracoviště Struha.

4. července 2014 si pracoviště v Kanicích prohlédli v rámci dvoudenního výjezdního zasedání členové Rady a vedení Ústavu.

4. září 2014 proběhla na pracovišti Kanice exkurze učitelů Technické univerzity Ostrava.

13. října 2014 byl Archiv a možnosti bádání v něm představen studentům pražských teologických fakult pod vedením prof. Beneše a dr. Pietera Morée.

21. října 2014 byla činnost Archivu prezentována na pracovišti Siwiewcova studentům Univerzity Pardubice.

31. října 2014 si pracoviště v Kanicích prohlédli studenti Právnické fakulty MU Brno.

4. listopadu 2014 studenti programu Undergraduate Program in Central European Studies (spojeno s FHS UK) navštívili pracoviště Siwiewcova.

10. listopadu 2014 se uskutečnila série přednášek na téma *Listopad 1989* pro žáky 7.– 9. tříd na ZŠ Horáčkova.

11. listopadu 2014 se s pracovištěm Struha seznámili studenti Literární akademie.

18. listopadu 2014 studenti Katedry středoevropských studií FF UK navštívili pracoviště Struha.

4. prosince 2014 zavítali na kanické pracoviště studenti Filozofické fakulty MU Brno.

9. prosinec 2014 se s pracovištěm Struha obeznámil předseda Vědecké rady Ústavu prof. Detlef Brandes.

Příloha č. 5 – Přehled výstav uspořádaných v roce 2014

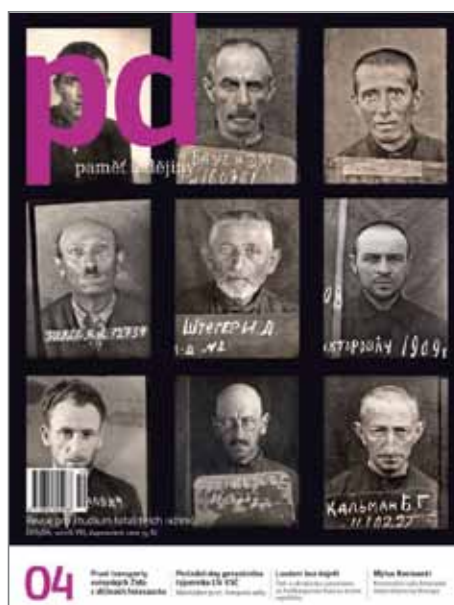
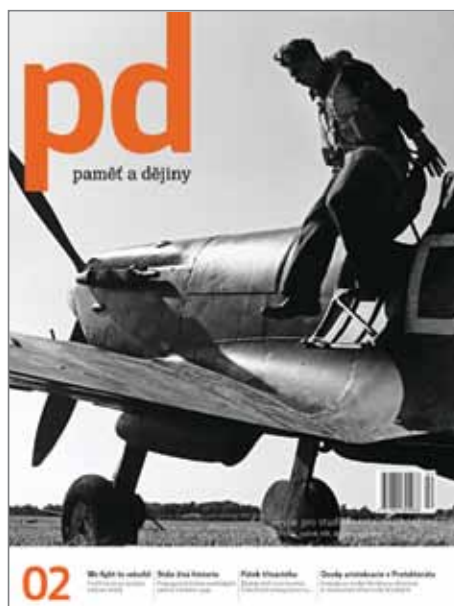
VÝSTAVY				
DATUM A MÍSTO KONÁNÍ	NÁZEV	OBSAH	TVŮRCI/GARANTI ZA ÚSTR	SPOLUPOŘADATELÉ
10. 4. – 12. 5. Staroměstská radnice	Připraven k práci a obraně vlasti! Padesát let českého sportu v totalitní společnosti	Výstava se snaží o stručné představení vývoje české (československé) tělovýchovy, zmapování vývoje olympijského hnutí, o připomenutí výrazných kolektivních i individuálních úspěchů, ale také o charakteristiku nejdůležitějších zásahů nacistického a komunistického režimu do čs. sportu (oběti z řad čs. sportovců během nacistické okupace, proces s hokejovými mistry světa, fenomén emigrace). Reflektuje politické rozhodnutí neúčastnit se olympijských her v Los Angeles v roce 1984.	Jan Kalous, Milan Bárta, Libor Svoboda, Pavel Zeman, Jaroslav Rokoský/Michal Hroza, Pavel Švec	Český olympijský výbor, Národní muzeum, Magistrát hlavního města Prahy, Post Bellum, o.p.s.
6. 10. – 26. 10. Novoměstská radnice, 15. 11. 2014 – 1. 2. 2015 zámek Loučeň	Ve znamení tří deklarácí	Výstavní projekt, jehož autory jsou historici z Ústavu pro studium totalitních režimů Dita Jelínková a Zdeněk Hazdra, přibližuje postoje a postavení šlechty v Československu v kontextu mnichovských událostí roku 1938 a okupace českých zemí nacistickým Německem. Hlavní pozornost je věnována představitelům šlechtických rodů, kteří stáli u vzniku deklarácí proklamujících podporu českému státu a národu. Stranou pozornosti nezůstávají ani otázky související s kolaborací šlechty na jedné straně a jejím zapojením do protinacistického odboje a s tím souvisejícími postihy na straně druhé.	Zdeněk Hazdra, Dita Jelínková/Michal Hroza	Novoměstská radnice, MČ Praha 2, Post Bellum, o.p.s.
7. – 23. 11. Piazzetta Národního divadla, 24. 11. – 21. 12. náměstí Jiřího z Poděbrad	Rok 1989	Výstava reflektuje mezinárodní kontext pádu železné opony a kromě pohledů na revoluční rok 1989 v Československu, Německu, Polsku a Maďarsku také představuje portréty výjimečných osobností z těchto zemí, které byly v roce 2014 nominovány na Ceny Paměti národa.	Ondřej Matějka, Petr Blažek, Libor Svoboda/Eva Kubátová	Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, ABS, Post Bellum, o.p.s, Městská část Praha 3 a Národní divadlo
7. 11. – 14. 12. Sametové centrum	Vlny. Občanské aktivity před rokem 89	Výstava mapovala stav československé společnosti v okamžiku listopadových dnů roku 1989.	Karina Hoření/Vojtěch Ripka	FÓR_UM, Sametové centrum
26. 3. – 27. 4. Weiden (Ostbayerische Technische Hochschule), 26.6. Vídeň (Lichtenštejnský palác), 27. 9. 2014 – 27. 1. 2015 Bad Leonfelden (Kulturzentrum Leo – Kultur)	Králové Šumavy	Výstava kromě osudů některých kurýrů a převaděčů reflektuje změny šumavské krajiny a osídlení, které souvisely jednak s poválečným odsunem, jednak s politickým uspořádáním po únorovém převratu v roce 1948.	Libor Svoboda, Martin Tichý, Markéta Doležalová, Jaroslav Rokoský, Petr Blažek, Petr Mallota, Martin Jindra/Michal Hroza, Pavel Švec	České centrum v Mnichově, Ostbayerische Technische Hochschule, MZV ČR, Velvyslanectví ČR v Rakousku
25. 2. – 31. 3. Jihlava (radnice), 15. 5. – 18. 5. Praha (Svět knihy), 23. 5. – 25. 5. Ostrov (Věž smrti), 6. 6. – 7. 9. klášter Teplá, 30. 9. – 6. 11. Olomouc (univerzita), 11. 11. – 30. 11. Boskovice (muzeum)	Diktatura vs. naděje	Základním záměrem výstavy je jednak zmapování šíře perzekuce církve totalitním režimem v Československu a popsání mocenských nástrojů i konkrétních metod užívaných k likvidaci církevního, respektive duchovního života společnosti, jednak způsoby, jak církev těmto tlakům čelila.	Stanislava Vodičková/ Pavel Švec	AKPR, Evropský dům Jihlava, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomoucký kraj, KPV, Muzeum Boskovicka

15. 2. – 30. 2. Mene Tekel (Karolinum) 1. – 10. 5. Jeonju (jižní Korea)	Jan Palach 69	Tato výstava chce přiblížit život a čin Jana Palacha v historických souvislostech. Snaží se zasadit jeho příběh do kontextu pražského jara a nastupující „normalizace“, přibližuje Palachův život i myšlenkové zázemí, z něhož vycházel, vykresluje plánování i samotné provedení jeho činu stejně jako ohlas, který ve společnosti vyvolal.	Petr Blažek/Pavel Švec	Umění bez hranic, o.p.s., MZV ČR
23. 10. Schönsee (Německo)	Hlasy svobody – Rádio Svobodná Evropa v období studené války	Výstava vznikla v roce 2011 k 60. výročí založení Rádía Svobodná Evropa jako společný projekt Ústavu pro studium totalitních režimů, Českého centra v Mnichově, katedry Osteuropastudien (Východoevropská studia) Univerzity Ludvíka Maxmiliána v Mnichově a Univerzity Řezno a popisuje historii pěti východoevropských redakcí (československé, polské, maďarské, rumunské a bulharské) RFE.	Pavel Švec, Michal Hroza	CeBB, MZV ČR
22. 8. – 1. 9. Melbourne, 2. 9. – 7. 9. Sydney, 5. 11. – 15. 12. Vilnius (Muzeum genocidy)	Praha objektivem tajné policie	Výstava představuje činnost Správy sledování StB. Kouzlem nechtěného se komunistické politické policii, respektive jejím příslušníkům, podařilo zachytit kromě sledovaných osob také podobu Prahy v 70. a 80. letech 20. století.	Pavel Švec, Michal Hroza	MZV ČR, Muzeum genocidy ve Vilniusu

**Příloha č. 6 Přehled publikací
vydaných v roce 2014**

Periodické publikace

1.–4. *Paměť a dějiny* I–IV/2014
revue Ústavu – vydáno v řádných termínech

5.–6. *Securitas Imperii I–II/2014*
odborný časopis Ústavu –
vydáno v řádných termínech

Neperiodické publikace

7. ROKOSKÝ, J. (ed.): *Dvakrát otrokem. Paměti agrárníka Oldřicha Suchého*
edice pamětí

Projekt: *Třídní justice a vězeňství*

Anotace: Rukopis z pozůstalosti Dr. Oldřicha Suchého, právníka a poslance agrární strany, který patřil ve 30. letech k mladší generaci kolem časopisu *Brázda*. Rodák z Malenovic pracoval ve prospěch venkova a zemědělství. Přesvědčený demokrat byl perzekvován nejprve za okupace nacisty (koncentrační tábor), později komunistickým režimem (případ Sobotka a spol.).
Vydáno: prosinec 2014

8. DVOŘÁK, J. (ed.): *Smerš – rok v táboře nepřítele*
edice dokumentů

Projekt: *Paměť a dějiny totalitních režimů*

Anotace: Nikolaj Siněvirkij (vl. jménem Michail Dimitrovič Mondič) podává ve svých deníkových zápiscích svědectví o činnosti jedné z nejpřísněji utajovaných špiónážních organizací 20. století – sovětské vojenské kontrarozvědky Smerš, v níž působil několik měsíců jako tlumočník.

Vydáno: prosinec 2014

9. KOPAL, Petr (ed.): *Film a dějiny IV. Normalizace*
kolektivní monografie

Projekt: *Film a dějiny, totalita a propaganda*

Anotace: Kolektivní monografie tematicky navazuje na předchozí díly řady *Film a dějiny* (válka, stalinismus). Pojednává např. o normalizaci v dokumentu a publicistice, o filmových a televizních reprezentacích dějin či o zápasu Věry Chytilové se státní mocí.

Vydáno: říjen 2014

Publikace vyšla v koedici s nakladatelstvím Casablanca.

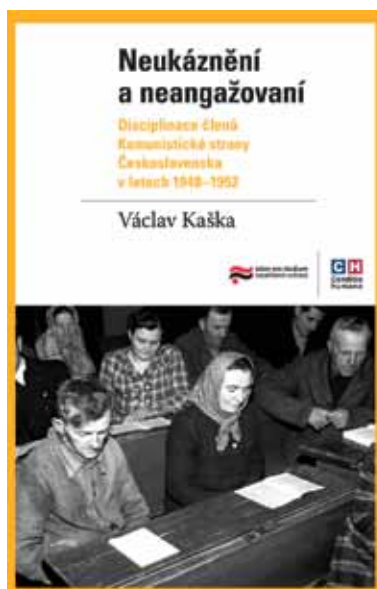
10. KAŠKA, V.: *Neukáznění a neangažovaní*
monografie

Projekt: mimo projekty

Anotace: Publikace se zabývá vnitřním fungováním KSČ na úrovni místní, okresní a krajské v „zakladatelském“ období 1948 až 1952, a to konkrétně pokusy o disciplinaci členů strany. Práce otevírá řadu nových perspektiv a zabývá se otázkami, které jsou pro analýzu udržování komunistické státní moci relevantní.

Vydáno: květen 2014

Publikace vyšla v koedici s Conditio humana.

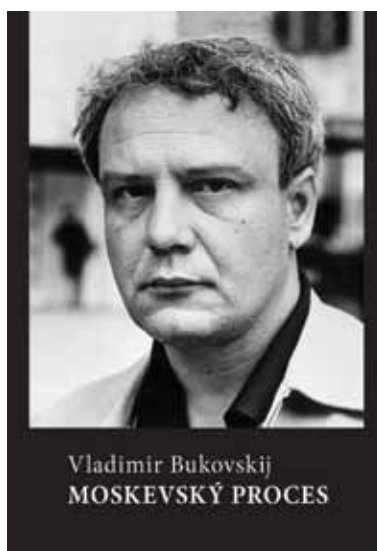
11. BUKOVSKIJ, V.: *Moskevský proces*
monografie (překlad)

Projekt: mimo projekty

Anotace: Monografie významného ruského disidenta Vladimira Bukovského dokumentuje jeho neúspěšnou snahu o uspořádání „norimberského procesu“ nad komunismem.

Vydáno: prosinec 2014

Publikace vyšla v koedici s nakladatelstvím Volvox Globator.

12. SAINTOURENS, T.: *Maestro*

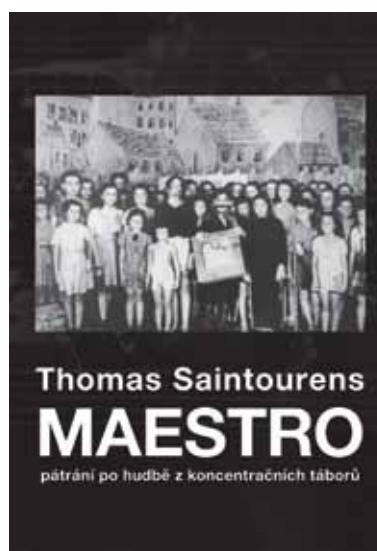
monografie (překlad)

Projekt: mimo projekty

Anotace: Pátrání po hudbě z koncentračních táborů sleduje cestu pianisty Francesca Lotora po stopách nakladatelů, kteří tvořili navzdory osudu a hudbu skládali i v koncentračních táborech. Sledujeme tak život nejen Hanse Krásky, Viktora Ullmana či Ervína Schulhoffa, ale i méně známých skladatelů, např. Rudolfa Karla, Émilia Goué, Berta Boccosiho a dalších.

Vydáno: prosinec 2014

Publikace vyšla v koedici s nakladatelstvím Volvox Globator. Z francouzštiny přeloženo Hannou Bělikovou.

13. Kol. aut.: *Připraven k práci a obraně vlasti*

katalog k výstavě

Projekt: výstava Připraven k práci a obraně vlasti

Anotace: Katalog připravované výstavy pořádané ÚSTR, Českým olympijským výborem a Magistrátem hlavního města Prahy.

Vydáno: duben 2014

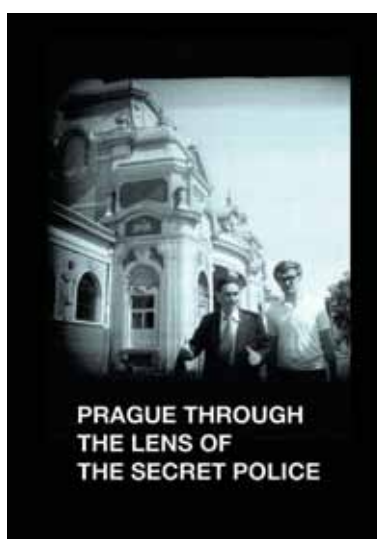
14. *Praha objektivem tajné policie*

katalog k výstavě v anglickém jazyce

Projekt: výstava Praha objektivem tajné policie

Anotace: Katalog připravované výstavy pořádané ÚSTR a MZV ČR.

Vydáno: duben 2014

15. *Diktatura versus naděje*

katalog k výstavě

Projekt: výstava Diktatura versus naděje

Anotace: Katalog připravované výstavy pořádané ÚSTR a AKPR ČR.

Vydáno: únor 2014

16. *Ve znamení tří deklarácí*

katalog k výstavě

Projekt: výstava Ve znamení tří deklarácí

Anotace: Katalog připravované výstavy pořádané ÚSTR, MČ Praha 2 a o. s. Post Bellum.

Vydáno: říjen 2014

17. SVOBODA, L. – TICHÝ, M. (eds.):

Cesty za svobodou. Kurýři a převaděči v padesátých letech 20. století

kolektivní monografie

Projekt: Protikomunistický (III.) odboj

Anotace: Tato kolektivní monografie tematizuje činnost kurýrů a převaděčů, jednu z nejvýraznějších forem protikomunistického odboje. Autoři tak doplňují mozaiku velkého historického příběhu, který se odehrával na pozadí studené války.

Vydáno: prosinec 2014

18. *katalog publikací ÚSTR 2008–2014*

Anotace: Aktualizovaný katalog publikací pro prezentaci činnosti ÚSTR.

Vydáno: květen 2014

19. *Válečný rok 1943 v okupované Evropě a v Protektorátu Čechy a Morava*
sborník z mezinárodní konference

Projekt: mimo projekty

Anotace: Studie v tomto sborníku zasazují události roku 1943 do širšího kontextu německé okupační politiky v Evropě se zvláštním přihlédnutím k vývoji v Protektorátu Čechy a Morava.

Vydáno: prosinec 2014

20. PAŽOUT, J. (ed.): *Informační boj o Československo/v Československu*
kolektivní monografie

Projekt: mimo projekty

Anotace: Československo, stejně jako jiné země, bylo ve svých dějinách vždy arénou i předmětem informačního boje mezi různými vnitřními i vnějšími politickými silami a ideovými směry. Publikace si klade za cíl přispět ke zkoumání důležité problematiky propagandy obecně i jejích dílčích aspektů.

Vydáno: červenec 2014

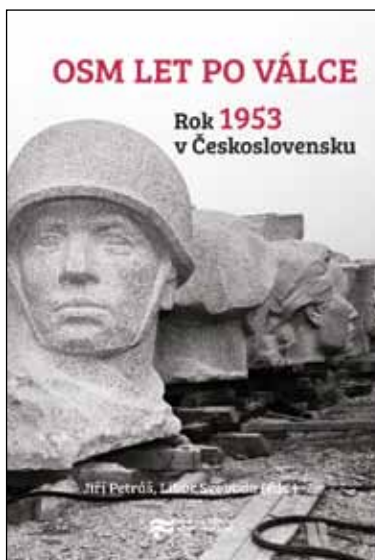

21. PETRÁŠ, J. – SVOBODA, L. (eds.):
Osm let po válce. Rok 1953 v Československu
kolektivní monografie

Projekt: mimo projekty

Anotace: Monografie nabízí bezmála čtyři desítky příspěvků mapujících rok 1953 v Československu z různých úhlů a pokouší se složit mozaiku života celé tehdejší společnosti i jejích jednotlivých segmentů.

Vydáno: březen 2014

22. DVD *Obrazy války*

výukové DVD

Projekt: D21

Anotace: Audiovizuální pomůcka pro učitele. Vydání předcházela pilotáž na spolupracujících školách.

Vydáno: srpen 2014

23. DVD *Historie 1950: Příběhy jednoho zázraku*

výukové DVD

Projekt: D21

Anotace: Audiovizuální pomůcka pro učitele zaměřující se tematicky na období padesátých let v Československu.

Vydání předcházela pilotáž na spolupracujících školách.

Vydáno: srpen 2014

24. DVD *Dějiny ve škole*

výukové DVD

Projekt: D21

Anotace: Audiovizuální pomůcka pro učitele. Vydání předcházela pilotáž na spolupracujících školách.

Vydáno: listopad 2014

25. *Paměť a projektové vyučování v dějepise*

výuková metodika

Projekt: D21

Anotace: Publikace je pokusem o hledání a ověřování možností, jak při výuce moderních a soudobých dějin na školách pracovat s tématem paměti a didakticky využívat vzpomínky pamětníků. Vznikla v rámci projektu *Dějepis v 21. století*.

Vydáno: listopad 2014

26. *Dějiny ve filmu. Film ve výuce dějepisu*
výuková metodika

Projekt: D21

Anotace: Kniha vznikla v rámci projektu *Dějepis v 21. století* a zaměřuje se na filmové obrazy minulosti a jejich význam pro historickou kulturu. Problematiku nahlíží z perspektivy didaktiky dějepisu a promýšlí možnosti využití filmu jako nástroje vzdělávání.

Vydáno: listopad 2014

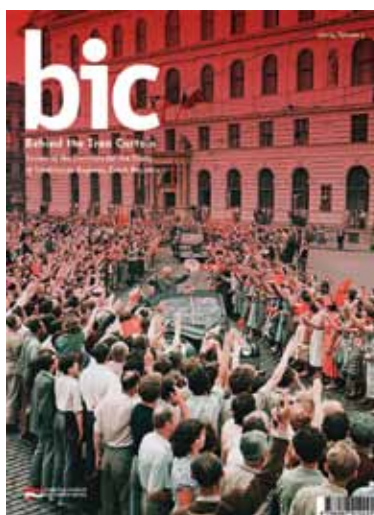
27. *Behind the Iron Curtain I. /2014*

anglojazyčná revue

Navrhuje: RR PaD

Projekt: mimo projekty

Vydáno: prosinec 2014

28. *Škola x Paměť*

doprovodný materiál ke konferenci

Projekt: D21

Vydáno: říjen 2014

Příloha č. 7 – Spolupráce Ústavu na projektu Paměť národa

Statistika Paměti národa za rok 2014

Počet pamětníků v databázi:
4675 – roční nárůst o 945
Počet publikovaných svědectví pamětníků:
2140 – roční nárůst o 266
Počet registrovaných badatelů:
4405 – 600 nových badatelů za rok 2014
Počet fotografií v databázi: 25 040 –
roční nárůst o 6800, tj. 18 nových fotografií denně
Počet klipů v databázi (audio i video): 13 165 –
roční nárůst o 2202, tj. 6 nových klipů denně
Počet dokumentačních projektů: 40 –
roční nárůst o 5 nových projektů
Počet dokumentačních projektů s publikovanými
výstupy: 40 – roční nárůst o 5 nových projektů

Jak vyplývá z uvedené statistiky, i během roku 2014 fungoval portál Paměť národa, budovaný od roku 2008 ve spolupráci s Českým rozhlasem a sdružením Post Bellum, jako platforma pro zpracování a zpřístupňování svědectví pamětníků historických událostí 20. století. Jde o živý a životaschopný projekt etablovaný u laické i odborné veřejnosti. Ve všech sledovaných kritériích z uvedené statistiky byl navíc nárůst položek vyšší než v uplynulém roce. Výjimku tvoří počet nově publikovaných svědectví, kde došlo oproti loňskému roku k mírnému poklesu. Neznamená to utlumení dokumentační aktivity, důvodem byla snaha o pečlivější redakční práci s texty a také skutečnost, že přibývá nahrávek ve video formátu, které vyžadují technické úpravy databáze. V červenci roku 2014, kdy si celá Evropa připomínala výročí vypuknutí první světové války, se nám podařilo jako dvoutisící svědectví publikovat příběh „posledního českého legionáře“ Aloise Vocáska, zpracovaného dle starších nahrávek z archivu Post Bellum a Českého rozhlasu.

Nové dokumentační projekty na portále Paměť národa

Na Paměti národa jsou v tuto chvíli publikovány výstupy 40 projektů ze 13 zemí (ČR, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Německo, Ukrajina, Litva, Ruská federace, Rumunsko, Chorvatsko, Bulharsko, Gruzie, Arménie). Během roku 2014 přibýlo pět nových dokumentačních projektů:

Not to disappear from history (Německo) – jedná se o rozhovory s příslušníky sudetoněmeckého sdružení Seliger Gemeinde. Natáčení realizuje organizace Arbeit und Leben Bayern z německého Weidenu.

Paměť národa na cestách – v rámci letní propagačně osvětové akce *Paměť národa na cestách* (viz níže) bylo v krajských městech v ČR natočeno v mobilním studiu cca 25 rozhovorů s pamětníky, kteří navštívili stánek

Paměti národa.

Pamětníci teroristického útoku v Beslanu – dokumentační projekt vzniklý z iniciativy zástupců humanitární organizace Člověk v tísni. Jednalo se o zmapování vzpomínek na deset let starý teroristický útok na základní školu v severoosetinském Beslanu.

Příběhy 20. století TV – během roku 2014 pořídili reportéři více než stovku rozhovorů natočených na kamerový systém EyeDirect, přičemž v jednání je využití těchto materiálů pro plánovaný dokumentární cyklus ČT.

Útěky do svobody – dokumentační projekt věnovaný fenoménu železné opony a jejímu překonávání, navazující na vloni úspěšně završený projekt *Iron curtain stories*. Natáčení realizuje Post Bellum a je podpořeno z prostředků Česko-německého fondu budoucnosti.

Z dalších dokumentačních projektů, jejichž výstupy se během roku objevovaly na portálu Paměť národa, lze vedle pilotního projektu Post Bellum *Příběhy 20. století* uvést pokračující dokumentační aktivity Vlastivědného muzea ve Slaném, Junáka, respektive nově vytvořeného Skautského institutu (projekt *Skautské století*), ve větší míře jsou též zpřístupňovány výstupy ze vzdělávacího projektu Post Bellum *Příběhy našich sousedů*. Ze zahraničí vedle výše uvedených projektů nadále s Paměti národa úspěšně a dlouhodobě spolupracuje například slovenský Ústav paměti národa. Pro rok 2015 je rozjednána spolupráce na ukládání nahrávek příslušníků české menšiny v bývalém SSSR či zpřístupnění rozsáhlého archivu slovenských válečných veteránů.

Konference a zahraniční spolupráce

Během letošního roku se agenda zahraniční spolupráce soustředila především na přípravu a organizaci Cen Paměti národa (viz níže), které letos díky spolupráci se slovenskými, maďarskými, polskými a německými partnery získaly mezinárodní rozměr. Pokud jde o zahraniční konference a prezentace, lze zmínit přednášky pro představitele ukrajinských akademických, dokumentaristických a vzdělávacích institucí, které pořádala Asociace pro mezinárodní otázky v listopadu 2014 v Praze a v prosinci 2014 v Kyjevě (zde především prezentace na půdě Univerzity Tarase Ševčenka v Kyjevě 19. prosince 2014).

Ceny Paměti národa

Letos již popáté byly v přímém televizním přenosu uděleny Ceny Paměti národa – ocenění pro osobnosti, které veřejnosti svěřily svůj příběh prostřednictvím portálu Paměť národa a které „ve svém životě prokázaly, že čest, svoboda a lidská důstojnost nejsou prázdná slova“. Letošní udílení proběhlo 17. listopadu 2014 v pražském Národním divadle a uspořádalo jej Post Bellum ve spolupráci s ÚSTR, Českým rozhlasem a Českou televizí, režie se ujal Břetislav Rychlík, moderoval Marek Eben. Novinkou oproti minulým ročníkům byl mezinárodní rozměr celé akce. Laureáty se staly osob-

nosti nejen z České republiky, ale také pamětníci ze Slovenska, Maďarska, Polska a Německa. Večer byl vysílán v přímém přenosu České a Slovenské televize, německá MDR předávání cen streamovala online, Polská televize a maďarská ATV pak vysílaly předávání cen s časovým odstupem. ÚSTR ve slavnostním večeru figuroval jako spoluorganizátor, zástupci ÚSTR byli ve výboru, který provedl konečný výběr laureátů. K cenám byly vytvořeny webové stránky <http://www.memoryofnationsawards.eu/>. Akce se stala důstojnou připomínkou 25. výročí pádu železné opony a takto byla vnímána i v médiích. Celkem vyšlo o letošních Cenách Paměti národa 305 mediálních výstupů, z toho 115 v celostátních médiích, což představuje trojnásobný nárůst oproti minulému roku.

Udílení cen doplnila též open-air expozice *Rok 1989 – naléhavé podoby jedné střeoevropské otázky*, která byla instalována na piazzetě Národního divadla a na pražském náměstí Jiřího z Poděbrad.

Partnery letošních Cen Paměti národa byly tyto instituce:

Ústav pro studium totalitních režimů
 Český rozhlas
 Brücke/Most-Stiftung
 Bundesstiftung Aufarbeitung
 Deutsches Polen Institut – Darmstadt
 European Network Remembrance and Solidarity
 Federal Commissioner for the Stasi Records
 Freedom Express
 Historical Archives of the Hungarian State Security
 Hungarian Academy of Sciences
 Institute of National Remembrance
 Ośrodek Karta
 Polish Oral History Association
 Post Bellum SK
 Slovenský rozhlas
 Terra Recognita Foundation
 The Baltic Initiative and Network
 The Institute for the History of the 1956 Hungarian Revolution
 Ústav paměti národa
 Warsaw Rising Museum
 Robert Havemann Gesellschaft e.V.
 Segítség az Élethez Alapítvány
 The Kids of Budapest 1956

Další veřejné výstupy spojené s projektem *Paměť národa*

Soutěž *Příběhy 20. století*

I letos vyhlásila sdružení Post Bellum a Pant soutěž Příběhy 20. století (ÚSTR se stal partnerem projektu, zapojil se do propagace soutěže a zaměstnanci zasedli v odborných porotách). Jednalo se o druhý ročník. Účastníci rozdělení do tří věkových kategorií (žákovská, studentská a pro dospělé) měli za úkol natočit svědectví

pamětníka a příběh textově a případně též fotograficky zpracovat. Soutěže se zúčastnilo 300 osob, přičemž necelá stovka příspěvků dle odborné poroty splnila kritéria soutěže. Slavnostní vyhlášení s předáním cen se uskutečnilo 11. prosince 2014 v Národním památníku na Vítkově. Všechny soutěžní příspěvky jsou prezentovány na webových stránkách www.pribehy20stoleti.cz.

Paměť národa na cestách

V průběhu května až června 2014 se uskutečnila rozsáhlá prezentační a propagační akce *Paměť národa na cestách*. Cílem bylo propagovat iniciativu Paměť národa v regionech ČR, upozornit na naše aktivity a v neposlední řadě nasbírat zajímavé náměty pro dokumentaci. Paměť národa instalovala svůj stánek v Praze a všech krajských městech v ČR, program doplnily besedy a přednášky.

Další veřejné prezentace v České republice

Projekt Paměť národa byl dále představen v rámci řady akcí pro veřejnost. Namátkou lze zmínit například:

Osvobození Plzně a Písku v roce 1945 pohledem pamětníků (18. dubna 2014) – beseda s pamětníky osvobození západní části Československa v květnu 1945 americkou armádou pořádaná Americkým centrem v Praze

Prezentace na veletrhu *Svět knihy* (16. května 2014) v Komorním sále Průmyslového paláce v Praze

Série přednášek a workshopů v rámci projektu *Sameťové centrum* (7.–28. listopadu 2014)

Příběhy našich sousedů

Během roku 2014 se v řadě měst a regionů ČR rozběhl projekt Post Bellum pro školy Příběhy našich sousedů, v jehož rámci žákovské týmy pod vedením lektorů a pedagogů zaznamenávají příběhy ve svém okolí a tyto pak zpracovávají. Výstupy jsou vedle portálu Paměť národa zpřístupněny na webu www.pribehynasichsousedu.cz. V roce 2014 byl projekt realizován v městských částech Praha 5, Praha 6, Praha 10, dále pak v městské části Brno-střed a v Plzni, Semilech, Mladé Boleslavi. V některých případech se výstupem projektu též stává výstava s katalogem (viz níže).

Výstavy spojené s Pamětí národa

Během roku 2014 proběhly tyto výstavy spojené s projektem *Paměť národa*:

Ještě jsme ve válce – putovní výstava vycházející ze stejnojmenné komiksové publikace (vydalo Argo, ÚSTR, Post Bellum v roce 2011) – únor 2014: Klatovy, březen–duben 2014: Turnov.

Příběhy našich sousedů – výstavy vycházející primárně ze stejnojmenného žákovského projektu – duben–květen 2014: Praha 5, komunitní centrum Prádelna, září 2014: Brno-střed, úřad městské části, září–říjen 2014: Praha 10, Vršovická ulice, prostranství před radnicí MČ Praha 10

NEPROMLČENO! Příběhy našich sousedů z Prahy 6 – open-air expozice představující pamětnické příběhy spjaté s městskou částí Praha 6, instalovaná v červnu 2014 před budovou Národní technické knihovny v Praze-Dejvicích vycházející z výstupů žákovského projektu *Příběhy našich sousedů*, ale také z dalších dokumentačních aktivit, například natáčení v Domově pro válečné veterány v Praze-Střešovicích. Výstavu doplnil výpravný katalog.

Rudé právo vs. Paměť národa – výstava instalovaná v prostorách pražského centra Florentinum vybudovaného v místech, kde léta sídlila redakce deníku *Rudé právo*. Tuto minulost místa reflektovala volně přístupná výstava, která zde byla instalována v listopadu 2014.

Výstupy z projektu *Paměť národa* ve formě ukázek vzpomínek pamětníků se staly též součástí expozic ÚSTR *Připraven k práci a obraně vlasti. Padesát let českého sportu v totalitní společnosti* (Praha, Staroměstská radnice, duben–květen 2014) a *Ve znamení tří deklarací... Šlechta v letech nacistického ohrožení československého státu* (Praha, Novoměstská radnice, říjen 2014).

Příloha č. 8: Zahraniční návštěvy a exkurze v roce 2014

23. ledna 2014 se v Praze setkali a jednali o další spolupráci zástupci ÚSTR, ABS a ukrajinského Archivu Bezpečnostní služby SBU. Dohoda se týkala spolupráce na vydání dokumentů NKVD o perzekuci československých občanů v SSSR ve 30. a 40. letech a budoucí spolupráce na vydání dokumentů o Ukrajinské povstalecké armádě z fondů ABS.

11. února 2014 ředitel Ústavu Zdeněk Hazdra a ředitelka Archivu Světlana Ptáčnicková jednali s prof. Stefanem Karnerem, ředitelem Institutu Ludwiga Boltzmana, o vydání publikace shrnující dosavadní společné konference i o další spolupráci ve formě pracovních setkání a workshopů.

Dne **18. února 2014** navštívili ÚSTR a ABS postgraduální studenti kurzu *Stalinism in Eastern Europe*, kteří se na přednášce Vojtěcha Ripky seznámili s činností ÚSTR a v doprovodu paní Jitky Bílkové s Archivem bezpečnostních složek.

20. února 2014 navštívili ÚSTR a ABS studenti New York University in Prague se svým pedagogem a novinářem Tomášem Němečkem. Seznámili se se svazky StB a besedovali s Františkem Stárkem na téma samizdat.

24. února 2014 ředitelka ÚSTR Pavla Foglová a ředitelka ABS Světlana Ptáčnicková jednaly o další institucionální spolupráci s představiteli slovenského Ústavu paměti národa: Ondrejem Krajňákem, předsedou správní rady ÚPM, a jeho spolupracovníkem Mariánem Gulou.

5. března 2014 přivítali pracovníci Ústavu a Archivu v objektu Siwiewcova libyjského disidenta Ali Nuh al Hasoura.

11. března 2014 proběhla v ÚSTR exkurze amerických studentů z West Virginia University, kteří vyslechli přednášku Adama Hradilka.

11. dubna 2014 si Ústav a Archiv prohlédla exkurze kubánských aktivistů v doprovodu paní Amaini z organizace Člověk v tísni.

Dne **11. června 2014** navštívil ÚSTR a ABS velvyslanec Nizozemského království v České republice Eduard W. V. M. Hoeks a seznámil se s činností obou institucí.

6. srpna 2014 se ředitel Ústavu Zdeněk Hazdra setkal s běloruským disidentem Alesem Bjaljackým a jeho paní. Hosté se seznámili také s činností Archivu bezpečnostních složek.

20. srpna 2014 navštívil ÚSTR a ABS gruzínský disident Revaze Cincadze, který protestoval mj. proti invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa v roce 1968. Po setkání s ředitelem Ústavu Zdeňkem Hazdrou a ředitelkou Archivu Světlanou Ptáčnickovou se pan Cincadze účastnil diskuse moderované Adamem Hradilkem, kde přiblížil svůj život, názory i perzekuci, jíž byl vystaven.

27. srpna 2014 byla v Archivu přijata skupina kubánských disidentů. I oni byli seznámeni s historií vzniku Archivu a s fondy, které spravuje.

2. září 2014 byla na pracovišti Siwiewcova představena činnost Ústavu a Archivu účastníkům česko-polsko-německé letní školy pod vedením dr. Torstena Lorenze. Živou diskusi vzbudila – jako ostatně u většiny zahraničních návštěvníků – liberální česká archivní legislativa.

3. září 2014 navštívilo pracoviště Struha cca 16 zahraničních diplomatů z CEVRO Institutu. Byla jim prezentována činnost Archivu i archiválie zde uložené.

10. září 2014 se s činností a úkoly Ústavu i Archivu, ale i s archivní legislativou v ČR seznámili studenti Archivní školy v Marburgu.

7. října 2014 navštívil Prahu čínský disident Kuo Ťü-feng, který byl pronásledován za svůj protest proti režimnímu potírání příznivců Falun Gong. Fungování ÚSTR a ABS mu přiblížili ředitel Ústavu Zdeněk Hazdra a ředitelka Archivu Světlana Ptáčnicková.

16. října 2014 a 10. listopadu 2014 navštívili v rámci zahraničního programu Univerzity Karlovy (*The Rise and Fall of Central European Totalitarianism*) studenti pracoviště Struha.

18. listopadu 2014 navštívili studenti zahraničního programu *Stalinism in Eastern Europe* – University Studies Abroad Consortium pracoviště Siwiewcova.

26. listopadu 2014 byl Archiv – jeho vznik, činnost a otevřenost včetně ukázek archiválií – prezentován skupině učitelů z Ukrajiny.

10. prosince 2014 navštívili studenti zahraničního programu *Nationalism in the Central Europe* pracoviště Siwiewcova.

Příloha č. 9 – Zahraniční služební cesty – podrobný přehled

ZAHRA NIČNÍ SLUŽEBNÍ CESTY					
MÍSTO	TERMÍN	ÚČASTNÍCI ZA ÚSTR	PARTNERSKÉ INSTITUCE/ OSOBY	OBSAH	PŘÍNOS
Budapešť, Maďarsko	15.–17. 1.	Petr Blažek	České centrum v Budapešti	Účast na semináři o Palachovi a dalších případech sebeupálení.	Prezentace ÚSTR v rámci Skupiny zkoumání protikomunistického odboje a odporu.
Tel Aviv, Jeruzalém, Izrael	23.–26. 1.	Adam Hradilek	České centrum v Tel Avivu	Účast na přednášce, natočení rozhovoru s M. Lavi.	Prezentace ÚSTR v rámci Skupiny orální historie.
Varšava, Polsko	12.–14. 2.	Petr Blažek	České centrum ve Varšavě, IPN	Účast v porotě (hodnocení a vyhlášení soutěže středních škol o polsko-československých vztazích v roce 1968–1969), návštěva knihovny a IPN.	Prezentace ÚSTR v rámci Skupiny zkoumání protikomunistického odboje a odporu.
Varšava, Polsko	20. 2.	Pavla Foglová		Účast na státním pohřbu Zbigniewa Romaszewského, spoluzakladatele KOR (obdoba českého VONS), člena vrcholného orgánu NSZZ „Solidarność“, účastníka horských setkání československé a polské opozice v 70. a 80. letech 20. stol., nejdéle působícího senátora v polském Senátu po roce 1989, člena „Trybunalu Stanu“ (obdoba českého Ústavního soudu) a polského obhájce lidských práv.	
Užhorod, Lvov, Stryj, Ukrajina	16.–24. 3.	Jan Horník, Adam Hradilek	Státní archiv Lvovské oblasti, Státní archiv Zakarpatské oblasti	Vyhledávání a kopírování spisů NKVD vedených na čs. občany internované v průběhu 2. světové války v táborech Gulagu.	Studium archiválií, které budou využity ve Skupině orální historie.
Trnava, Bratislava, Slovensko	24.–26. 3.	Jan Cholínský	Trnavská univerzita, Historický ústav SAV	Návštěva konferencí Slovenský štát 1939–1945 a Roky prelomu 1945–1948.	Sepsání zprávy o konferenci pro časopis Securitas Imperii, domluva na pokračování spolupráce s ÚPN a s katedrou historie Pedagogické fakulty J. A. Komenského v Bratislavě.
Trnava, Slovensko	24.–26. 3.	Milan Bárta, Jan Kalous, Libor Svoboda	ÚPN, Universita sv. Cyrila a Metoda v Trnave	Účast na mezinárodní konferenci Roky prelomu. Slovensko v letech 1945–1948 s příspěvky: 1) Bezpečnostní politika vedení KSČ v letech 1945–48 (M. Bárta) 2) Budování nového bezpečnostního aparátu v letech 1945–1948 (J. Kalous) 3) Poúnorové změny v bezpečnostním aparátu.	Prezentace ÚSTR.
Weiden, Německo	25.–27. 3.	Michal Hroza, Pavel Švec	Hochschule Amberg – Weiden	Instalace výstavy Králové Šumavy v prostorách Hochschule Amberg – Weiden für angewandte Wissenschaften a zahájení výstavy.	Představení výstavy a činnosti ÚSTR v zahraničí a prezentace České republiky, provázené zájmem médií.

Kyjev, Ukrajina	31. 3.–2. 4.	Adam Hradilek	Společnost Open Dialog Foundation, Ukrajinská bezpečnostní služba, IPN	Účast na mezinárodní konferenci Conference on Lustration, rozhovor s čs. velvyslancem na Ukrajině, jednání s řed. archivu Ukrajinské bezpečnostní služby.	Prezentace ÚSTR v rámci Skupiny orální historie.
Řím, Itálie	11.–18. 5.	Zdeněk Hazdra, Dita Jelínková, Stanislava Vo- dičková, Přemysl Fialka	Rádiovatikan	Převoz a vrácení archivu slovenské redakce Rádia Vatikán, jednání s generálním ředitelem Rádia Vatikán P. Federicem Lombardim S.I, natáčení rozhovorů s pamětníky, účast na pietní akci u příležitosti 45. výročí úmrtí kardinála Josefa Berana, setkání s Pavlem Vošalíkem, velvyslancem ČR u Svatého stolce, a chargé d'affaires Jiřím Sittkem, fotodokumentace budov spojených s československým katolickým exilem v Římě, návštěva papežské koleje Nepomucenum a prezentace výsledků činnosti ÚSTR.	Předání archivu slovenské redakce, natočení tří rozhovorů s pamětníky (PP. Peter Gunpel SJ, Josef Koláček SJ, Sr. Jaroslava Kochjarová CJ, navázání spolupráce.
Paříž, Francie	12.–15. 5.	Adam Hradilek	Centre d'études des mondes russe, caucasien et centre-européen (CERCEC)	Účast na mezinárodním workshopu o Gulagu.	Prezentace ÚSTR v rámci Skupiny orální historie.
Bratislava, Slovensko	15.–16. 5.	Milan Bárta, Jan Kalous, Libor Svoboda	Slovenská poli- cajno-historická spoločnosť	Účast na mezinárodní konferenci I. konference policejních historiků s příspěvky: 1) Působení Štefana Kubíka v Paříži v letech 1948–1949 (M. Bárta) 2) Vyšetřovatel Jozef Kubinec – sonda do života příslušníka SNB (J. Kalous) 3) Jihočeská stopa Michala Zibrína (L. Svoboda).	Prezentace ÚSTR.
Kyjev, Ukrajina	20.–29. 5.	Adam Hradilek	Ukrajinská bez- pečnostní služba	Vyhledávání a kopírování spisů.	Studium archiválií, prezentace ÚSTR v rámci Skupiny orální historie, reprezentace ÚSTR během prezidentských voleb na Ukrajině.
Bratislava, Slovensko	29.–30. 5.	Jan Kalous	ÚPN	Účast na mezinárodním diskusním večeru ÚPN za účelem přednesu referátu Slovenský buržoazní nacionalismus.	Prezentace ÚSTR v rámci Odboru zkoumání totalitních režimů.
Mnichov, Německo Dietikon, Švýcarsko	9. 6.–12. 6.	Jan Cholínský	Collegium Carolinum	Dokumentační a badatelská práce (knihovna CC), archiv Světového sdružení bývalých politických vězňů z Československa, rozhovor s poslední předsedkyní sdružení B. Hoffmanovou.	Navázání spolupráce s vědeckou pracovnící CC M. Valicek, natočení rozhovoru s B. Hoffmanovou.
Tunis, Tunisko	14.–18. 6.	Vojtěch Ripka	MZV ČR, MZV Polské republiky	Účast na mezinárodní konferenci 25 ans après la Transformation démocratique en Europe Centrale – les expériences des pays du Groupe de Visegrad – Pologne et la République Tchèque za účelem přednesu 2 referátů: 1) La politique d'archives de la Rép. Tchèque – Une perspective comparative 2) La loi de lustration – Une perspective sociologique.	Prezentace ÚSTR v rámci Oddělení dokumentace.

Moskva, Rusko	16.–20. 6.	Štěpán Černoušek	Sdružení Memorial, Muzeum Gulagu	Jednání s partnery o podpoře pro vydání knihy do fondu J. Pazdrey a A. Hradilka, prezentace projektu Central European Memory of the Gulag.	Prezentace činnosti ÚSTR, ABS a projektu Českoslovačci v Gulagu, sjednání smlouvy o vzájemné dlouhodobé spolupráci, převezení publikační produkce ÚSTR do Centra Andreje Sacharova, nákup publikací pro Knihovnu Jána Langoše.
Moskva, Rusko	24.–27. 6.	František Stárek		Účast na mezinárodní konferenci Samizdat: epochy, texty, osudy, za účelem přednesu příspěvku Mezinárodní spolupráce redakcí samizdatových časopisů na začátku 80. let.	Prezentace ÚSTR v rámci Oddělení dokumentace.
Bratislava, Slovensko	25.–26. 6.	Petr Blažek	Polský institut v Bratislavě, ÚPN	Účast na diskusním večeru v rámci cyklu 25 let svobody.	Prezentace ÚSTR v rámci Skupiny zkoumání protikomunistického odboje a odporu.
Vídeň, Rakousko	25.–27. 6.	Zdeněk Hazdra, Ondřej Matějka, Michal Hroza, Pavel Švec	Velvyslanectví České republiky v Rakousku, Ludwig Boltzmann Institut	Instalace a vernisáž výstavy Králové Šumavy, jednání s partnery z Ludwig Boltzmann Institut a velvyslancem Janem Sechtem o vzájemné spolupráci.	Představení výstavy a činnosti ÚSTR v zahraničí, prezentace publikací vydaných ÚSTR, projednání možností dalšího uvedení výstavy v Rakousku, projednání pokračování spolupráce s partnerskými institucemi.
Kyjev, Ukrajina	25. 6.–28. 6.	Štěpán Černoušek, Jan Dvořák	Archiv SBU, IPN	Návštěva Archivu SBU a jednání pracovní skupiny ke vzniku společných sborníků, návštěva IPN.	Navázání spolupráce s novým vedením Archivu SBU, získání nových materiálů, obnovení spolupráce s IPN.
Vídeň, Rakousko	30. 6.–6. 7.	Dita Jelínková	Österreichisches Staatsarchiv	Studium archiválií.	Studium archiválií, které budou využity v rámci Oddělení zkoumání doby nesvobody.
Berlín, Ravensbrück, Německo	30. 6.–8. 7.	Jan Machala	Památník Sachsenhausen, památník Vöbelin	Účast na semináři zaměřeném na pedagogické a organizační dovednosti při práci v památnících koncentračních táborů, studium archiválií.	Prezentace ÚSTR, studium archiválií v rámci Oddělení zkoumání doby nesvobody.
Ludwigsburg, Německo	6.–12. 7.	Pavel Zeman	Bundesarchiv v Ludwigsburgu	Studium archiválií.	Studium archiválií, které budou využity v rámci Oddělení zkoumání doby nesvobody.
Bratislava, Slovensko	11. 7.	Přemysl Fialka, Ondřej Petržilka	Český rozhlas, Post Bellum	Fotografování laureátů na Ceny Paměti národa.	Pořízení fotografických portrétů laureátů na Ceny Paměti národa.
Melbourne, Sydney, Austrálie	27. 8.–5. 9.	Adam Hradilek	MZV ČR	Převoz, instalace a uvedení výstavy Praha očima tajné policie, rozhovor s pamětníkem, přednáška na filmovém festivalu 25. výročí pádu komunistického režimu v Československu za účelem přednesu přednášky Sledování v komunistickém Československu.	Prezentace ÚSTR v rámci Skupiny orální historie.
Paříž, Francie	4.–8. 9.	Muriel Blaive		Účast na konferenci Fourth European Congress on World and Global History.	Účast na konferenci, setkání s Sandrine Kott za účelem navázání vědecké spolupráce s ÚSTR.

Berlín, Německo Wroclaw, Polsko	9. 9.	Eva Kubátová, Přemysl Fialka		Návštěva M. Manfreda a M. Kornela, laureátů Ceny Paměti národa.	Pořízení fotografického portrétu M. Manfreda a M. Kornela.
Bratislava, Slovensko	11. 9.	Zdeněk Hazdra, Světlana Ptáč- níková, Ondřej Matějka, Vojtěch Ripka, Stanislava Vodičková, Pře- mysl Fialka	ÚPN	Návštěva ÚPN za účelem projednání vzájemné spolupráce.	Projednání otázek sou- visejících s poskytnutím kopií vybraných archiválií, diskuse o spolupráci na projektech v oblasti vzdě- lávání a výzkumu, zvolení Jerguše Sivoše do redakč- ní rady Securitas Imperii, pořízení videozáznamu s předsedou Správní rady ÚPN za účelem navázání spolupráce při akcích souvisejících s 30. výročím velehradské pouti z roku 1985.
Gdyně, Polsko	11.–14. 9.	Petr Blažek	České centrum ve Varšavě	Účast na mezinárodním filmovém festivalu dokumentárních filmů Niepo- korni, Niezłomni, Wyklęci 1944–1989 za účelem panelové diskuse.	Prezentace ÚSTR v rámci Skupiny zkoumání proti- komunistického odboje a odporu.
Bratislava, Slovensko	18. 9.	Jan Kalous	ÚPN	Účast na jednání redakční rady časo- pisu Paměť národa.	Prezentace ÚSTR v rámci Odboru zkoumání totalit- ních režimů.
Bratislava, Slovensko	19.–20. 9.	Jaroslav Najbert, Jaroslav Pinkas	Občanské sdružení Nená- padní hrdinovia, Konfederácia po- litických vezňov Slovenska	Účast na semináři Barbarstvo ducha. S.O.S. (slovo-obraz-svedectvo) 20. sto- ročia za účelem prezentace metodiky práce s filmovými klipy a vzdělávací DVD z produkce Skupiny vzdělávání.	Prezentace ÚSTR v rámci Skupiny vzdělávání.
Paříž, Francie	20.–22. 9.	Muriel Blaive	Network La criminalisation des expériences autoritaires en Europe.	Účast na schůzi networku La crimina- lisation des expériences autoritaires en Europe.	Setkání s Alicí Lovejoy a Igorem Tchoukarinem ve věci vystoupení na výzkumném semináři pořádaném na ÚSTR, setkání s Soniou Combe za účelem projedná- ní spolupráce, včetně společných vystoupení a panelů na mezinárod- ních konferencích.
Vídeň, Bad Leonfelden, Rakousko	25. 9.–26. 9.	Michal Hroza	ZÚ ČR Vídeň	Převoz výstavy Králové Šumavy, insta- lace a zahájení výstavy v prostorách Kulturzentrum Bad Leonfelden.	Představení výstavy a čin- nosti ÚSTR v zahraničí, prezentace publikací vydaných ÚSTR.
Bad Leonfelden, Rakousko	27. 9.	Zdeněk Hazdra, Libor Svoboda		Vernisáž výstavy Králové Šumavy při příležitosti 25. výročí pádu železné opony.	Slavnostní otevření výstavy Králové Šumavy, připravované Skupinou protikomunistického odboje a odporu, prezen- tace publikací vydaných ÚSTR.
Mnichov, Německo	1. 10.	Štěpán Čermoušek, Jan Dvořák		Návštěva Viktorie Mondičové, man- želky Michaila Mondiče (autora knihy Smerš, kterou ÚSTR vydá v komento- vané reedici).	Zaznamenání rozhovoru s Viktorií Mondičovou, získání autorských práv k vydání knihy Smerš.

Bratislava, Šala, Bielovce, Veľký Blh, Prešov, Košice, Medzev, Slovensko	12.–16. 10.	Štěpán Černoušek, Jan Horník, Jakub Daniček		Rozhovory s pamětníky Gulagu v rámci projektu Paměť a dějiny totalitních režimů, sběr materiálu pro projekt Čechoslováci v Gulagu.	Setkání s historiky Peterem Juščákem, Zoltánem Korosem a pamětníky v domově důchodců, natočení pamětníka Károly Belemanta, Károly Duszou, Jána Bobalíka, rozhovor s pamětníci Ilonou Gesko, setkání s místostarostou obce a pamětníky poválečných deportací německé menšiny do SSSR, sběr materiálu.
Užhorod, Ukrajina	15.–19. 10.	Jan Dvořák	Filozofická fakulta UK, Historická fakulta Užhorodské národní univerzity	Aktivní účast na konferenci Podkarpatská Rus v československém státě (1918–1945) v rámci projektu Paměť a dějiny totalitních režimů, studium v archivech, rozhovor s pamětníkem.	Účast na konferenci, setkání s badatelem Oleksandrou Oniskem, natočení audiorozhovoru s Alexejem Mondičem, získání kopií archivních materiálů, dohoda o dalším výzkumu.
Užhorod, Ukrajina	15.–19. 10. 2014	David Svoboda		Účast na mezinárodní konferenci Pidkarpas'ka Rus u skladi Druhoji svítovoji viny 1939–1945. Přednes příspěvku Podkarpatská Rus v politice Organizace ukrajinských nacionalistů 1938–1939.	Účast na konferenci a prezentace ÚSTR v zahraničí, konzultace s badatelem Oleksandrou Oniskem, získání kopií archiválií a obtížně dostupných publikací vztahujících se k výzkumu období 2. republiky v nejvýchodnější části tehdejšího Československa.
Levoča, Košice, Slovensko	16.–17. 10.	František Stárek	Městské divadlo Levoča, festival Genius loci	Přednes referátu Vzpomínka na Ivana Martina Jirouse, projekce filmu ze seriálu Fenomén Underground.	Prezentace ÚSTR v rámci projektu Historie českého undergroundu a Underground v regionech.
Vídeň, Rakousko	16.–18. 10.	Ondřej Matějka, Vojtěch Ripka, Čeněk Pýcha	Networking European Citizenship Education	Účast na výroční konferenci Networking European Citizenship Education.	Zapojení ÚSTR do činnosti mezinárodní platformy, seznámení se s příležitostmi, které tato oblast vzdělávání na evropské úrovni nabízí.
Görlitz, Německo	18.–19. 10.	Dita Jelínková		Účast na workshopu.	Prezentace ÚSTR v rámci Oddělení zkoumání doby nesvobody.
Varšava, Polsko	19.–21. 10.	Zdeněk Hazdra, Ondřej Matějka	IPN	Návštěva IPN za účelem prohloubení intenzivní spolupráce.	Prezentace činnosti ÚSTR, sjednání vydání knih o Ryszardu Siwiewovi a Czekiści. Organy bezpieczeństwa w europejskich krajach bloku sowieckiego 1944–1989, návrh spolupráce v rámci evropského programu Horizont 2020.
Bratislava, Slovensko, Budapešť, Maďarsko	21. 10.	Eva Kubátová, Přemysl Fialka		Návštěva A. Srholce a J. Knediho, laureátů Ceny Paměti národa.	Pořízení fotografického portrétu A. Srholce a J. Knediho.

Ludwigsburg, Stuttgart, Německo	21.–29. 10.	Pavel Zeman	Bundesarchiv v Ludwigsburgu, Universitätsbibliothek	Studium archiválií a zahraniční odborné literatury.	Studium archiválií v rámci Oddělení zkoumání doby nesvobody.
Schönsee, Německo	23. 10.	Patrik Virkner	Centrum Bavaria Bohemia	Instalace výstavy Hlasy svobody – Rádio Svobodná Evropa ve studené válce a její zahájení v prostorách Centra Bavaria Bohemia.	Představení výstavy a činnosti ÚSTR v zahraničí, prezentace publikací vydaných ÚSTR.
Bratislava, Slovensko	3.–6. 11.	Milan Bárta, Jan Kalous	IPN, Historický archiv státněbezpečnostních služeb	Účast na konferenci Rok změny za účelem přednesu referátu Stranický aparát na federálním ministerstvu vnitřní věci v roce 1989 (Bárta) a referátu Aktivity Hlavní správy kontrarozvědky SNB proti opozičnímu hnutí v průběhu podzimu roku 1989 (Kalous).	Prezentace ÚSTR v rámci Odboru zkoumání totalitních režimů.
Bratislava, Slovensko	4. 1.–5. 11.	Jan Cholínský	ÚPN	Návštěva konference 1989 – rok změny, pořádané ÚPN.	Sepsání zprávy o konferenci pro časopis Securitas Imperii, dojednání pokračující spolupráce s ÚPN.
Bratislava, Slovensko	6.–7. 11.	Jaroslav Pažout	Státní archiv Bratislava	Účast na konferenci Slovenská verejnost, diskurz a politika na sklonku 60. rokov 20. storočia, účast na jednání o zpřístupnění archivních materiálů.	Prezentace ÚSTR v rámci Oddělení zkoumání komunistické totalitní moci.
Bad Wiessee, Německo	6.–9. 11.	David Svoboda	Collegium Carolinum München	Účast na mezinárodní konferenci Partisanen und Aufstandsbewegungen während des Zweiten Weltkriegs za účelem přednesu referátu Sowjetische Partisanen in Wolhynien und der polnisch-ukrainische Konflikt.	Prezentace ÚSTR v rámci Oddělení zkoumání doby nesvobody.
Kyjev, Ukrajina	9.–14. 11.	Jan Dvořák, Adam Hradilek	Archiv SBU	Studium archiválií, účast na jednání ohledně další spolupráce mezi ÚSTR a archivem SBU a vydání společného sborníku dokumentů o perzekuci čs. občanů na Ukrajině za Velkého teroru 1937–1938 a začátky války 1939–1941.	Studium archiválií, prezentace ÚSTR v rámci Skupiny orální historie.
Sofie, Bulharsko	10.–13. 11.	Milan Bárta		Účast na mezinárodní konferenci Dealing with the Past while Looking to the Future.	Prezentace ÚSTR v rámci Oddělení zkoumání komunistické totalitní moci.
New York, San Antonio, USA	15.–25. 11.	Muriel Blaive		Účast na ročním kongresu Association for Slavic, East European and Eurasian Studies.	Studium knih v univerzitní knihovně Butler, navázání vzájemné spolupráce s Shawn Clybor, reprezentace ÚSTR v diskusních panelech konference.
Bratislava, Slovensko	16.–17. 11.	Zdeněk Hazdra, Petr Zeman	ÚPN, ABS	Účast na Festivalu slobody a slavnostním předáváním ocenění osobnostem, které se postavily na odpor proti totalitním režimům 20. století.	Reprezentace činnosti ÚSTR.
Bratislava, Slovensko	29. 11.–3. 12.	Martin Jindra	Slovenský národní archiv, Náboženská obec ČČSH	Studium archiválií.	Studium archiválií v rámci Skupiny zkoumání protikomunistického odboje a odporu.

Berlín, Německo	30. 11.–6. 12.	Pavel Zeman	Bundesarchiv, Staatsbibliothek Berlin, Gedenkstätte Plötzensee, Politisches Archiv	Studium archiválií.	Studium archiválií v rámci Oddělení zkoumání doby nesvobody.
Bratislava, Slovensko	1.–3. 12.	Jaroslav Pažout	Slovenský národní archiv, Státní archiv	Studium archiválií.	Studium archiválií v rámci Oddělení zkoumání komunistické totalitní moci.
Řím, Itálie	3.–5. 12.	David Svoboda	Zastupitelské úřady Česka, Polska, Slovenska a Maďarska	Účast na mezinárodní panelové diskusi.	Prezentace ÚSTR v rámci Oddělení zkoumání doby nesvobody.
Bratislava, Slovensko	9.–11. 12.	Milan Bárta, Jan Kalous, Libor Svoboda	Archiv UPN, Slovenský národní archiv	Účast na setkání tvůrčího týmu projektu Dějiny StB 1945–1953.	Prezentace ÚSTR v rámci Odboru zkoumání totalitních režimů.
Bratislava, Slovensko	17. 12.	Zdeněk Hazdra, Světlana Ptáčnicková	ÚPN, ABS	Podpis realizační smlouvy o spolupráci mezi partnerskými organizacemi.	Účast na tiskové konferenci, jejímž obsahem byla prezentace obsahu smlouvy a připravovaných společných projektů partnerských institucí.
Kyjev, Ukrajina	17.–20. 12.	Adam Hradilek, Michal Šmíd	Univerzita T. Ševčenko v Kyjevě	Účast na mezinárodním semináři Využití orální historie ve vzdělávání a popularizaci historie a semináři o prezentaci orálních historických projektů ÚSTR.	Prezentace ÚSTR v rámci Skupiny orální historie a projektu Paměť národa.
Vilnius, Litva	17.– 20. 12.	Čeněk Pýcha		Účast na mezinárodním semináři za účelem přednesu příspěvku Práce s filmem ve vyučování dějepisu, Dějepis ve veřejném prostoru.	Prezentace ÚSTR v rámci Skupiny vzdělávání.
Varšava, Polsko	18.–19. 12.	Ondřej Matějka	Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, Akademie věd ČR, Open Society archive, Trinity College Dublin, Royal College of Art	Účast na ustanovujícím jednání mezinárodního konsorcia za účelem podání společného výzkumného projektu v rámci programu Horizont 2020.	Ustanovení prvního rámce projektu a návrhu postupu pro vypracování společné žádosti k výzkumnému projektu.

Příloha č. 10 – Publikační činnost zaměstnanců ABS

Bílková, Jitka: Europa pod nadzorem/Europe Under Surveillance. Mezinárodní konference Varšava 27.–28. října 2014. In: *Sborník ABS*, č. 12/2014, ABS 2014, s. 349–352.

Bursík, Tomáš: „Straciłyśmy mnóho czasu...“ Dwanaście listów do sekretarza generalnego ONZ napisanych w więzieniu w Pardubicach w 1956 roku. In: Natalia Jarska i Jan Olaszek (ed.): *PŁEĆ BUNTU – Kobiety w opozycji społecznej i opozycji w Polsce w latach 1944–1989 na tle porównawczym*. IPN, Warszawa 2014, str. 32–42.

Kokeš, Luboš – Vojtková, Jitka: Pardubičtí Židé a jejich náboženská obec do roku 1918. In: *Theatrum historiae*, sv. 13. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Ústav historických věd, Pardubice 2013, s. 123–165.

Krupica, Radim: Pohled do struktur nejnižšího článku komunistické tajné policie. Státně bezpečnostní složka v okrese Vyškov 1945–1960. In: *Sborník ABS*, č. 12/2014, ABS 2014, str. 55–100.

Lacko, Miroslav: Oslavy 70. výročí Slovenského národného povstání v Banské Bystrici. In: *Sborník ABS*, č. 12/2014, ABS 2014, s. 335–338.

Lacko, Miroslav: Přístupy k řešení národnostní otázky v meziválečném Československu a Maďarsku. In: *Sborník ABS*, č. 12/2014, ABS 2014, s. 319–321.

Mikulka, Jiří: „Dělají vám jen to, co si zasloužíte.“ Léta 1938–1945 v obvodu četnické stanice Štoky (okres Havlíčkův Brod) pohledem vrchního strážmistra Františka Josefa Dostála. In: *Češi a Němci na Vysočině. Sborník příspěvků z česko-rakouské odborné konference*, Havlíčkův Brod 2014, s. 193–201.

Mikulka, Jiří: K některým pramenům k odboji a perzekuci v období let 1939–1945 uloženým v ABS. In: *Období nesvobody. Sborník z konference*. Brno 2014, s. 187–191.

Mikulka, Jiří: Konference Období nesvobody 1938–1945. In: *Sborník ABS*, č. 12/2014, ABS 2014, s. 323–326.

Mikulka, Jiří: Squadron Leader z Juliánova. Generálmajor Otmar Kučera (1914–1995). *Válka revue*, květen 2014.

Mikulka, Jiří: Stíhací eso z Hané. Josef František 1914–1940. *Válka revue speciál*, únor 2014, s. 88–89.

Saltuariová, Petra – Motyčková, Kateřina: Konference konzervátorů, restaurátorů. In: *Sborník ABS*, č. 12/2014, ABS 2014, s. 325–326.

Urbánek, Miroslav: Na 21. základně taktického letectva v Čáslavi. In: *Sborník ABS*, č. 12/2014, ABS 2014, s. 339–344.

Fišr, Ondřej: příspěvek do *Sborníku ABS*, č. 12/2014, archivní A–Ž.

Mikulka, Jiří: příspěvek do *Sborníku ABS*, č. 12/2014, archivní A–Ž.

Pinerová, Klára: příspěvek do *Sborníku ABS*, č. 12/2014, archivní A–Ž.

Ptáčník, Pavel: příspěvek do *Sborníku ABS*, č. 12/2014, archivní A–Ž.

Slaběňáková, Jana Barbora: příspěvek do *Sborníku ABS*, č. 12/2014, archivní A–Ž.

Vaněk, Pavel: Dva příspěvky do *Sborníku ABS*, č. 12/2014, archivní A–Ž.

Vávra Josef: příspěvek do *Sborníku ABS*, č. 12/2014, archivní A–Ž.

Z dalších aktivit vztahujících se k publikační činnosti můžeme uvést následující:

Příprava monografie z konference *Ochrana státní hranice v 70. letech*, na níž se podílí Mgr. Ing. Pavel Vaněk, Ph.D.

Vypracování lektorského posudku pro sborník *Brno v minulosti a dnes*, 27/2014 (vyd. AMB) na příspěvek Michala Škerleho „Průběh února 1948 v Brně“.

Vypracování lektorského posudku pro připravovaný *Sborník ABS*, č. 12/2014 na příspěvek Michaely Zemánkové „Organizace protektorátních bezpečnostních sborů na Vyškovsku v letech 1939–1945“.

Vypracování lektorského posudku pro připravovaný *Sborník ABS*, č. 12/2014 na příspěvek Jiřího Vymětálíka „Německá průběžná dálnice Vratislav – Vídeň a její pracovní zázemí“.

Vypracování lektorského posudku pro připravovaný *Sborník ABS*, č. 12/2014 na příspěvek Martina Pulce „Útěk Jana Křižana, Františka Boháče a Vladimíra Krejčířika do zahraničí a zastřelení vrchního strážmistra Václava Anschlaga“.

Vypracování lektorského posudku pro časopis *Národopisná revue* (vyd. Národopisný ústav lidové kultury Strážnice) na článek Libora Svobody „Památníky četnických stanic – jeden z málo známých historicko-etnologických pramenů“.

Vypracování lektorského posudku na článek Vašek, F. – Černý, V. – Břečka, J.: „Místa zkropená krví. Kounicovy studentské koleje v letech nacistické okupace 1940–1945“ pro Archiv města Brna.

Příloha č. 11 – Přehled plnění příjmů kapitoly 355 v roce 2014 (tisíce Kč)

Rozpočtové položky v tisících Kč	Ústav - rozpočet			Archiv - rozpočet			Celkem rozpočet za kapitolu 355			
	Schvál.	Změn.	Skut.	Schvál.	Změn.	Skut.	Schvál.	Změn.	Skut.	Plnění
2111 Příjmy z poskytování služeb a výrobků	0	0	369	0	0	145	0	0	513	-
2132 Příjmy z pronájmu ost. nemovit. a jejich částí	0	0	0	0	0	40	0	0	40	-
2141 Příjmy z úroků	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-
2143 Realizované kurzové zisky	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-
2322 Přijaté pojistné náhrady	0	0	92	0	0	0	0	0	92	-
2324 Přijaté nekapitálové příspěvky a náhrady	0	0	7	0	0	30	0	0	37	-
4118 Neinvestiční převody z Národního fondu	3 706	3 706	5 533	0	0	0	3 706	3 706	5 533	149%
4132 Převody z ostatních vl. fondů	0	0	87	0	0	53	0	0	140	-
4153 Neinvestiční přijaté transfery ze zahraničí	0	0	1 369	0	0	0	0	0	1 369	-
Celkem příjmy	3 706	3 706	7 457	0	0	267	3 706	3 706	7 724	208%

Příloha č. 12 – Přehled plnění výdajů kapitoly 355 v roce 2014 (tisíce Kč)

Rozpočtové položky v tisících Kč	Ústav - rozpočet			Archiv - rozpočet			Celkem rozpočet za kapitolu 355			
	Schvál.	Změn.	Skut.	Schvál.	Změn.	Skut.	Schvál.	Změn.	Skut.	Plnění
5011 Platy zaměstnanců v pracovním poměru	41 043	41 282	40 945	33 612	33 808	33 808	74 655	75 090	74 753	100%
5021 Ostatní osobní výdaje - DPP	1 774	1 839	1 854	281	277	276	2 055	2 117	2 130	101%
5022 Platy představitelů státní moci a některých orgánů	1 986	1 986	1 796	0	0	0	1 986	1 986	1 796	90%
5024 Odstupné	0	0	0	0	3	3	0	3	3	100%
5026 Odchodné	0	35	35	0	0	0	0	35	35	100%
5031 Povinné pojistné na soc. zabezp. a příspěvek na SPZ	11 112	11 172	11 189	8 473	8 522	8 522	19 585	19 694	19 711	100%
5032 Povinné pojistné na veřejné zdravotní pojištění	4 000	4 021	4 029	3 050	3 068	3 068	7 050	7 089	7 097	100%
5041 Odměny za užití duševního vlastnictví	871	1 188	1 135	50	38	38	921	1 226	1 172	96%
5042 Odměny za užití počítačových programů	0	2 421	2 523	0	0	0	0	2 421	2 523	104%
5051 Mzdové náhrady	0	839	839	0	0	364	0	839	1 203	143%
5131 Potraviny	10	0	0	25	31	31	35	31	31	100%
5132 Ochranné pomůcky	20	0	0	25	16	16	45	16	16	100%
5133 Léky a zdravotnický materiál	10	0	0	10	4	4	20	4	4	100%
5134 Prádlo, oděv a obuv	0	3	3	10	43	43	10	46	46	100%
5136 Knihy, učební pomůcky a tisk	175	92	114	90	70	70	265	163	184	113%
5137 Drobný hmotný dlouhodobý majetek	416	3 062	2 456	950	950	563	1 366	4 012	3 020	75%
5139 Nákup materiálu jinde nezařazený	928	1 218	1 223	900	1 993	2 106	1 828	3 211	3 329	104%
5142 Realizované kurzové ztráty	100	56	56	15	1	1	115	57	57	100%
5151 Studená voda	150	110	110	120	135	135	270	246	246	100%
5152 Teplo	0	0	0	950	0	0	950	0	0	-
5153 Plyn	1 600	684	1 245	650	269	330	2 250	953	1 576	165%
5154 Elektrická energie	1 440	1 082	1 082	2 250	1 149	1 399	3 690	2 232	2 482	111%
5155 Pevná paliva	0	0	0	350	51	138	350	51	138	269%
5156 Pohonné hmoty a maziva - PHM, oleje	310	198	198	150	91	102	460	289	300	104%
5159 Nákup ostatních paliv a energie - náhr. el. zdroj	5	0	0	15	2	2	20	2	2	100%
5161 Poštovní služby a kurýrní služby	826	89	89	50	31	35	876	120	124	103%
5162 Služby telekom. a radiokom. - internet	1 191	855	852	2 200	751	825	3 391	1 606	1 677	104%
5163 Služby peněžních ústavů	160	103	103	150	1	67	310	103	170	164%
5164 Nájemné	321	735	712	0	0	0	321	735	712	97%
5166 Konzultační služby	321	339	339	29	49	151	350	388	491	126%

Rozpočtové položky v tisících Kč	Ústav - rozpočet			Archiv - rozpočet			Celkem rozpočet za kapitolu 355			
	Schvál.	Změn.	Skut.	Schvál.	Změn.	Skut.	Schvál.	Změn.	Skut.	Plnění
5167 Služby, školení a vzdělávání	400	430	314	320	171	186	720	601	501	83%
5168 Zpracování dat	0	651	980	0	517	517	0	1 168	1 497	128%
5169 Ostatní služby	11 615	9 101	8 718	6 130	4 156	2 105	17 745	13 257	10 823	82%
5171 Opravy a udržování	766	1 306	399	1 720	6 044	3 483	2 486	7 351	3 882	53%
5172 Programové vybavení	80	39	39	50	2	2	130	42	42	100%
5173 Cestovné	1 700	971	1 308	320	65	65	2 020	1 037	1 374	132%
5175 Pohoštění	340	175	279	40	37	32	380	212	311	146%
5176 Účastnické poplatky na konference	13	13	13	20	5	5	33	18	18	100%
5179 Ostatní nákupy jinde nezařazené	50	9	9	0	0	0	50	9	9	100%
5189 Ostatní poskytované zálohy a jistiny	80	0	0	0	0	0	80	0	0	-
5191 Zaplacené sankce	0	0	0	0	0	13	0	0	13	-
5192 Poskytnuté neinvestiční příspěvky a náhrady (část)	0	25	25	90	7	7	90	32	32	100%
5342 Převody do FKSP a sociálního fondu obcí a krajů	411	413	409	336	338	338	747	751	748	100%
5361 Nákup kolků	1	0	0	12	2	0	13	2	0	0%
5362 Dálniční známky	15	12	12	10	0	0	25	12	12	100%
5363 Úhrady sankcí jiným rozpočtům	0	4	4	0	0	0	0	4	4	100%
5365 Platby daní a poplatků krajům, obcím a stát. fondům	0	5	5	0	0	0	0	5	5	100%
5424 Náhrady mezd v době nemoci	302	156	106	250	95	133	552	251	239	95%
6111 Programové vybavení	0	77	212	0	0	0	0	77	212	277%
6121 Budovy, haly a stavby	0	242	242	3 400	3 876	4 264	3 400	4 118	4 506	109%
6125 Výpočetní technika	500	918	1 096	2 000	1 524	1 124	2 500	2 442	2 220	91%
Celkem výdaje	85 042	87 959	87 101	69 103	68 194	64 373	154 144	156 153	151 474	97%

